NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 20 גראשען

12 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 286 | Łódź, Niedziela, 13 grudnia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt.-1.06 | לאדז, זונטאג פ' וישב כ"ט כסלו תרצ"ז

שולדיג איז נישט פראנקפורטער

נאר די פערהעלטנישען אין דריטען רייך

רעדע פון פערטיידיגער ד"ר קורטי — איין גרויסע בעשולדיגונג געגען דעם נאצי-דייטשלאנד

דער אורטייל ווערט ארויסגעטראגן מאנטאג

דריטער טאג פון פראצעס

ד"ר. אויגען קורטי האלט זיין פערטיידיגונגס-רעדע.

כ ו ר (יט"א)). היינט, 9 א זייגער פריה עפענט [der] טריבונאל-פארזיצער ד"ר גאנזאני די פינפטע [זיצ]ונג פון געריכט, וואס משפט דוד פראנקפורטער'ן.

דער איבטערעס פאר די פערהאנדלונגען איז באך [גר]עסער, ווי די ערשטע צוויי טעג. די אלגעמיינע [שפ]אנונג איז געווענדעט אויף דער פערטיידיגונגס-[רע]דע פון גרייד-גריזיען אדוואקאט ד"ר אויגען קורטי. [דע]ר פערטיידיגער, א מאן פון 72 יאהר, האט אויף [זי]ך ווייט די סימפאטיע פון דער גאנצער שווייץ, בע[זונ]דערס נאך דערפאר, וואס די לעצטע טעג האבען [די] נאציאנאל-סאציאליסטען בעגען איהם אין דייטש[לאנ]ד אויפגעהויבען א העץ-קאמפאניע, פערשריי[ענ]דיג איהם אפילו אלס קאמוניסט. מחמת דער דא[זי]גער העץ-קאמפאניע האט די אפיציעלע שווייצא[רי]שע טעלעגראפען-אגענטור זיך אפילו געזעהען גע[צוו]ונגען אין א ספעציעלען קאמוניקאט אפצולייקענען [ד]יי זיילייג - רכילות'דיגע קלאגען געגען ד"ר קור[טי]ן, פעסטשטעלענדיג, אז ער איז איינער פון די [אנ]געזעהענסטע און געאכטעטסטע אדוואקאטען אין [דע]ר שווייץ און אז ער איז קיינמאל נישט געווען [אנ]גאזשירט אין קיין ראדיקאלער פאליטישער טעטיג[קי]יט.

באלד נאכ'ן עפענען די זיצונג ערטיילט דער [פארזי]צער ד"ר גאנזאני דאס ווארט דעם פערטיידיגער [ד"]ר קורטי.

דער גרייד-גריזיער אדוואקאט הויבט אן:

— הער פארזיצער! הערן ריכטער! איך וויל צו-טרעטען מיט א רוהיג געמיט צו בעטראכטען אונזער רעכטס-פאל — דעם אטענטאט אין דאוואס פון 4-טען פעברואר 1936.

איך וויל נישט רעדען וועגען די פערפאלגונגען פון קאמוניסטען, פאציפיסטען און קאטאליקען אין דייטשלאנד אונטער'ן רעזשים פון דער נאציאנאל-סאציאליסטישער פארטיי. איך וויל נישט פאלעמיזירען מיט די נאציאנאל-סאציאליסטען. איך וויל אויסמיידען פאליטישע וויכוחים.

איך האב מיין גרעסטע אכטונג פאר'ן דייטשען פאלק, פאר'ן פאלק פון געטהע, לעסינג און שילער.

איך בין אבער א דעמאקראט, אויפגעצויגען אין אטמאספער פון דעמאקראטיע און אכטונג צו געזעץ, און קיינער קען מיר נישט בעמען פאראיבעל, אויב איך האלט, אז די קינדיגונג פון ווערסאלער טראקטאט איז א טעות פערלעצונג פון דער דעמאקראטיע. נישט דאס איז אבער דער אינהאלט פון אונזערע פערהאנדלונגען — און די פאליטיק פון דייטשלאנד געהט אונז איצט נישט אן.

איך וויל בלויז שילדערן פאקטען און רעפערירען טאטזאכען, וואס זענען געווען דער גורם פון טראגישען געשעהעניש אין דאוואס.

ווער איז ווילהעלם גוסטלאף?

לאמיר זיך רוהיג און אהן פאליטישער לײדענשאפט פרעגען: ווער איז געווען ווילהעלם גוסטלאף? וועלכע ראל האט דער קרבן פון אטענטאט אין דאוואס אויסגעפיהרט אין אונזער לאנד? וואס האט ער געטאן אין דער שווייץ?

ד"ר ווילהעלם גוסטלאף איז צוגעשטאנען צו דער נאציאנאל-סאציאליסטישער בעוועגונג אין יאהר 1923. ביז דעמאלט איז ער געווען אן אומבעקאנטער און נישט-וויכטיגער מענש. קיין שום שטעלונג אין דער געזעלשאפט האט ער נישט פערנומען.

ווען ער טרעט אבער אריין אין דער נאצי-בעוועגונג, ווערט ער מיטאמאל א פיגור. עס וואקסט זיין וויכטיגקייט. עס וואקסט זיין געלד- און מאכט-געפיהל. ער געפינט גרויס סאטיספאקציע אין דער דאזיגער נייער ראל זיינער.

ווען דער נאציאנאל-סאציאליזם קומט אין יאנואר 1933 צו דער מאכט אין דייטשען רייך, עפענען זיך פאר גוסטלאפ'ן — דעמאלט א מענש מיט א צעהן יאהריגען סטאזש אין זיין פארטיי — ווייטע פערספעקטיווען. עס ווארט אויף איהם א העכערע צוקונפט. זיין בעדייטונג וואקסט.

גוסטלאף ווערט דורך דער נאצישער פארטיי-צענטראלע אין דייטשלאנד בעשטימט אויפ'ן הויכען אמט פון גאולייטער פון דער נאצי-פארטיי-אפטיילונג אין דער שווייץ. זיין רעזידענץ אין דאוואס — און אין דער דאזיגער רעזידענץ זיינער ווערט גוסטלאף א מין קליינער דיקטאטאר.

זיין ראל ווערט אבער פאר אונז, פאר אונזערע שווייצארישע לאנד, וואס-אמאל אלץ מעהר אומער-טרעגליך. זיין טעטיגקייט קומט וואס ווייטער אלץ מעהר אין קאנפליקט מיט אונזערע שווייצארישע זיטען, מיט אונזערע האנדלונגס - מעטאדען, ענדליך — אין קאנפליקט מיט אונזערע געזעצען.

די עפענטליכקייט אין דער שווייץ הויבט זיך אן צו בעאונרוהיגען. די שטימען אין דער פרעסע ווערען וואס-אמאל אלץ קריטישער. דער רוהיגער שווייצאר האט נישט קיין זין און קיין סימפאטיע פאר די מעטאדען און ארבייטס-וועגען פון די נאצים. די עפענטליכע מיינונג ווערט אונגעדולדיג.

גוסטלאף געפינט זיך שוין אביסעל אין קלעם, פריהער האט ער זיין ארבייט געטאן אונגעשטערט. איצט מוז ער שוין רעדען.

ער זאגט, אז ער זאמעלט אין זיין ארגאניזאציע די דייטשע בירגער, וואס וואוינען אין דער שווייץ. דאס איז — זאגט גוסטלאף — א פרייוויליגע פער-איינעגונג, וואס איהר טעטיגקייט קרייצט זיך נישט מיט די געזעצען פון דעם שווייצארישען בונד.

א שיינבארע לעגאליטעט, וואס גראבט אונטער דער שווייץ.

ביין — זאגט ד"ר קורטי — דאס איז נישט גע-ווען אין הסכם מיט אונזערע געזעצען. די לעגאלי-טעט פון דער ארגאניזאציע, מיט וועלכער ד"ר גוסט-לאף האט געלייענט, איז געווען בלויז א שיינבארע.

די דאזיגע ארגאניזאציע האט געפיהרט א פראפאגאנדע - אקציע, וואס האט אונטערגע-גראבען אונזער העמאקראטישע אורדנונג. די גוסטלאף-פעראייניגונג אין דער שווייץ האט פרא-קלאמירט א פראגראם, וואס האט אנערקענט בלויז איין סובערעניטעט — די סובערעניטעט פון דער נא-ציאנאל-סאציאליסטישער פארטיי און איהרע צילען.

וואס איז געווען דאס פראגראם פון גוסטלאפ'ס מענשען?

מיר אלע ווייסען. דאס פראגראם האט געפא-דערט א גרויס-דייטשלאנד. א דייטשלאנד, צו וועל-

(ווייטער זעה 3-טען זייט)

קעניג דזשארזש דער VI

פייערליך פראקלאמירט דעם נייעם קעניג פון גרויס-בריטאניע

דער געוו. קעניג עדוארד דער VIII פערלאזט ענגלאנד און אפגעפאהרען קיין עסטרייך

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

אין דער זעלבער צייט ווען דער געוו. קעניג איז [ג]עשווימען אויף דער קאנטר-מאראפעראשיף פערלאז[ענ]דיג ענגלאנד, איז זיין ברודער אלבערט, פרינץ פון יארק פראקלאמירט געווארען אלס קעניג דזשארדזש דער VI.

די פייערליכקייט פון פראקלאמירען דאס בע-[ש]טייגען דעם טראהן פון נייעם קעניג איז פארגע-[ק]ומען פריהער אין דעם פאלאץ פון הייליגען יאקוב אויף א ספעציעלער פערזאמלונג פון געהיימען קע-ניגליכען ראט.

אנ'ערך 200 הויכע פערזענליכקייטען, מיטגלי-דער פון געהיימען קעניגליכען ראט האבען זיך פער-זאמעלט אין טראדיציאנעלען טראכט אדער מונדי-רען אין גרויסען טראהן-זאל פון פאלאץ. דער נייער קעניג האט אפראפירט דעם טעקסט פון דער פרא-קלאמאציע פון די מיטגלידער פון געהיימען ראט אין פאלגענדען אינהאלט:

„פערעפענטליכען און מיטטיילען איינשטימיג, אין איינקלאנג און אין איינהייט פון הארץ, אז דער הויכער און מעכטיגער פרינץ אלבערט, פרידריך דזשארדזש איז איצט געווארען מיט'ן חסד פון גאט אונזער איינציגער אויפערהאבענער אלס קעניג דזשארדזש VI וועמען מיר זאגען צו יעדע טריישאפט און שטענ-דיגער געהארזאמקייט פון אונזער הארץ".

דאן האבען די מיטגלידער פון געהיימען ראט אפגעגעבען א שבועה פון טריישאפט. 21 שאסען אין הייד-פארק האט געמעלדעט די איינוואוינער פון דער הויפטשטאט, אז דער נייער קעניג האט אי-בערגענומען זיין אמט, דריי א זייגער נאכמיטאג האט מען פון באלקאן פון פאלאץ פאראנעליעט פייערליך פאר דעם פערזאמעלטען המון אפראקלאמירונג פון קעניג דזשארדזש דעם VI. דאן איז דער קעניג אפ-מארשירט אין זיין פאלאץ אויף פיקאדילי.

אויף דעם ריזיגען סקווער פאר פיקאדילי האט זיך פערזאמעלט א ריזיגער המון, וועלכער האט אדרוהעסטריסען דעם פאליציי - קארדאן און מיטגע-ריסען פון דער פאטריאטישער שטימונג, ארומגע-רינגעלט דעם אויטא פון קעניג.

בעת די פעפעלקערונג פון דער הויפטשטאט האט מאניפעסטירט אויף די גאסען זענען זיך צו-זאמענגעקומען ביידע פארלאמענטארישע קאמערן און עס האט זיך אנגעהויבען דאס אפגעבען דורך די דעפוטאטען און לארדען די טריהייטס-שבועה פאר'ן נייעם קעניג.

רעדע פון געוו. קעניג עדוארד דער VIII דורכ'ן ראדיא

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

דער געוו. קעניג עדוארד דער 8-טער האט נעכ-טען געהאלטען דורכ'ן ראדיא פאלגענדע רעדע:

איך קען ענדליך זאגען איינינע ווערטער. איך האב קיינמאל נישט געוואלט עפעס בעהאלטען, אבער ביז איצט איז צוליב די קאנסטיטוציע מאטיר ווען מיר אונמעגליך געווען צו רעדען. מיט איינינע שעה צוריק האב איך אלס קעניג און קייזער ער-פילט מיין לעצטען חוב און איצט, ווען מיין ברודער פרינץ פון יארק איז ארויף אויפן טראהן, מוז איך אין די ערשטע ווערטער, וואס איך זאג ארויס, איהם אויסדריקען מיין לאיאליטעט. איך טו דאס פון גאנ-צען הארצען.

אלע ווייסט איהר די סיבות, וואס האבען מיך בעוואויגען זיך אפצוזאגען פון טראהן. איך וויל אבער איהר זאלט פערשטעהן, אז אין מאמענט ווען איך האב אנגענומען דעם בעשלוס האב איך נישט פערגעסען אין לאנד און אין דער אימפעריע, וועל-כע איך האב אלס פרינץ פון וועלס און אין די לעצטע צייטען אלס קעניג זיך בעמיהט צו דינען. איהר מוזט גלויבען ווען איך וועל זאגען, אז איך האב אנערקענט פאר אוממעגליך אהן דער הילף און און אונטערשטיצונג פון דער פרוי, וועלכע איך ליב, צו טראגען די לאסט פון פעראנטווארטליכקייט און ערפילען מיינע קעניגליכע פליכטען אזוי ווי איך וואלט דאס געוואלט.

איך וויל, אז איהר זאלט וויסען, אז דעם בע-שלוס, וועלכען איך האב אנגענומען, איז פולשטענ-דיג געווען מיין בעשלוס. די פרויען, וואס איז אמד מייסטען געווען פעראינטערעסירט אין דעם ענין האט זיך ביז צום סוף בעמיהט צו בעווייגען מיך, אז איך זאל אנטשעהמען א אנדערן וועג. ווייטער האט דער געוו. קעניג ערקלערט, אז אין די שווערע טעג האט ער געהאפט די אונטערשטיצונג פון זיין מו-טער און בעזונדערס פון פרעמיער באלדווין.

ווענדונג פון דער קעניגין אלמנה

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

די קעניגין מוטער מערי האט פערעפענטליכט א ווענדונג צו די פעלקער פון דער אימפעריע, אין וועלכער זי דאנקט פאר דער סימפאטיע, וואס מען האט איהר ארויסגעוויזען אין משך פון די שווערע טעג.

געוו. קעניג עדווארד פערלאזען ענג-לאנד.

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

„יונייטעד פרעס" מעלדעט פון פארטסמוט, אז דער געוו. קעניג עדווארד דער 8-טער, אנגעטאן אין א גרויען מאנטעל און האטען הוט איז נעכטען 1 א זייגער ביינאכט געקומען אין פארט פון פארטסמוט פון וואו ער איז ארום דריי פארטעל 2 ארויף אויף דער אדמיראלטעטשיף „עוושאטרעס", עסקארטירט דורך דער קאנטר-מארפעדא שיף „פורי" אויסגע-פאהרען אויפ'ן אפענעם ים.

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

די הויפטשטאט פון ענגלאנד און די גאנצע אימפעריע איז היינט אונטער'ן איינדרוק פון די לעצ-טע געשעהענישען, בעזונדערס פון דער טראגישער געזעגענונגס-רעדע פון קעניג עדווארד דער 8-טער. די רעדע האבען זיך צוגעהערט נישט נאר די ראדיא-הערער נאר אויך ביי די הילכער אין די טעאטערס, קינאס און אנדערע עפענטליכע לאקאלען.

קאראנאציע פון קעניג דזשארזש וועט פארקומען דעם 12 מאי

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

קעניג דזשארזש דער VI האט בעשלאסען, אז זיין קאראנאציע וועט פארקומען אין טערמין ווען עס איז געווען פארגעזעהן; די קאראנאציע פון עד-ווארד דעם 8-טען ד. ה. 12 מאי 1937.

די ערשטע אודיענץ ביי דזשארזש דעם IV.

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

די ערשטע אפיציעלע אודיענץ ביים קעניג דזשארזש דעם VI איז געגעבען געווארען דעם אי-נערן-מיניסטער סער דזשאהן סיימאן.

ווי צעבונטעוועט די כינעזישע אַרמעע

וואס איז אַרויסגעשיקט געוואָרן צו בעקעמפן די כינעזישע קאַמוניסטישע אַרמעע

לאָנדאָן 12 (ספּ. טעל)

וועגען די געשעהענישען אין דער פּראָווינץ שען־סי מעלדעט רייטער: אַ טייל פון מיליטער, וואָס איז געשיקט געוואָרען צום קאַמף מיט די קאָמוניסטישע אַרמעע אין די כינעזישע צפון־מערב דיגע פּראָווינצען האָט זיך צעבונטעוועט און גע־פאָדערט אָנצונעמען אַ שטעלונג בעגען יאַפּאַן און אַ צוזאַמענאַרבייט מיט דער רויטער כינעזישער אַרמעע. אין שייכות דערמיט האָט מאַרשאַל טשאַנג האַו לאַנג דער פיהרער פון דער אַנטי קאַמוניסטישער אַרמעע זיך געווענדעט טעלעגראַפיש קיין נאַנקין מיט די פאָדערונג צוצושטעהן צו דער דאָ־יגער פּאָליטיק.

אינפאָרמאַציעס, זענען די כינעזישע אָפיציעלע קרייזען בעאונרוהיגט צוליבן גורל פון מאַרשאַל טשאַנג־קיי־שעק, וועגען וועלכן עס פעהלען ידיעות זייט ער איז אַרויסגעפאָהרען דעם 11 ד. ח. קיין סיאַן פו. אין דער שטאָט איז אויסגעבראָכען אַ מיליטערישער אויפשטאַנד.

מאַרשאַל טשאַנק־קיי־שעק אַרעסטירט געוואָרען דורך צעבונטעוועטע סאָלדאַטען

לאָנדאָן, 12 (ספּ. טעל.)

רייטער מעלדעט פון שאַנכיי אַ סענסאַציאָנעלע ידיעה, אַז דער מאַרשאַל טשאַנג־קיי־שעק איז גענומען געוואָרען געפאַנגען דורכ'ן מיליטער פון גענעראַל טשאַנג־סין־לאַנג (דאָס מיליטער, וואָס אָפּערירט געגען די כינעזישע קאָמוניסטישע אָפּטיי־לונגען איז צום טייל אַליין אַרונטערגעפאַלען אונ־טער דער קאָמוניסטישער פּראָפּאַגאַנדע.

לאָנדאָן 12 (ספּ. טעל.)

רייטער מעלדעט פון טאָקיאָ: לויט יאַפּאַנישע

רייסעריישע צווישען די אויפשטענדיגע

מאַדריד, 12 (ספּ. טעל.)

פון די רעגירונגס קרייזען מעלדעט מען: אַ דעזערטיר פון די אויפשטענדיגע אויף דעם אָפּשניט ביי הועסקאַ האָט ערקלערט, אַז "גענעראַל פראַנקאָ האָט מאָבילוזירט אַלע מענער אין עלטער פון 18 ביז 30 יאָהר. צווישען די אויפשטענדיגע אין הועסקאַ געפינען זיך דייטשען און איטאַליענער. צווישען די אויפשטענדיגע הערשען שטרייטיגקיי־טען; דעם 25 נאָוועמבער האָט מען דערשאָסען 3 פאַלאַנגיסטען.

אַראַבישער באַנדיטיזם אין א"י

דערהרגעט אַן'אַראַבער און פערוואונדעט 3 קינדער

ירושלים, (יט"אַ) אַ באַנדע פון 20 בע־וואָפענטע אַראַבישע טעראָריסטען האָט היינט אויסגעפיהרט אַן'אַנפאַל אויפן הויז פון אַ רייכען אַראַבער אין דער נאָהענט פון צפת. די באַנדיטען האָבען ערמאָרדעט דעם בעל־הבית פון הויז און פערוואונדעט זיינע דריי קינדער.

Tysiącom dzieci w Polsce grozi głód
Pomyślcie o tem i złóżcie ofiarę na Pomoc Zimową dla bezrobotnych.

ערמאָרדעט אַ יודישען סוחר

לעמבערג, 12 (טעלעפאָניש)

אין קריסטאָפּאָל ביי לעמבערג זענען אין די וואוינונג פון דעם סוחר מרדכי, גאַ... איהם ערמאָרדעט און צוגערויבט אַ גרויסען געלד.

פערענדיגט די אויספאָרשונג

וועגען די געשעהענישען אין מאַזאָוויעצק

וואַרשאַ, 12 (טעלעפאָניש)

עס איז פערענדיגט געוואָרען די אויס... שונג וועגען די געשעהענישען אין מינסק מאַזאָוויעצק. 3 פּערזאָן געפינען זיך אין פּאַוויאַק אונטער פּאָליצײ־אויפזיכט. זיי ווערען אָנגע... אין אונטערציגדען, רויבערייען און אַרויסטרעט...

Togal

הילט ביי זיך טאָגאַל!
ביי פאַרקילונג, היץ, ביי ברעכן אין די ביינער
ווערסטו פון איס האבן גוטע נוצן. טאָגאַל־טאַבלעטן נוצט מען אויך ביי רעוומאַטיזם, אַרטרע־טיזם און פּאָדאַגרע,
טאָגאַל שטילט דעם ווייטאָג און פאַרלייכטערט די ליידן.

אַנײַע ערפינדונג! אַ וועקסעל־טאַג־בוך

פון איינגאַנג און אויסגאַנג

פוילישער פּאַטענט נומער 21734

דאָס וועקסעל בוך פון אַ נייעם פערפולקאָמטען ... געשטיצט אויף אַ בעזונדערער נאַטירונג פון איינגאַנג אויסגאַנג פון די וועקסלען, אַ דאַנק וועלכען ס'קאָנטראָלירט זיך זעלבסט און ס'ווייזט אַרויס די צאָהל און די ... מיינע סומע פון די וועקסלען, וואָס געפינען זיך אין ...

Zakłady Graficzne i Fabryka Ksiąg Handlowych

B. HAMBURSKI, Łódź, Piotrkowska 42

tel. 210-02. P. K. O. 601.863

אויך פערשידענע **האַנדעלס־ביכער**

צו קאָנקורענץ־פּרייזען ליפערט

ווילקער־שוהל

56 זאַכאַדניאַ 56

היינט, זונטאַג
פרשת ויגש ה' דחנוכה
(13/XII 1936)
4.30 נאָכמ. קומט פאָר

דער גרויסער טראַדיציאָנעלער **חנוכה־יום־טוב**

מיט'ן אָנטייל חזן ה' **לייב ראַסקין** פון בעריהמטען

און גוט איינשטודירטן כאָר אונטער לייטונג **לייב סאָקאָלאָווסקי** פון בעקאַנטען דירעגענט און קאָמפּאָזיטאָר

בעמערקונג: נאָכ'ן חנוכה־ליכט־צינדען וועט דער חזן און כאָר דאַווענען מעריב, און ס'מעט אויסגעפיהרט ווערען די בעסטע פערל פון יודישען מוזיקאַלישען אוצר. איינטריטס־קאַרטען צו בילינע פּרייזן צו בעקומען אַ גאַנצען טאָג אין ווילקער־שוהל

אַ הערציגען מזל־טוב ווינשען מיר דער

פאַמיליע פּאָמעראַנץ

צו דער חתונה פון זייער טאָכטער

פרל. **צירל** מיט ה' **אבשלום הירש**

איהר זאָלט פון זיי פיל נחת דערלעבען, ווי אויך דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפט.

פאַמיליע קליז.

פאָלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

היינט זונטאַג, 8.30 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער אָרגאַניזאַציע, שרודמיעסקאַ 29

אַ רעפעראַט **ר' אוגער**

פון רעד.

אויף ד. ט.:

"אַראַבער, יודען און אַראַבער־פּראָגע"

ב"ה **תלמוד תורה דאַלטשטאַדט**

בזשעזינער 23

בעקאַנטמאַכונג.

היינט זונטאַג, פ' ויגש ה' דחנוכה 5 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון ת"ת בזשעזינער 23

אַ גראַנדיעזע חנוכה־פייערונג

עס נעמען אָנטייל בעריהמטע רעדנערס אויך אַ בע־ריהמטער כאָר איינגעאָרדענט דורך דער פערוואַלטונג פון דער ת"ת. עס ווערען געבעטען אַלע סימפּאַטיקער און חובבי תורה צו קומען.

בברכת התורה די פערוואַלטונג.

בעמיש־באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום

פ. שאַץ

לאָדז, פּיעטריקאָווער 37

Biuro pisania podań

do władz administracyjnych i sądowych.

Przepisywanie na maszynie.

M. AUGENFISZ

Łódź, Zawadzka 9.

דעם געעהרטען ה'

פישל ראָזענשטיין און פרוי

אינהאַבער פון דער שאָקאָלאַד־פאַבריק "אַרקאַדיאַ"

צו דער פערלאָבונג פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. **פּאַלאַ**

מיט ה' **יוסף אַרקין**

ווינשען מיר אַ הערציגען מזל־טוב און פיל נחת

נטע ווינקראַנץ און פרוי

אונזער ליבען פריינד

אברהם יצחק ניימאַן

אין תל־אביב

צו דער חתונה פון זיין ליבע טאָכטער

גאָלדעלע מיט ה' **יחזקאל פרענקעל**

ווינשען מיר פיל גליק און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

לייב שטשופּאַק און פרוי

ישראל שטשופּאַק און פרוי

א. מאַגנעס און פרוי

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווערגעטראָפענער

פאַמיליע ראָזענבאַרד

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען **פאַטער.**

אונזער מייסטער **הערש** נ"ע

זייט געטרייסט!

שלמה מילעווסקי. יעקב קאָוואַל.
יענקל גאָלדבערג. אברהם שוואַרץ

יודישער קאָלאָניאַל־הענדלער־פער... אין לאָדז, שרודמיעסקאַ 20, טעל. ...98

היינט, זונטאַג, ד. 13 גרודז... קומט פאָר אין פעראיינס־לאָקאַל ... מיעסקאַ 20, פּינקטליך 5 אַ זייגער ...

אַ מאַסען־פערזאַמלונג

געווידמעט אַ גאַנצע רייה פראַגען, מיט רעפעראַטען וועלען זיך בעטייליגן עהרען־פּרעזעס אדוו. א. ציפּערמאַ... ד"ר א. מאַרטאַקאָווער. רע... ווייך און אַנדערע.

איהר מוזט דרינגענד מאַסענהאַפט קומען צו ... די פערוואַלטונג.

ZAKOPANE.

פּיענסיאָנאַט

„TYTAN”

ul. Zamojskiego, tel. 1637

אונטער דער לייטונג פון **ליובאַ שאַבּ־רינסקאַ** און **גיזאַ פאַרבער.**

מאָדערנער קאָמפאָרט, צענטראַל־בעהיי־צונג, וואַרם און קאַלט וואַסער אין די צימערן, באָדע־צימער, אידעאַלע בעדינ־גונגען צום אָפּרוהען. צוגענגליכע פּרייזען.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne

S. Brawerman

Łódź, Piotrkowska 17

front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט אַ רייה יאָהרען האַנדעלס־ביכער אין ביוראָ און אויפ'ן אָרט. צוגענגליכע האָנאָראַר. אינפאָרם. ווערען ערטיילט אין די ביוראָ־שעה'ן אומזיסט.

געדענקט, ביי **שטשעשליווי**

אַ גרויסער אויסוואַהל פון אָריגינעלע בילליצער און טאָמאַשאָווער סחורות אויף אַנציגער און פּאַלטענס פון די בעסטע קוואַליטעטען אויף פערשידענע רעשטען

קומט און איבערצייגט אייך!

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאָוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

געדענקט פראָנט II שטאָק.

היינט, זונטאַג, דעם 13, ... 3 נאָכמ. קומט פאָר אין 2־טען קל... הענדלער־פעראיין (זגערזשער ...

אַ גרויסע **מאַסען־פערזאַמלונג**

מיט דער בעטייליגונג פון עהרען־פּרעז... ראַטמאַן אדוו. ז. שטרייך, וועל... וועט רעפערירען: צענטראַליזאַציע ... קליינהענדלער אין לאָדז, אויך הילפ... אַקציע פון דער קהלה אויף פּאַטענט... פאַר'ן יאָהר 1937 און הנחה־פּאַטענט...

די פערוואַלטונג

צענטר. יוד. האַנדווערקער־פערב. אין פּוילען עקספּאָזיטור לאָדז, פּיעטריקאָווער 45.

אַכטונג, וועשנעהער!

היינט זונטאַג, דעם 13־טן ד. ח. 6 אָוונט קומט פאָר ביי אונז אין לאָקאַל אַ

פערזאַמלונג פון **וועשנייער**

טאָג־אָרדנונג: 1) אויפקלערונג וועגען האַנדווערקער־קאַרטען 2) אָרגאַניזירען דאָס פאַך.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פראַגע לאָזט זיך קיינער ניט אָפּ.

פאַר דער אָרגאַניזיר־קאָמיסיע

י. פרענקעל, ח. יאַנקעלעוויטש

דאָקומענטן פון גרויל און פּיין
אויף׳ן פּראָצעס פון דוד פראַנקפורטער

(ווייטער פון דער 1-טער זייט)

ן עס זאָל געהערען — הוץ דער איצטיגער טע־
סאָריע פון רייך — עסטרייך אויך די דייטשע טיילן
ן דער שווייץ.

און פאַר דער רעאַליזאַציע פון אָט דעם פּראָגראַם
אָט גוסטלאָף און זייבע מענשען געאַרבייט מיט
ר פילער ענערגיע.

דאָס פּראָגראַם איז באַטירליך געווען גוט און
עליך פאַר דעם דייטשען רייך. — איהם האָט די
זיינע אַרבייט געדינט. פאַר דער שווייץ אָבער איז
אָבער געווען שעדליך, זעהר שעדליך. עס האָט
טערגעגראָבען די סובערעניטעט פון אונזער לאַנד
ן געדראָהט זיין גאַנצקייט.

וואָס טוען די נאַצי-סטודענטען אין דער שווייץ?

גוסטלאָף האָט אָבער זיין טעטיגקייט פאָרטגע־
צט. זי איז געווען אַ זעהר פאַרצווייגטע און האָט,
יטין סטאַטוט, געזאָלט אַרומנעמען אַלע דייטשע
רגער אויף דער שווייצאַרישער טעריטאָריע.

די שווייצאַרישע עפענטליכקייט האָט געזעהען,
די געפאַהר ווערט וואָס־אַמאָל גרעסער. די בונ
סרעגירונג האָט געמוזט איינגרייפען.

אָט איז אַן אָפיציעלער דאָקומענט — אַ פּראָטאָ־
אָל פון דער בונדעס־רעגירונג אין בערן. ער בע־
הט זיך אויף דער טעטיגקייט פון דייטשע סטודענ־
ען פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער געזינונג אין
ר שווייץ.

דער דאָזיגער אָפיציעלער פּראָטאָקאָל ברענגט
יסצוגען פון אַ נאַצי־דייטשער פּובליקאַציע, בע־
טימט פאַר דייטשע סטודענטען אין דער שווייץ.

ד״ר קורטי לעזט איינציגע אויסצוגען.

„דער דייטשער סטודענט אין דער שווייץ דאַרף
ך נישט בלויז גוט לערנען. זיי מוזען אויך אַר־
יטען פאַר׳ן פיהרער (היטלער) און פאַר זיין
אַרטיי. זיי מוזען אויסאיבען זייערע איינפלוסען
ן דעם גייסט אויף דער שווייצאַרישער עפנטלי־
ר מיינונג“.

„דער דייטשער סטודענט אין דער שווייץ מוז
ערבירען פאַר׳ן פיהרער גוטע אַנהענגער, גוטע
טורם־לייט פון דער בעוועגונג.“

ד״ר קורטי לעזט ווייטערע דאָקומענטן. צוו.
ה. אַן אַפּעלאַציע צו דער רעגירונג פון קאַנ
אַן גרויבונגען וועגען דער טעטיגקייט פון דער
ווייצאַרישער נאַצי־פּאַרטיי־צענטראַלע, וואָס האָט
הר זיץ־אָרט אין דאַוואָס. עס איז דער קאַנטאָנאַל־
גירונג געצויגען געוואָרען די אויפמערקזאַמקייט
יף דער שעדליכער טעטיגקייט פון דער דאָזיגער
נטראַלע.

אַן אַנדער דאָקומענט. אַ בריף פון גוסטלאָפ׳ן,
שריבען אין אַ חוצפה׳דיגען טאָן, צו דער רעגי־
ונג פון קאַנטאָן סט.־גאַלען. ער, גוסטלאָף, האָט
ך בעטראַכט אַלס וויכטיגער בעאַמטער, וואָס אַ
גירונג פון אַ שווייצאַרישען קאַנטאָן טאָר נישט
בזאָגען זיינע אַ פאָדערונג. ער האָט בעמליך גע
אָדערט פון דער קאַנטאָנאַל־רעגירונג פון סט.־
אַלען נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי צוצו־
טעלען איהם אַ ליסטע פון דייטשע בירגער, וואָס
אוינען אויף׳ן געביט פון דעם דאָזיגען קאַנטאָן.
רעגירונג האָט עס אָבגעוואָרפען און איהם, גוסט
אָפ׳ן, פאַרבאָטען צו זאַמלען די דאַטען פאַר אַזא
יסטע. איז ער אַריינגעפאַלען אין גרים־צאָרן און
עזידעלט אין אַ בריף די רעגירונג, וואָס האָט
ך מעיז געווען איהם זיך געגענצושטעלען.

די געדולד פון דער שווייץ שעפּט זיך אויס.

די טעטיגקייט פון גוסטלאָפ׳ן און זיינע מענ־
ען ווערט אַלץ חוצפה׳דיגער. די אונצופרידענהייט
ין דער עפנטליכער מיינונג וואַקסט. פון אַלע זייט־
ען האָט מען טענות צו דער פעדעראַל־רעגירונג,
אַרוואָס זי טאָלערירט די נאַצישע פּראָפּאַגאַנדא און
אַרוואָס זי טוט אַזוי ווייניג צו צוימען די שעדליכע
קציע.

עס פליסען אַריין אין פעדעראַל־פּאַרלאַמענט פרי
ע אינטערפּעלאַציעס צו דער רעגירונג.

די עפנטליכע מיינונג אין דער שווייץ האָט זיך
יט אָבגעגעבען אַ חשבון, און אַזוי טאָר עס ווייט־
ער נישט דויערן. ליידער איז גוסטלאָפ׳ס טעטיגקייט
עבליבען טאָלערירט.

ערשט נאָכ׳ן דעם געשעהעניש פון 4־טען פעב־
ואַר האָט די פעדעראַל־רעגירונג פאַרבאָטען, אַז
ין דייטשלאַנד זאָל קומען אַ פאַרטרעטער פון גוסט־
אָפ׳ן, וואָס זאָל ווייטער פיהרען זיין טעטיגקייט,
ון די נאַצי־אָרגאַניזאַציע אין דער שווייץ איז פאַר־
אָטען געוואָרען.

פּאָליציי זאָגט, אַז אַלע דאָקומענטען זענען בעקאַנט

איך האָב זיך געווענדעט — זעצט פאָרט ד״ר
ורטי — צו דער פעדעראַל־פּאָליציי אין בערן
ון געבעטען, אַרויסצוגעבען מיר דאָקומענטען, וואָס
עציהען זיך אויף דער טעטיגקייט פון דער גוסט־
אָף־צענטראַלע אין דער שווייץ. איך האָב די דאָ־
ומענטען געהאַט נויטיג צו דער פאַרטיידיגונג. די פּאָ
יציי־אָרגאַנען האָבען זיך אָבער אָבגעזאָגט.

זייער מאָטיוו איז געווען: וויבאַלד די פאַקטען
ון דאָקומענטען זאָלען זיין דער עפנטליכקייט אונ־
עקאַנט, וואָלט געווען א זין אַרויסצוגעבען זיי.
יצט אָבער איז אַלץ בעקאַנט דער עפנטליכקייט.
ס איז נישט נויטיג נאָכאַמאָל אויפצורודערן די
פענטליכע מיינונג מיט זאַכען, וואָס אַלע ווייסען.

איך האָב זיך געווענדעט צו פּאָליציי־אָפיצירען,
ז זיי זאָלען אַרויסטרעטען אַלס עדות איבער דער
עטיגקייט פון דער גוסטלאָף־צענטראַלע אין דעם
אָזיגען פּראָצעס. זיי האָבען זיך אויך דערפון אָב־

געזאָגט. וואָס פאַר א צוועק? — האָט איינער נאָכ׳ן
אַנדערען געענטפערט. קיינער אין דער שווייץ צוויי־
פעלט דאָך נישט, אַז די דאָזיגע טעטיגקייט איז גע־
ווען אַ שעדליכע. די פאַקטען זענען דאָך אַלעמען
גוט בעקאַנט.

גוסטלאָף איז געווען דער שעף פון דייטשען... אַמבאַסאַדאָר.

גוסטלאָף — זאָגט ווייטער ד״ר קורטי — איז
געווען דער העכסטער רעפּרעזענטאַנט פון דייטשען
רייך אין דער שווייץ.

לויט אונזערע דעמאָקראַטישע בעגריפען און
דיפּלאָמאַטישע געוואוינהייטען האָבען מיר געמיינט,
אַז דער רעפּרעזענטאַנט פון דייטשלאַנד איז דער
געזאַנדטער פון דער בערלינער רעגירונג אין בערן.

דאָס איז אַ טעות. גוסטלאָף איז געווען מעהר
ווי אַ „צווייטער אַמבאַסאַדאָר“, ווי עס האָט איהם
בעצייכענט די שווייצאַרישע פּרעסע, וועלכע האָט
נאָך די שאָסען אין דאַוואָס געשריבען, אַז „נעבען
אָפיציעלען געזאַנדטען איז נישט נויטיג אין דער
שווייץ קיין אַמבאַסאַדאָר פון דער נאַצי־פּאַרטיי“.

לויט דער פּאַרטיי־היעראַרכיע פון די נאַציאָנאַל־
סאָציאַליסטען איז ווילהעלם גוסטלאָף געווען דער
שעף פון אָפיציעלען געזאַנדטען.

ד״ר קורטי לעזט פאָר ענטשפּרעכענדע אויסצו־
גען פון נאַצישע דאָקומענטען. דער געזאַנדטער
דאַרף אָבגעבען א טריי־הייטס־שבועה פאַר׳ן „פיהרער“
אויף די הענד פון „צושטענדיגען גאַולייטער“, וועל־
כער פונקציאָנירט אַלס „פאַרטרעטער פון פיהרער“
אין געגעבענעם געביט.

די שווייצאַרישע פעדעראַל־רעגירונג האָט איי־
געבטליך אינדירעקט ריכטיג אָבגעשאַצט די ראָל,
וואָס ד״ר גוסטלאָף שפּילט אויף דער טעריטאָריע פון
דער שווייץ. והא־ראיה: עס איז געשעהען אַ זאַך,
וואָס טרעפט זיך נישט קיינמאָל, ווען עס ווערט בע־
גאַנגען אַ מאָרד איבער א פּריוואַט־מאַן, פאַר וועלכען
מען האָט דאָך אָפיציעל בעטראַכט גוסטלאָפ׳ן —
די פעדעראַל־רעגירונג האָט נאָך די שאָסען אין דאַ־
וואָס אָפיציעל אויסגעדריקט דעם דייטשען געזאַנד־
טען איהר ביילייד צוליב׳ן טויט פון גאַו־לייטער.

ד״ר קורטי שילדערט דאַן די ריזען־לויה, וואָס
איז אין דייטשלאַנד איינגעאָרדענט געוואָרען פאַר
גוסטלאָפ׳ן. דער צוג מיט׳ן טויטען קערפּער האָט זיך
אָבגעשטעלט אויף יעדער סטאַציע. אומעטום —
טרויער־רעדעס, דעלעגאַציעס, פאָהנען געהילט אין
קרעפּע, טרויער פאַרזאַמלונגען. אין גאַנץ דייטשלאַנד
זענען די פאָהנען אַראָפּגעלאָזט אויף האַלבען מאַסט.
קיין שווערין, וואו עס קומט פאַר די לויה, קומען
צעהנדליגער טויזענדער ברוינע און שוואַרצע שטורמ־
מיסטען, איבער דער טרומנע האַלט אַ רעדע דער
קאַנצלער און פיהרער אַדאָלף היטלער.

אַ נעץ פון נאַצי־שפּיאָנאַזש.

ביין — פיהרט אויס ד״ר קורטי — גוסטלאָף
איז נישט געווען קיין פּריוואַט־מאַן, ווי מען האָט
עס כסדר געוואָלט פאַרזיכערען פון דער נאַצי־זייט
אין צוזאַמענהאַנג מיט זיין טעטיגקייט אין דער שווייץ
גוסטלאָף האָט געהאַט אויסצופיהרען וויכטיגע
שטאַט־פּאָליטישע — פונקציעס אין דער שווייץ
אין דעם רוהיגען לאַנד, וואָס האָט צו צפון אַלס
שכן דאָס דייטשע רייך.

וועלכע פונקציעס האָט ער אויסגעפיהרט?

ד״ר קורטי גיט אַ בילד פון דער פאַרצווייגטער
טעטיגקייט פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישען שפּיאָ־
נאַזש אין דער שווייץ. די נאַצי־אַגענטען, צוזייהט אי
בער פאַרשיידענע קאַנטאָנען און שטעט פון דעם
שווייצאַרישען בונדעס־שטאַט, בילדען — אונטער
דער אויבערשטער לייטונג פון ווילהעלם גוסטלאָף
— אַ נעץ פון מענשען, וואָס האָבען גאַנץ בעשטימטע
אויפגאַבען. די דאָזיגע אויפגאַבען דינען דייטשלאַנד,
וואָס אָבער זיי בעדייטען פאַר דער שווייץ — דאָס
ווייסען אַלע, וועלכע קענען דעם פּראָגראַם פון
דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער פּאַרטיי מיט איהרע
בעקאַנטע אַספּיראַציעס אויף אַ — „גרויס־דייטש־
לאַנד“.

ד״ר קורטי רעדט רוהיג און זאַכליך. ער גע־
ברויכט נישט קיין רעטאָרישע ראַקעטען. ער רעדט
— און בעקרעפטיגט זייבע ווערטער מיט דאָקומענ־
טען.

איבער דער טעטיגקייט פון דער נאַצישער שפּיאָ־
נאַזש־צענטראַלע אין דער שווייץ ברענגט ער צאָהל־
רייכע דאָקומענטען, בריף, אַקטען, פּראָטאָקאָלען,
שריפט־שטיק, וואָס זענען בייגעלעגט צו די געריכטס
אַקטען.

צ״ו. אַנד. געפינען זיך צווישען די דאָזיגע דאָ־
קומענטען בריף, וואָס גוסטלאָף האָט געשריבען
צו זייבע אונטערגעאָרדנעטע פּאַרטיי־בעאַמטע און
„גרופּען־פיהרער“. אין איין בריף צ. ב., דאַטירט
אָקטאָבער 1935, שרייבט ער צו אַ געוויסען באַללע
צ״ו. אַנד.: „נאָך ביי־יאָהר מוז אונזער בעוועגונג
אין דער שווייץ בעקומען נייעם שוואונג. מיר מוזען
פאַרשטאַרקען אונזער פּראָפּאַגאַנדע - אַפּאַראַט פעס
טיגען די רייהען פון אונזער פיהרער, פאַראייניגען
אַלע דייטשען אין דער שווייץ פאַר׳ן פּראָגראַם פון
פיהרער (היטלער).“

דאָקומענטען פון גרויל און פּיין: איוב-בשורות פון דריטען רייך.

ד״ר קורטי געהט דאַן איבער צו בעהאַנדלען
די צווייטע זייט פון פּראָצעס: די שולד פון דוד
פראַנקפורטער.

אויך דאָ געברויכט נישט ד״ר קורטי קיין אָראַ־
טאָרישען וואָפען. ער רעדט רוהיג און זאַכליך.
אייגענטליך האָט ער נישט וואָס צו רעדען — עס
רעדען פאַר איהם דאָקומענטען. איצט זענען עס דאָ־

קומענטען פון אומגליק און פאַרניכטונג — דאָקו־
מענטען, וואָס בעציהען זיך אויף דער מאַרטיראָלאָגיע
פון דייטשען יודענטום זייט עס זענען צו דער מאַכט
געקומען די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען.

ד״ר קורטי האָט פאַר זיך אַ דיקע דאָקומענטען־
זאַמלונג. זי טראָגט די איבערשריפט:

„דאָקומענטען־זאַמלונג איבער דער ענט־רעכטונג,
בעליידיגונג און פאַרניכטונג פון אייגענטום פון
די דייטשע יודען אונטער דעם נאַצי־רעזשים“.

אַלע דאָקומענטען שטאַמען פון דייטשע קוועלען. זיי בעציהען זיך אויף געשעהענישען און פאַק־
טען, וואָס האָבען זיך אָפּגעשפּילט אין דייטשלאַנד
פון 30־טן יאַנואַר 1933 ביז׳ן 15־טן אָקטאָבער 1936

איינגעטיילט אין אַכט טיילען, נעמט ארום
די זאַמלונג פאָלגענדע געביטען פון רדיפות. ענט־
רעכטונג, בעליידיגונג:

איינס: די גרונדזאַצען פון אַנטיסעמיטיזם אין
דער אויפפאַסונג פון דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער
פּאַרטיי. דערצו קומען אַלס דאָקומענטען: סטאַ־
טוטען פון דער נאַצי־פּאַרטיי, אינטערפּרעטאַציע פון
די פּאַרטיי־פּרינציפּען דורך פיהרענדע נאַצי־פּער־
זענליכקייטען, ציטאַטען פון רעדעס פון פיהרענדע
היטלעריסטען, ציטאַטע פון היטלער׳ס „מיין קאַמף“.

צוויי: פאַרניכטונג פון בערופליכע און ווירט־
שאַפטליכע עקזיסטענצען פון דייטשען יודענטום.
דאָקומענטען: געזעצען פון דער דייטשער רעגירונג,
פאַראָרדנונגען און אָפיציעלע קאָמענטאַרען צו זייער
אויספיהרונג.

דריי: בעליידיגונגען. דאָקומענטען: אויסצו־
גען פון רעדעס, פון אָפיציעלע נאַצי־פּובליקאַציעס,
אַבשריפטען פון לאָזונגען. דער דאָזיגער אָבשניט איז
איינגעטיילט אין אונטער־אָבטיילונגען: באָיקאָט,
פּראָצעסען וועגען ראַסען־שאַנדע, (מאָטיווירונגען
פון געריכטס־אורטיילען א. א. וו.

פיער: בעשימפונג פון גאָט און יודישער רע־
ליגיע. דאָקומענטען: אויסצוגען פון רעדעס, אָפי־
ציעלע אינסטרוקציעס, אויסצוגען פון ביכער און
אַרטיקלען פון אַ פרעד ראָזענבערג און זיין־גלייכען.
אונטער־אָבטיילונגען: לעסטערונג פון גאָט, בע־
ליידיגונג פון אַלטען טעסטאַמענט א. א. וו.

פינף: בעליידיגענדע בעהאַנדלונג פון דייטשע
יודען, וואָס זענען אין די קאַמפען פאַר דייטשלאַנד
געפאַלען אויפ׳ן שלאַכט־פעלד אין דער צייט פון
דער וועלט־מלחמה. דאָקומענטען: ציפערען (12
טויזענד יודישע קריגס־געפאַלענע), בעהאַנדלונג פון
קריגס־אינוואַלידען, ענטרעכטונג פון יודישע קריגס־
אינוואַלידען, שיקאַנעס, בעליידיגונגען א. אַ. וו.

זעקס: בעהאַנדלונג פון יודישען קינד אין

דייטשלאַנד. אונטער־אָבטיילונגען: בעציהונג פון
דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט, בעציהונג פון דער
שול־מאַכט, בעציהונג פון דער פּרעסע, בעציהונג פון
דער שול־יוגענד. דאָקומענטען: אָדער אָפיציעלע
אָדער אויסצוגען פון דער נאַצי־פּרעסע, פון צייט־
שריפטען פאַר דער דייטשער יוגענד, פון דער נאַ־
ציסטישער קינדער־ליטעראַטור, פון געזאַנג־ביכער א.
א. וו.

זיבען: אַ רשימה פון יודען, וואָס זענען דער־
הרג׳עט געוואָרען אין נאַצי־דייטשלאַנד. נעמען פון
24 יודען, וואָס זענען דער־הרג׳עט געוואָרען דירעקט
פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע הענד. נעמען פון 71
יודען, וואָס זענען נאָך אין די ערשטע עטליכע וואָ־
כען פון נאַצי־רעזשים געטריבען געוואָרען צו זעלבסט
מאָרד דורך די נאַציס.

אַכט: דער בריף פון געיו. אויבערקאָמיסאַר
פון פעלקערבונד פאַר די עניבים פון דייטשע פליטים
דזשעמס מאַקדאָנאַלד. דאָס איז אַ געפּרעסטע זאַמלונג
פון פאַקטען און דאָקומענטען, וועלכע דזשעמס מאַק
דאָנאַלד האָט סוף 1935 איבערגעשיקט דעם פעל־
קערבונד צוזאַמען מיט זיין בעריהמטען בריף, אין
וועלכען ער האָט געמאָלדען זיין רעזיגנאַציע פון
אַמט, וועלכען דער פעלקערבונד האָט איהם געהאַט
אָנגעטרויט אין אָקטאָבער 1933.

צו דער דאָקומענטען־זאַמלונג זענען בייגעלעגט
צוויי ליסטעס:

1. א רשימה פון די פּאָליטישע מאָרדען, וואָס
די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען האָבען אויסגעפיהרט סיי
אין, סיי מחוץ דייטשלאַנד. (אַ ליסטע פון פיל הונ־
דערטער נעמען)).

2. אַ ליסטע פון שענדונגען פון יודישע סינאַ־
גאָגען און בית־עולמ׳ס אין דייטשלאַנד.

אָהן רעטאָריק; מיט בלויזע דאָקומענטען אָפּע־
רירט ד״ר קורטי אין דעם טייל פון זיין רעדע. פון
צייט־צו־צייט געהט דורך אַ שוידער דורכ׳ן זאַל.
עס האַנדעלט זיך וועגען פאַקטען און זאַכען, וואָס
זענען בעקאַנט. מען לעבט זיי אָבער ווידעראַמאָל
דורך אין דעם דאָזיגען זאַל פון קאַנטאָנאַל־ראַט.

ד״ר קורטי שטעלט דאָ די פראַגע:

— ווי האָט דאָס אַלץ זיך געקעבט און געמעגט
אָפּשפּיגלען אין דער פיהלענדער נשמה פון אַ קראַנ־
קען, אָבער יונגען יוד?

דערויף ענדיגט ד״ר קורטי דעם טייל פון זיין
פאַרטיידיגונגס־רעדע.

די זיצונג ווערט געשלאָסען 10 מינוט פאַר
12 ביינאַכט.

אויף דער נאָכמיטאָג־זיצונג וועט ד״ר קורטי
פאָרזעצען זיין פאַרטיידיגונגס־רעדע.

ערוואַרט נישט קיין פרעמדע הילף! —— העלפט אייך אליין!
ברענגט אייערע אפשפארונגען און אלע פרייע געלדער נור אין
BANK KUP. KRED.
29 PIOTRKOWSKA 29
יעדער נישט-איינגעצאהלטער גראשען איז א פערברעכען
געגען אייערע אייגענע אינטערעסען!
Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
ul. Piotrkowska 29
אפשפארונגען אנהויבענדיג פון 1 זלאָטי, אינקאַסאָ, וועקסלען, איבערווייזונגען, טשעק-קאָנטעס.

זעקסטע זיצונג פון געריכט
ד״ר קורטי זעצט פאָר זיין פערטיידיגונגס-רעדע

ווייטערע דאקומענטן פון גרויל און פיין

כור (יט״א טעלעגראַפיש)

אויף דער היינטיגער נאָכמיטאָג-זיצונג פון
געריכט אין פּראָצעס פון דוד פראַנקפורטער האָט
דער פערטיידיגער דר. אייגען קורטי פאָרטגעזעצט
זיין פערטיידיגונגס-רעדע.

דער עהרוווירדיגער אדוואָקאט אפּערירט
ווייטער אויסשליסליך מיט דאָקומענטען. אויך דאָס
מאָל זענען עס דאָקומענטען, וואָס גיבען א בילד
וועגען דעם פערנעהם פון די נאַצישע יודען-
רדיפות אין דייטשלאנד.

ד״ר קורטי לייגט פאַר דעם געריכט אַן׳ =
אילוסטרירטע אויסגאַבע א. ט. „בילדער-זאמלונג
צו דער ענטרעכטונג, בעליידיגונג און אייגענטום-
בערויבונג פון די יודען אין דייטשלאנד זייט דעם
איבערנעמען די מלכות דורך דעם נאציאָנאל-סאָציא-
ליזם“.

די זאמלונג ענטהאַלט א לאַנגע רייהע פאָטאָ-
גראַפיעס, וואָס גיבען א בעגריף וועגען פערנעהם
פון אַנטי-יודישען באָיקאָט, רכילות - העצע און
אונטערדריקונג פון די יודען אונטערן היטלער-
רעזשים.

מעהרערע פאָטאָס זענען רעפּראָדוקציעס פון
קאַריקאַטורען אין נאַצישע צייטונגען, קאַריקאַטורן,
וואָס דאַרפען פערמיאוס׳ן דעם יודישען נאָמען.
אנדערע שטעלען פאָר אַבדרוקען פון נאַצישע
פּלאַקאַטען מיט ענטשפּרעכענדע קאַריקאַטור-בילדער
און אזעלכע אויפשריפטען ווי „יודען זענען אונזער
אונגליק“, „לויב נישט דעם פוקס אין פעלד און
דער שבועה פון יוד“, „ווער עס עסט ברויט פון
יוד שטאַרבט דערפון“ וכדומה, גוט בעקאַנטע לאָ-
זונגען פון דער נאצישער „נייסטרייכקיים“.

ווייטער קומט א סעריע קלישען פון אויפ-
שריפטען אין נאַצי-אנשטאַלטען, עפענטליכע פלע-
צער, באַד-אנשטאַלטען.

איינע לויטעט: „פאַר הויט-קראַנקע און יודען
- איינטריט פערבאָטען.“

דר. קורטי לייענט פאַר דעם געריכט דייטשע
צייטונגען, דעם „פעלקישען בעאבאכטער“, דעם
„אנגריף“ די עסענער נאציאָנאל-צייטונג“ דעם
„וועסט-דייטשען בעאָבאַכטער“, די „נייעסטע מינ-
כענער נאכריכטען“ און אנדערע.

א ים מיט שמוץ און קויט, גיפט-ברינימער
פון ערנסטען מין. אלץ איז אויסגערעכנט אויף
די נידריגסטע אינסטינקטען.

ווייטער — א סעריע ציטונגס-אויסשניטען מיט
די געמיינסטע בעליידיגונגען פון דער יודישער
רעליגיע, פאלסיפיקאַטען אָהן א שיעור, אלראָס ביז
וועגען תלמוד: און אויך דאָ — די ווירקונגען אויף
דעם עסליכטען. למשל: „דער תלמוד לערנט די
יודען, אז א יוד מעג שענדען יעדע נישט-יודין“.
„די יודישע לעהרע הייסט יודען פעראוגרייניגען
דאָס בלוט פון אנדערע ראסען דורך ראסען-כישו-
גען“. און אזוי ווייטער אין זעלבען גייסט.

אַנ׳אינצידענט אין געריכטס-זאַל

א קליינער אינצידענט איז ענטשטאַנען אויף
דער נאָכמיטאָג-זיצונג בעת דער רעדע פון ד״ר
קורטי. אַנ׳אָפּקלאַנג פון זיין פאָרמיטאָג-רעדע.

פאָרמיטאָג, פאָרשטעלענדיג דעם געריכט
א שפע דאָקומענטען פון נאַצישער גרויל-ווילדקייט
האָט ד״ר קורטי אויך אויפגעצעהלט — לויט
אַנ׳אָפיציעלער רשימה פון דער נאציאָנאל-
סאָציאַליסטישער פארטיי — די ליסטע פון ווערק
פון יודישע און נישט-יודישע געלעהרטע, ליטע-
ראַטען און קינסטלער, סיי פון דייטשלאַנד און סיי
פון מחוץ דייטשלאַנד, וועלכע זענען אין דייטש-
לאַנד פערבאָטען.

אין דער דאָזיגער ליסטע האָט זיך אויך
געפונען א ווערק פון געוועזענעם שווייצאַרישען
בונדעס-פּרעזידענט ד״ר אַרטור האָפמאַן.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז צום טריבו-
נאַל אין דער צווישענצייט אָנגעקומען א דעפּעשע
פון ד״ר האָפמאַנס זוהן, וועלכער איז א מיטגליד

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

אינטערוויו מיט דוד פראנקפורטער

(ווייטער פון דער דריטער זייט)

פון דער „איידגענאסישער נאציאנאל-פראנט" (א נאצי-גרופע אין דער שווייץ). דער נאצי-געשעפטס-טער זוהן פון גען, בונדעס-פרעזידענט, וואס זיין בוך איז פערבאטען אין דייטשלאנד, פראטעסטירט דעגעגען. ארריינמישען זיין מאטערס נאמען אין דעם פראנקפורטער-פראצעס.

דער טריבונאל-פארזיצער גיט איבער ד"ר קורטי'ן די אריגינעלע דעפעשע:

דער אלטער אדוואקאט שמייכעלט:

— נו, נישט איך האב דאך דאס ווערק פון ד"ר האפמאן ארויסגעשטעלט אויף דער ליסטע פון די פערבאטענע ביכער. דאס האבען דאך געטון די נאציאנאל=סאציאליסטען.

דערמיט איז דער אינצידענט ערלעדיגט.

„א מתנה פאר די קינדער אויף ווייהנאכטען"

דר. קורטי זעצט פאר דעם דאקומענטען-רע-פעראט.

ער שטעלט פאר דעם טריבונאל אנ'אילוס-טרירטע קינדער-אויסגאבע ארויסגעגעבען דורכ'ן „שטירמער"-פערלאג אין נירענבערג לכבוד ווייה-נאכטען, די אויסגאבע איז בעשטימט אלס ווייהנאכט-מתנה פאר דייטשע קינדער.

דאס איז, פערשטעהט זיך, א זאמלונג אין גייסט פון שטרייכער'שען „שטירמער", עס ווימעלט פון די עקלהאפטע קאריקאטורען, וואס שטעלען פאר יודען אין דער העסליכסטער און העצערישסטער פארם, העץ-אויפשריפטען און נידערטרעכטיגע לא-זונגען.

דר. קורטי גיט איבער דעם טריבונאל די אויסגאבע מיט דער בעמערקונג:

— דאס איז, הערען ריכטער, א ווייהנאכטס-געשאנק פאר קינדער אין דייטשלאנד.

דערמיט ענדיגט דר. קורטי דעם צווייטען טייל פון זיין פערטיידיגונגס-רעדע.

די גאנצע רעדע פון דר. קורטי, פאר- און נאכמיטאג, איז אויסגעהערט געווארען אין אלגע-מיינער שפאנונג. מאמענטווייז האט מען געהאט דעם איינדרוק, אז עס רעדט נישט קיין פערטיידי-גער, נאר א בעשולדיגער — א בעשולדיגער געגען דעם ערגסטען מין שונא, דעם ערגסטען, ווייל זיין וואפען איז שקר און רכילות.

דער איינדרוק פון דר. קורטי'ס אויספיהרען איז געווען א קאלאסאלער. נישט מיט ווארט-בלי-צען, נאר מיט דעם זיכערסטען ארגומענט- פאקטען און דאקומענטען — האט דר. קורטי אפערירט דעם גאנצען טאג.

6 א זייגער אין אוונד ווערט געשלאסען די זעקסטע געריכטס-זיצונג.

די נעכסטע זיצונג וועט פארקומען שבת 9 פריה און וועט דויערן ביז מיטאג, דר. קורטי וועט ענדיגען אויף דער דאזיגער זיצונג זיין פערטיידי-גונגס-רעדע.

דער אורטייל—דינסטאג אדער מיטוואך

כור (יט"א) שבת וועט פארקומען בלויז איין זיצונג — פארמיטאג. קיין אוונד-זיצונג וועט נישט זיין. מאנטאג וועט רעדען דער צווייטער ציוויל-מאהנער פון פרוי גוסטלאף דר. גרים פון עסען און ווארשיינליך נאך די איבעריגע אדווא-קאטען.

דער אורטייל וועט ווארשיינליך ארויסגע-טראגען ווערען נישט פריהער ווי דינסטאג אדער אפשר אפילו — ערשט מיטוואך.

אינטערוויו מיט דוד פראנקפורטער!

כור, 12 (יט"א טעלעגראפיש.)

דער קארעספאנדענט פון דער יודישער טע-לעגראפען-אגענטור האט היינט, בעת א פויזע אין דער געריכטס-פערהאנדלונג, געהאט א געשפרעך מיט דוד פראנקפורטער.

דער יט"א-קארעספאנדענט האט, צוזאמען מיט דער ערלויבניש צו רעדען מיט פראנקפורטער'ן אויך בעקומען די ערלויבניש איבערצוגעבען איהם עטליכע יודישע צייטונגען.

פראנקפורטע האט זיך זעהר דערפרעהט, דאס ער קען רעדען מיט א פארשטעדער פון דער יודי-שער פרעסע, ער בעט:

— גיט, ביטע, איבער אלע יודען באשר הם שם: שלום וברכה לכל ישראל.

דער יט"א-קארעספאנדענט פרעגט:

— ווי איז אייער געזונט?

— די לעצטע צייט שטיקט מיך זעהר מיין אסטמע, אין אלגעמיין פיהל איך מיך אבער פיל בעסער ווי פריהער. מיין געזונד איז א בעפריעדיגני-דער.

— פארוואס איז קיינער נישטא פון אייער פאמיליע?

— איך האב אליין געבעטען, אז קיינער זאל נישט קומען אויפן פראצעס.

— ווען האט איהר געזעהען אייערע קרובים?

— דאס לעצטע מאל האב איך גערעדט מיט מיין שוועסטער מיט עטליכע וואכען צוריק. נאכן פראצעס וועל איך זיך זעהען מיט מיינע פאמי-ליען-מיטגלידער.

די פויזע ענדיגט זיך, און דער קארעספאנ-דענט מוז ענדיגען דאס געשפרעך. פראנקפורטער דאנקט פאר די צייטונגען. ער וועט האבען וואס צו לעזען אין דער קאמער. עס פרעהט איהם זעהר. ער זעגענט זיך:

— להתראות בארץ-ישראל.

כור (יט"א) אין דער גאנצער שווייצארי-שער פרעסע, ווי בכלל אין דער גאנצער עפענט-ליכקייט אין דער שווייץ, הערשט א געוואלדיגע אויפרעגונג געגען דער העסליכער העץ-קאמפאניע, וואס די דייטשע נאצי-פרעסע פיהרט זייט צוויי טעג געגען דעם עקספערט דר. יערגער, דערפאר וואס ער האט אין זיין פסיכיאטרישער עקספערטיזע זיך ארויסגעזאגט אין א געוויסען זין גינסטיג פאר דוד פראנקפורטער'ן און ארויסגעוויזען פאר זיין גורל בשוטף מענשליכע סימפאטיע. די נאצי-פרעסע ווארפט פאר דעם דר. יערגער, אז ער האט זיך „פערקויפט די יודען", אז ער אליין איז גאר א... יוד און שיר נישט א... קאמוניסט. די שווייצארישע פרעסע קאמענטירט מיט דער העכסטער אויפרעגונג די אייגענארטיגע מעטאדען, וואס ווערען אנגע-ווענדעט אין דייטשלאנד לגבי א פרעמד געריכט און זיינע פערטרעטער.

חנאה האבען דער לעצטער או טער אפ ציר...

דאס קלענסטע דייטשע מענשעל האט ... דורך דער דאזיגער געזעצגעבונג בעקו... בעוואוסטזיין פון זיין ראסישער העכער... בעסערקייט. דאס לייכטעסטע איז געווען ... גען: אט איז דער יוד — און דו ביזט ... דאס ראסען - בעסטע, ווייל ער איז ד... ערגסטע.

אבער פארוואס קומט עס די דייטש... אין היינטיגען דייטשלאנד אין יעדען ... כער א מלוכה-מאן און זיין „שטירמער" ... עקעלהאפטסטע וואס מען נאר אויסגעקל... — איז א לעהרבוך אין דייטשלאנד.

די מענשליכע פאנטאזיע איז ... שוואך צו בעגרייפען אזא נ...

ד"ר קורטי פעררופט זיך אויף דעם של... טען און פאקטען, וועלכע ער האט פרייט... רירט פארן געריכט.

דאס זענען — זאגט ער—נישט קיין ... מעשהלעך, נאר אמתע אויטענטישע ברויף... איינעם קענען גרויל ווערען די האר פון ... און צער.

און אויב אפילו נישט אלץ זאל זיין אמת, אויב בלויז 20 פראצ. דערפון אין געשעהן ... דייטשלאנד, קען עס שוין בערעכטיגען גא... וואס.

די נאציס פרובען לייקענען דאס און ... אבער אלע ווייסען, אז אין דייטשלאנד אי... שטארקער אפאראט, וואס זארגט ווענען ז... די דייטשען אין רייך גופא זאלען נישט אל... טיגע אינפארמאציעס געפינען אין זייער ...

צום גליק זענען אבער דא אזויגיל ... מאציעס אין דער דייטשער פרעסע גופא, ... אליין זענען שוין גענוג. מען זאל אויסטו...

ד"ר קורטי לעזט פאר א בריף פון ... לישען בישאף פון סט. גאלען.

ער שרייבט: „איך בין, אלס קאטאליק, ... ערשיטערט פון די געשעהענישען אין דייטש... די מענשליכע פאנטאזיע איז צו שוואך צו ... בגרייפען דעם גאנצען גרויל פון געשעהענישען.

דר. קורטי ציטירט פערשידענע שטעל... עוואנגעליום און פון די ווערק פון די ... מאטערס און שטעלט פאר דעם יודענפראגע... נאצי=אנטיסעמיטיזם אין ליכט פון קריסטענ...

וואס פערדאנקט דייטשלאנד די י...

די נאציס ווילען אויסראטען די ... אבער וואס פערדאנקט דייטשלאנד די יוד... ראסע?

די דייטשען קענען נישט לייקענען, ... פון זייער גרויסקייט און קולטור-אנזעהען א... וועלט פערדאנקען זיי דעם יודישען פאלק.

דעם קריסטליכען גלויבען פערדאנקט ... פונקט ווי די איבעריגע קריסטליכע וועלט — ... יודישען גייסט.

ד"ר קורטי ציילט אויף אין קורצען ... יודישען אנטייל אין דער דייטשער וויסענש... קונסט, ליטעראטור, אין דער דייטשער ווירטש... אין אלע געביטען פון דייטשען לעבען, און ... אין אלע צייטען — אין פרידען און קריג.

קיינער אין דייטשלאנד קען נישט קווע... נירען, אז 10 פראצענט פון די דייטשע נאבעל פרייז=טרעגער זענען יודען.

ד"ר קורטי ציטירט אויספירונגען פון גר... סע דייטשע שטאטסמענער.

גראף בערנשטען, איינער פון די פיהרענ... פאליטיקער אין דער ווילהעלמענישער צייט, ... טשער אמבאסאדאר אין וואשינגטאן און שפעט... אין קאנסטאנטינאפאל האט אמאל געשריבען: ... בעטראכט דעם אנטיסעמיטיזם אלס די שאנד ... דער דייטשער קולטור".

אפילו ביסמארק האט אמאל געהאט געזו... „איך וואלט גערן זעהען מיין זוהן פערהייר... מיט א יודישער פרוי". פון ביסמארקן שטא... אויך דאס ווארט: „א גוטען דייטשען לאשא... קען געבען די פארונג פון א דייטשען פערד ... א יודישער קלאטשע".

פראנקפורטער האט זעהר פיל מיט די ... גענע אויגען געזעהען, וואס עס געשעהט מיט ... פאלק אין דייטשלאנד. ער האט געליטען די ... דען פון זיין פאלק, ער האט געוואוסט, וואס ... טוט זיך ארום די נירענבערגער געזעצען, די ... הביתטע פון דער וואוינונג, וואו ער האט ... וואוינט, האט דערצעהלט, אז ער האט געווי... ווען ער פלעגט רעדען וועגען דעם יודישען ... אונטערן נאצי-רעזשים. די ערנידריגונג פון ... פאלק האט ער איבערגעלעבט ווי פערזענליכ... ליידען.

פראנקפורטער האט זיך געוואלט מיט ... טאט מאכען א ביסעל לופט צום אטעמען. ער ה... זיך געשטיקט. ער האט געוואלט אויפוועקען ... געוויסען פון דער וועלט.

אויך די שווייץ האט אפגעאטעמ...

מיר ווייסען דאך אלע — זאגט דר. קורטי ... אז נאכ'ן טויט פון גוסטלאפ'ן האט די שווייץ א... פרייער אפגעאטעמט עס איז געגאנגען צו לעזען די ... מען פון דער שווייצארישער פרעסע פון יענע ...

דר. קורטי קערט זיך אום צום מאמענט ... מארד.

פראנקפורטער איז אריין אין גוסטלאפ'ס ... בינעט, אפילו נאך אריינגעהענדיג, האט ער זיך ... געוואקעלט, אויף די ווענד האט ער אפער ...

(ווייטער זעה 10-טע זייט)

דער לעצטער טאג פון פראצעס

כור (יט"א)) שבת פונקט 9 פריה עפענט דער געריכטס-פארזיצער ד"ר גאנזאני די 7-טע און לעצטע זיצונג פון קאנטאנאל-געריכט, וואס משפט דוד פראנק-פורטערן. דאס ווארט בעקומט צו פערענדיגען זיין פערטיידיגונגס-רעדע דער אדוואקאט ד"ר אויגען קורטי.

יודיש געלד שטינקט נישט

ד"ר קורטי הויבט אן דעם לעצטען טייל פון זיין פערטיידיגונגס-רעדע מיט אנ'אפרעכענונג פון דער ציוויל-תביעה. ער אנאליזירט די פאדערונגען פון פרוי גוסטלאפ'ס ציוויל-מאהנער ד"ר אורשפרונג.

די רעדע פון ד"ר אורשפרונג — זאגט ד"ר קורטי — איז פערפאסט געווא'ען נישט אין צורכבאך (דאס וואוינארט פון ד"ר אורשפרונג), נאר א ביסעל צו צפון פון דער דאזיגער שטאט (געמיינט — דייטשלאנד, וואס ליגט נישט ווייט איבער דער שווייצארישער גרעניץ).

עס איז זעהר אויסטערליש די פאדערונג פון דער ציוויל-תביעה, אז דער יוד דוד פראנקפורטער זאל בעצאהלען אנ'ענטשעדיגונג פון 100 טויזענד פראנק. מען האט זיך געקענט ריכטען, אז די נאציא-סאציאליסטען וועלען פערציכטען אויף יודיש געלד, ווען דאס דאזיגע געלד דארף זיין אנ'אויסלייז פאר ווילהעלם גוסטלאף, וועלכען מען האט דאך אין נאצי-דייטשלאנד געפייערט אלס נאציאנאלען העלד. די פאדערונגען פון דער ציוויל-תביעה זענען פאר פיל אנ'ענטוישונג.

ד"ר קורטי טרעט ארויס געגען די פאדערונגען פון די ציוויל-מאהנער.

איין זאך — זאגט ער — איז זיכער, בעמליך: ד"ר ווילהעלם גוסטלאף פלעגט, אלס גאולייטער פון דער שווייצארישער אבטיילונג פון דער נאצי-פארטיי, בעקומען א חודש-געהאלט פון 500 פראנק. עס איז אבער ווייט נישט זיכער, ווי לאנג גוסט-לאף וואלט נאך בעקומען די דאזיגע פענסיע, ווען ער וואלט געלעבט...

דער חשבון פון ציוויל-מאהנער, אז דאס וואלט געקענט דויערן נאך מינדעסטענס צוואנציג יאהר, קען און מעג קאריגירט ווערען...

די פאדערונג פון דער ציוויל-תביעה קענען נישט בעריקזיכטיגט ווערען.

די פערזאן פון דוד פראנקפורטער

ד"ר קורטי געהט איבער צו דער כאראקטעריס-טיק פון דער פערזאן פון דוד פראנקפורטער.

איין זאך שטעהט מחוץ יעדען ספק: דוד פראנק-פורטער האט נישט געהאט קיין פערזענליכע שנאה צום ערמארדעטען. זיין טאט איז געווען געווענדעט געגען רעזשים, וואס האט זיין פאלק אנגעטון אזוי פיל אומענשליכע ליידען.

די פערטיידיגונג האט אויך נישט געפרובט פארצושטעלען פראנקפורטער'ן אין אנ'אנדער ליכט ווי ער אליין האט עס געטון.

ווער איז דוד פראנקפורטער?

א יונגערמאן פון 25 יאהר, א סטודענט, אויפ-געצויגען אין א טראדיציאנעל-ארטאדאקסישער יו-דישער פאמיליע, ווייט דער פ יהעסטער יוגענד קראנק עמפינדליך אויף מענשליכע ליידען.

איהר, ריכטער — זאגט ד"ר קורטי — קענט שוין גוט די פערזאן. און איהר; הערען ריכטער, וועט זיכער איינזעהען, אז אין אונזער פאל קען געשטראפט ווערען נישט די טאט, נאר בלויז דער טהעטער (דער אויספיהרער).

פראנקפורטער זיל שטודירען מעדיצין — א בערוף, אין וועלכען ער האט געוואלט העלפען מענ-שען. אלץ, וואס ער האט געטון אין זיין יונגען לעבען, איז געווען בעהויכט פון אידעאליסטישען ווילען.

ער איז קראנק, האר-לידענד, טויב אויף איין אויער און האלב-טויב אויפ'ן צווייטען, גע-מאטערט פון קנאכען-טובערקולאז, נערוועז-ליידענד. א מענש, וואס קען שווער קאנצענטרירען זיינע געדאנקען.

איהר, הערען ריכטער, האט געזעהען, ווי שווער עס מאטערט איהם די אסטמא. איהר האט געהערט, ווי שווער עס קומט איהם אן דאס רעדען.

צי קען פראנקפורטער זיין פול-פער-אנטווארטליך פאר זיין טאט?

ד"ר קורטי געהט איבער צ דער עקספערטיזע פון ד"ר יערגער.

די גאנצע עקספערטיזע איז געווען אין אלגעמיין גינסטיג פאר פראנקפורטער'ן. בלויז איהרע אויס-פיהרען זענען פאר איהם געווען צו שטרענגע, אין דער הינזיכט איז די עקספערטיזע געווען א צו איבער פלעכליכע.

עס האט אויך אנדערש נישט געקענט זיין. ד"ר יערגער האט אונטערזוכט פראנקפורטער'ן אויף 6 סעאנסען צו איין שעה יעדע. אזא קראנקען, ווי פראנקפורטער, האט מען געמוזט אונטערזוכען פיל גריגדליכער. ער וואלט זיך געמוזט געפינען א לענגערע צייט אונטער אבסערוואציע. דאס האט אויך באלד פון אנהויב געפאדערט די פערטיידיגונג. זי האט געוואלט, אז פראנקפורטער זאל א לענגערע צייט בלייבען אונטער שטענדיגער אבסערוואציע אין דער אנשטאלט פון ד"ר יערגער. די פראקוראטור האט אבער נישט געוואלט דערלאזען צו קיין גרינד-ליכער אונטערזוכונג און די פאדערונג פון דער פערטיידיגונג איז געבליבען אונבעריקזיכטיגט.

א גרינדליכע אונטערזוכונג — פ ה"ט אויס ד"ר קורטי — וואלט בעוויזען, אז פראנקפורטער האט נישט די מינדעסטע צורעכנונגס - פעהיגקייט. דאס איז א נידערגעשלאגענער מענש מיט שווערע קאמפלעקסען. ער האט זיך אליין בעטראכט אלס פסי-כישען און פיזישען קריפעל.

פראנקפורטער זאגט דעם פולן אמת

די ציוויל-תביעה — זעצט פאר ט, ד"ר קורטי — האט דא זעהר פיל גערעדט וועגען די פלומרשט שלעכטע בעציהונגען צווישען פראנקפורטער'ן און זיין פאטער, דער עהרווירדיגען ראבינער פון יוגא-סלאווישען שטעטל.

די ציוויל-תביעה האט שלעכט פערשטאנען די דאזיגע בעציהונגען. עס איז פאלש צו זאגען, אז דער פאטער האט צו זיין זוהן געהאט טענות, פון אזא כאראקטער, וואס זאל דעם זוהן שטעלען, אין א שלעכט ליכט אין אלגעמיין-מענשליכער הינזיכט. די טענות פון פאטער זענען געווען נאטירליכע און פערשטענדליכע. יעדער פאטער וויל זיין זוהן זעהען אלס גוטען תלמיד.

דאס זענען נישט געווען קיין שלעכטע בעציהונגען צום זוהן. און שוין אודאי נישט אזעלכע, אז דער פאטער זאל קענען פארוואַרפען דעם זוהן, ווי דאס ווילען די פערטרעטער פון דער ציוויל-מאהנונג, אונבאשטענדיגקייט.

דוד פראנקפורטער, וועלכער זיצט דא אויף דער בעשולדיגונגס - באנק, איז דער אנשטענדיגסטער מענש, וועלכען מען קען זיך נאר פארשטעלען.

זיין ליבע צו אמת איז אפשר די גרעסטע פון זיינע שוואכקייטען. ווער עס האט נאר מיט איהם פערקעהרט, האט איהם ליב געהאט. ער האט מיט זיין עהרליכקייט און מילדען וועזען אלעמען בע-נומען. דאס האבען אפילו געזאגט די אויפזעהער פון דער תפיסה. די בעאמטע פון ארעסט, זעהען פון איהם די גאנצע צייט, וואס ער געפינט זיך אונטער זייער השגחה, בעצויבערט.

דוד פראנקפורטער איז קראנק — ער האט אבער א וואהרהאפטיגקייט, וואס קיינער קען זי נישט שטע-לען אונטער א פראגע-צייכען.

מען דארף און מען מוז גלויבען אלץ, וואס ער זאגט.

קיין איין ווארט שקר איז פון זיין מויל נישט ארויס.

פון דעם ערשטען מאמענט, וואס ער איז ארעס-טירט געווארען, האט ער קיין איין רגע נישט גע-פרובט ענדערען זיינע ערשטע ערקלערונגען. ער האט נישט געדרעהט מיט דער צונג און זיך נישט געפרובט ארויסדרעהען פון זיין שולד.

איהר, הערען ריכטער, האט געזעהען זיין בע-נעהמונג דא אין געריכטס-זאל. דער קלייבער אינ-צידענט מיט'ן פראקוראר דאנערשטאג איז געווען בלויז א מיספערשטענדניש. דער פראקוראר האט נישט ריכטיג אויפגעפאסט פראנקפורטער'ס ווער-טער. ער האט קיינעם נישט געוואלט קרענקען און זיכער נישט דעם פראקוראר. און נישט זיין פערזענליך ליידען דעצידירט איז וועלכער עס-איז מאט וועגע זיינע מעשים און ווערטער.

דא אין זאל — זעצט פאר ד"ר קורטי — איז געפאלען דאס ווארט: ציניזם. מען האט פראנק-פורטער'ן געפרובט פארווארפען, אז ער פערהאלט זיך ציניש.

אבער וואו זענען די בעווייזען דערפאר? — נישטא אזעלכע בעווייזען.

עס איז געשעהען אנ'אומגליק: די נאציס האבען דווקא געוואלט קאנסט-רואירען די טעזע פון א קאמפלאט (פערשווערונג). פאר אזא טעזיס האט זיך אבער נישט געפונען דער מינדעסטער אנהאל-טונגס-פונקט, און אהן יעדער אחיזה אין די טעאריע אומגעפאלען, ווי זי האט פערדינט. און ווייל עס האט זיך נישט געפונען קיין רמז פון א בעווייז פאר א קאמפלאט, האט מען געזאגט: ציניזם.

א געזעצגעבונג, וואס זאל הנאה-טון דעם לעצטען אונטעראפיציר

מיט פראנקפורטער'ן האט געלייטעט בלויז איין-איבציגער מאטיוו: ליבע צו זיין פאלק.

די יודען-רדיפות אין דייטשלאנד האבען דעם יונגען, קראנקען מאן צוגענומען דאס לעצטע ביסעל פערזענליכע רוה. ער האט די דאזיגע רדיפות גע-זעהען פון דער נאהענט. ער האט געזעהען דעם נאצישען אנטיסעמיטיזם, וועלכער איז אנ'אנטיסע-מיטיזם פון דער בייזעסטער און ערגסטער פארם.

דער דאזיגער אנטיסעמיטיזם האט זיך לגבי די יודען געשטעלט די לאזונג: אויסראטען! און ווייל דאס איז נישט מעגליך. איז מען געפאלען אויף די טייוולאנישסטע אוי פאלען פון נגישות, רדי-פות, בעליידיגונגען, ענטרעכטונגען.

מען האט קאנסט-רואירט א ראסען-טעאריע, וואס הייסט אין איהר עקלהאפטיגקייט אקעגענען דאס יו-דענטום ווי מען אקעגענען דעם ס פ ליזם.

מען האט פאבריצירט א ראסען-געזעצגעבונג און א שטראף-ארדנונג, וואס עס זאל פון איהר

(ווייטער זעה 10-טע זייט)

אין רומעניען

רייזע בילדער

פון ד"ר ש. מאַרגאָשעס

איך בין צוגאַסט ביי אַ בעקאַנטען יודישען יהרער אין דער היים. דאָס הויז איז אַ קליינע פאַ־... בעזוימט, ווי מיט אַ לענטע, מיט אַ פרעכטיגען ...ווארטען. מיר זיצען ביים מיטאָג און עסען, אָבער פון ...סען ביז עסען איז נישט גלייך. דער טיש פאַר אונז ...רעכט זיך ממש אונטער דער משא פון געריכטען און וויינען. כדי דאָס אַלץ אויפצועסען וואָלט מען ...געדאַרפט האָבען כאָטש דעם באַנקעט־עולם. וואָס ...קומט אין אַסטאָריא־האָטעל צו קרן־היסוד־פייערונ־...גען. און דאָ זענען מיר בלויז זאַלבע פינף — דער ...בעלעבאָס און זיין פרוי, צוויי טעכטער און איך. ...אפילו איז דאָ אַנ'אמת'ער ריטואַל און מען פראַ־...וועט איהם ווי דער כהן־גדול אַמאָל פלעגט פראַווען ...די עבודה. פון אַ דערבייאיגען צימער קלינגט אַרי־...ענטאַלע שטילע מוזיק, איבשלעפערענדיג, העלפענדיג ...דער פערדייאונג...

— אויב איהר ווילט — מאַכט צו מיר דער באַ־...לעבאָס — קאָנט איהר זיך דאָ צולייגען ביי אונז. ...איך האָב אַ ברייטען דיוואַן אויף וועלכען געסט ...לייגען זיך צו באַכמיטאָג.

אָבער איך וויל בעסער טרינקען די טערקישע ...קאַווע און צו פלוידערן אַביסעל.

— איהר ווייסט — ווענדט זיך צו מיר דער יודי־...שער פיהרער, ציהענדיג אין זיך דעם רויך פון אַ ...שיינעם ציגאַר — כ'האָב תמיד געהאַלטען פון גוט ...עסען און הנאה האָבען פון לעבען, און היינט ...נאָך מעהר ווי אַלע מאָל. ווייל, נאָך אַלעמען, היינט ...מאָרגען, קאָן קומען דער סוף. און ווי זאָגט אַ ...יודיש פאָלקס־לידעל, וואָס איך האָב געהערט ערשט ...נישט לאַנג אין יודישען טעאַטער: „אויף יענער ...וועלט וועט מען אייך גאָרנישט געבען". כאַפּען ...מיר דערווייל אַריין וואָס מען קאָן, און וואָס מעהר ...עולם־הזה, אַלץ בעסער. ווי איהר קוקט מיך אָן, ...בין איך סך־הכל אַ פערמשפטער. מיין נאָמען שטעהט ...אויפ'ן צעטעל פון דער אייזערנער גוואַרדיע. היינט ...מאָרגען וועט מען אַריינקומען און מען וועט ...מיך דערשיסען. דער טויט, אַזוי צו זאָגען, שטעהט ...שוין פאַר מיר.

— די מעשה איז אַ גאַנץ איינפאַכע — האָט זיך ...ווידער געגאָסען די שטים פון באַלעבאָס, רוהיג, ...לאַנגזאַם און גאָלדיג, ווי דער וויין אין באָקאַל — ...אונזערע לעבענס זענען דאָ נישט ווערט אַזוי פיל ...ווי דער צאָן־שטעכער אָט דאָ נעבען אייך. יעדען ...מאָמענט קאָן מען אַריינפאַלען צו אונז און עס ...זאָל פון אונז קיין שריד ופליט נישט בלייבען. ...נאָך מיט עטליכע חדשים צוריק האָט די „אייזערנע ...גואַרדיע" צוזאַמענגעשטעלט אַ ליסטע פון יודען, ...און פון ליבעראַלען אויך, וואָס מ'דאַרף אומברענ־...גען — דערשיסען, דערשטעכען, דערוואַרגען — ...ס'מאַכט נישט אויס ווי אַזוי, אַבי נאָר דערהרג'ענען. ...מיסטעריעס, איין שיינעם טאָג וועלען זיי האַלטען וואָרט. ...מיסטעריעס נאָר נישט דורך וועלכער טיר זיי וועלען

קומען. די דאָזיגע חברה איז איבערצייגט, אַז זיי האָבען זיך נישט וואָס צו איילען, אַז קיינער וועט זיי נישט שטערען — נישט די פּאָליציי, נישט די אַרמעי, נישט דער קאַבינעט, נישט דער קעניג. דאָס לאַנד געהערט שוין אַזוי ווי צו זיי, אויב נישט אין נאָמען, איז אין דער טאַטזעכליכער ווירקליכקייט. בלייבט אונז בלויז איבער צו וואַרטען. און כ'זאָג אייך, יעדער טאָג וואָס איך וואַרט, איז א געוואונענער. איז אויב נישט עסען, טרינקען און זיך לאָ־זען וואוילגעהן, טאָ וואָס? דאָס איז ציגע פאַ וועלכען כ'האָב נאָך מורא איז „די נאַכט פון לאַנגען מעסער".

איך קוק איהם אָן מיט דערשטוינונג: וואָס הייסט?

— אייך דאַרף זיין בעקאַנט דער אויסדרוק — מאַכט ער צו מיר שוין מיט אַ טרויעריגען שמייכעל — דער נאָמען שטאַמט נאָך פון די נאַציס אין דייטשלאַנד. זיי האָבען צוגעזאָגט, אַז אַזוי שנעל ווי זיי וועלען אַריינקריגען די מאַכט אין הענד, וועלען זיי בעשטימען „אַ נאַכט פון לאַנגען מעסער", דאָס הייסט אַ נאַכט, אין וועלכער די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג וועט איבערגעגעבען ווערען פראַנק־און־פריי צו דעם מערדער'ס שטעקען, רעוואָלווער אָדער מעסער. זיי האָבען דאָרט געהאַלטען וואָרט. אונזערע רומענישע אַנטיסעמיטען האָבען אונז שוין געסטראַשעט, אַז אַזוי שנעל ווי קוזא, אָדער גאָגאַ, אָדער קודריאַנו וועלען איבערנעמען די רעגירונג דאָ, וועלען זיי נאָכטאָן די נאַציס און מיר וועלען האָבען דאָ אין בוקאַרעשט „די נאַכט פון לאַנגען מעסער". מיר ווייסען, אַז דאָס איז נישט גלאַט קיין סטראַשונעק. זיי מיינען איהם באמת דורכצופיהרען.

מ'האָט שוין אַפילו געדונגען זיך מיט אַ סך יודישע גבירים דאָ וועגען דעם פרייז פאַר וועלכען מען וועט איבערהיפּען דאָ און דאָרט אַ יודיש הויז אין יענער נאַכט פון לאַנגען מעסער. מ'אין הויז איז נישט צווישען זיי. אָבער מיין האַרץ פערקלעמט מיר, ווען איך טראַכט וועגען די לאַגע, לאַנגע רייהען פון יודישע הייזער אין דעם יודישען קוואַרטאַל, וואָס קאָנען זיך נישט פערגיבען אויסצוקויפען זיך פונ'ם שונא'ס מעסער. נאָר וואָס קען מען טאָן? דערווייל דאַרף מען לעבען. אפשר נאָך אַביסעל ווייןּ?

און ער האָט אָנגעגאָסען נאָך וויין אין גלאָז און מיר צוגעשאַרט נאָך אַ קאַרנאַצעל.

— לאָמיר עסען און טרינקען, וואָרום מאָרגען וועלען מיר שטאַרבען — האָט ער צוגעגעבען מיט אַ שמייכעל, רוהיג צעשניידענדיג דעם קאַרנאַצעל.

ווי לאַנג קאָן אַ מענטש לעבען

פון ד"ר א. באַראַרולין

ווי לאַנג קען א מענטש לעבען? די דאָזיגע פראַגע שטעלט מען זיך שוין נישט פון היינט. די פיר־זיאָלאָגען און דאָקטוירים ווייסען שוין פון לאַנג, אז דער מענטש דערגרייכט קיינמאָל נישט דעם מעגליכען עלטער, ער דערלעבט נישט ביז צו דער גרעניץ, וואָס די נאַטור האָט געשטעלט. דער „נאַטירליכער טויט" וואָס איז זעהר אָפט ביי חיות, טרעפט מען כמעט קיינמאָל נישט ביי מענשען, און ווי א געזעץ שטאַרבען מענשען פריהצייטיג פון קראַנקהייטען איינ־געבוירענע אָדער ביקומענע. ווי לאַנג וואָלט א מענש געקאָנט לעבען ווען מען זאָל איהם אויסהיטען פון די קראַנקהייטען? ווען דאַרף קומען דער נאַטירליכער סוף, דער איבעריגער שלאַף פון אָרגאַניזם, וואָס האָט זיך אויסגענוצט ביז צום לעצטען פאָדים?

אויף דער דאָזיגער פראַגע גיט אַנ'אויטאָריטאַטיווען ענטפער דער רוסישער געלעהרטער פראָפ. לאַזאַ־רעוו, דער דירעקטאָר פון דער ביאָפיזישער סעקציע פון מאָסקווער אינסטיטוט פון דער עקספערימענטאַלער מעדיצין. מיט זיינע אַרבייטען וואָס זענען געוואָרען בעריהמט אין גאַנץ רוסלאַנד, אינטערעסירען זיך לעצטענס די אייראָפּעאישע וויסענשאַפטליכע קרייזען. די ערשטע ידיעות וועגען פראָפ. לאַזאַרעוו'ס פאָרשונ־גען דרינגען אַריין אין דעם מערב — אייראָפּעאישער פרעסע — אין דער ספעציעלער וויסענשאַפטליכער און אַלגעמיינער.

אַלס קריטעריום פון מענשליכען לעבען האַלט פראָפ. לאַזאַרעוו דעם גראַד פון פיהלבאַרקייט פון אָרגאַניזם, ד. ה. די שאַרפקייט מיט וועלכען ער נעמט אויף, מיט דער הילף פון די פינף חושים, די אויסערליכע וועלט. אין מאָמענט ווען א קינד ווערט

געבוירען איז די דאָזיגע פיהלבאַרקייט אין צושטאַנד פון מינימום; א נייע געבוירען קינד רעאַגירט כמעט נישט אויף אויסערליכע רייצונגען, עס קוקט מיט ברייט געעפענטע אויגען אויף העל ליכט א. אַז. וו.

שפּעטער הייבט די פיהלבאַרקייט אָן זיך צו פער־שאַרפען און דערגרייכט דעם מאַקסימום אין עלטער פון 20 יאָהר: אין דעם עלטער זעהט, הערט און פיהלט דער מענש מיט דער אָנגעשטרענגטקייט. נאָך 20 יאָהר הויבט די פיהלבאַרקייט אָן לאַנגזאַם צו פאַ־לען. פאָרשענדיג די עטאַפען פון דעם דאָזיגען פאַלען פון דער פיהלבאַרקייט האָט פראָפ. לאַזאַרעוו אויס־גערעכענט אַז די ענדגילטיגע אויסלעשונג פון אַלע חושים קומט פאָר ביים מענש אין עלטער פון 140—160 יאָהר. מיט אַנדערע ווערטער, דער מענשליכער אָרגאַניזם איז אויסגערעכענט אַזוי צו זאָגען אויף א דורכשניטליכען עלטער פון 150 יאָהר.

אויב א מענש שטאַרבט פריהער קומט עס פאַר דעריבער, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט א פראַנצוי־זישער פיזיאָלאָג, ווייל ער „דערהרגעט זיך" — מיט נישט ראַציאָנעלער ערנעהרונג, נישט ריכטיגען לעבענס־שטייגער, נישט געניגענדען קאַמף מיט די מי־קראָאָרגאַניזמען (באַצילען) א. אַז. וו. עס איז אינטערע־סאַנט אַז פראָפ. לאַזאַרעוו האָט קאָנטראָלירט זיינע אויסרעכענונגען מיט אַנדערע פאַראַלעלע מעטאָדען, און איז געקומען צו דעמזעלבען אויספיהר. אַזוי למשל גיט די פערגלייכונגס אַנאַטאָמיע און דאָס פאָרשען

פון פערלויף פון דער פערשטייונג פון סקעלעט, די מעגליכקייט פעסטצושטעלען חשם דורכשניטליכען עלטער פאַר יעדער מין חיה. פאַר דעם מענטש מאַכט דער דורכשניט אויף 150 יאָהר.

איצט שטעלט זיך די פראַגע, צי קען מען פערלענ־גערען דאָס מענשליכע לעבען? צי קען מען אויפ־שטעלען א צוזאַמענהאַנג צווישען די עוואָלוציע פון פיהלבאַרקייט ביים מענש און דעם נאַטירליכען טויט און זיך בענוצען מיט דער דאָזיגער ענטדעקונג בכדי צו פערלענגערען די גרעניץ פון מענשליכען לעבען? פראָפעסאָר לאַזאַרעוו ערקלערט, אַז דאָס איז מעגליך צו דעם איז נאָר נויטיג, זעלבסטפערשטענדליך, דער־ווייל נאָר טעאָרעטיש, צו פערלאַנגזאַמען דאָס כסדר'דיגע פערקלענערען זיך פון דער פיהלבאַרקייט: די פערקלענערונג פון לעבען וואָלט דאַן געווען פראָפּאָר־ציאָנעל צו דער דאָזיגער פערלאַנגזאַמונג. די פראַגע בעשטעהט נאָר אין דעם ווי אַזוי דאָס אין דער פראַק־טיק אדורכצופיהרען.

פראָפ. לאַזאַרעוו איז אין דער מיינונג, אַז גוטע רעזולטאַטען וואָלט מען געקענט דערגרייכען, ווירקענדיג אויפען מוח מיט פערשידענע כעמישע סובּ־סטאַנצען, עס איז אַלגעמיין בקאַנט דער פאַקט, אַז א ריזע גיפטען וואָס ווערען אויסגעאַרבייט דורך באַ־צילען, וועלכע רופען אַרויס פערשידענע קראַנקהיי־טען, ווירקען אין א געוויסען זין גינסטיג אויפען אָר־גאַניזם. אַזוי למשל פאַסירט אָפט, אַז נאָך א טיפוס ווייזט דער מענש אַרויס סמנים פון יוגענדליכקייט: עס פערשווינדען די גראָהע האָר, עס פערשווינדען די פאַלדען אויפ'ן פנים.

—×—

אין יענעם טאָג

(דערציילונג)

פון א. מ. שמול

דער טאָג איז געווען אַ בלינדער און אַ פע ווייב־טער. דער נידעריגער, נעבעלדיגער הימעל איז גע־ווען פערוואָרפען מיט גרויע אומעטיגע, געדיכטע וואָלקענס און פון באַגינען אָן, האָט איבער'ן שטע־טעל עקשנותדיג געשמיסען א דין שפיציג רעגענדל, פוסט, הפקר ווי א פערלאָזענער יתום, איז דאָס שטעטעל אין יענעם טאָג געלעגען און ווי אבלים, זענען די טונקעלע נידריגע הייזלעך געשטאַנען, האָבען זיך געטוליעט איינס צום אַנדערען, אין אַ בין־השמשות'דיגער טונקעלקייט, איז ווי אַ וויסטע אַלמנה צונויפגעטאַרגעט מיט איהרע יתומים, גע־לעגען דער רונדיגער מאַרק מיט די פיר קליינע געסלעך, וועלכע האָבען אַרויסגעפיהרט אויפ'ן שליאַך צום בית עולם, צום וואַלד צו די לאָנקעס. האָט א מוטער א ציטערדיג קינד געהאַט, האָט זי אין יענעם טאָג אַ טריבען בליק דורך דער פערטרעהרטער שויב געוואָרפען און צום קינד געזאָגט:

— זיבעשי, גיי נישט היינט, היינט גיי נישט אין חדר אַריין קענסט דיך נאָך חלילה צורעכט מאַכען.

ביי זיך אין די צימערען, זענען ביי די רויטע צעגליטע פיעציקעס די מענשען געזעסען, האָבען זיך דערציילט מעשיות פון די פערצייטישע שווערע ווינטערס, האָבען פרום אויפגעהויבען די אויגען און געלויבט גאָט, פאַר דעם חסד וואָס ער טוט, מיט'ן זינדיגען מענש — אַז אַלץ ווערט געפיהרט לויט'ן קלייד נאָך... — פערצייטישע מענשען האָבען געקענט אויסהאַלטען גרויסע פרעסט אויך, זענען געווען געזונד, נישט ווי די היינטיגע שמעגדיס מישטליגסגעזאָגט.

און אין אַנבליק פונ'ם דרויסענדיגען הארבסט־וועטער, האָבען זיי גרויסע הנאה געהאַט פון דער וואַרימקייט, זקנים, האָבען מיט בענקשאַפט זיך דער־מאָנט, אין יענע אַלטע גוטע צייטען, ווען פאַר א „פינפערל" האָט מען זיך געקענט, דאָס האַרץ דער־כאַפּען מיט א קווערטעל אַקעוויט און א לעקערל, אָדער א קעזעל אויף „איבערבייס", מיט אַראָפּגע־לאָזטע קעפּ און האַלב פערמאַכטע אויגען, האָבען זיי געקרעכצט אין די קנוליגע בערד אַריין:

— אַי, אַיי, אַמאָל זענען דאָס געווען צייטען, וואו בעמט מען צוריק יענע יאָהרען? דאַמאָלט ביים „פאַניע"...

בלויז ריוזעל די אויפטוערין, האָט זיך אין יענעם טאָג אין מאַרק בעוויזען, איהר רוקען איז ביי איהר פלוצים רונדיגער און העכער געוואָרען, ווי אַרויפגע־וואָרען פערשטעלענדיג איהר דעם צעאַקערטען קאַרק, אויסגעסטרויעט אין איהר שבתדיגען ווינטער טראַכט, א שוואַרצע שובע, מיט א געלע הויב וואָס איז געווען בעפוצט, מיט קאַלירטע בענדער און אויסטערלישע פיגורען, ווי אַרום א קאַראַוועלע, האָט זי זיך געלאָזט צו די רייכע פון שטעטעל „צונויפמאַכען" פאַר די אָרימע אויף ברענכען.

ראובן דער האָלץ־סוחר, איז אין יענעם טאָג, ווי שטענדיג אין דער זעלבער צייט, אין וואַלד אַריינ־געפאָהרען און אויך דאָס מאָל, ווי אַלע מאָל, איז טוביה בעל עגלה מיט זיין הויכען וואַגען און קאַש טאַן־פערד, פון באַגינען אָן, הינטער ראובנס פענ־סטער געשטאַנען. דעם קאָפּ מיט דער צעפּלאָשעטער גזשיווע, אויף לינקס געבויגען, בכדי דאָס פנים פון שטעכעדיגען רעגען צו שיצען, האָט ער פון צייט צו צייט, גוט־ברודעריש, חבריש צום פערדעל גע־פיפען און טייל מאָל, געסמאַטשקעט מיט די דיקליכע רויטע ליפּען, ווי צו א בן זקונים'ל אויף דער עלטער „אויסגעבעטען". פלוצים האָט זיך זיין געזיכט גע־ענדערט און אויף זיין פיל פנים האָט זיך צעלייגט א גרימאַסע פון אומגעדולדיגקייט. ער האָט גענומען ליאַרמען און זיך צאָרניג צעהירזשעט, מיט זיין הייזעריג פערזאָפּען קול:

— הע ראובן! באַך נישט צייט? איהר קענט זיך דאָך עפּעס הייבט גאָרנישט אויסדאַסן צו אלדי כאַליריעס, וואָס איז וואָס, ברייבע לאָזט אייך נאָך נישט אַרויס פון בעט?

הי הי הי, — האָט ער זיך צעלאַכט, גשמיותדיג, מיט א גראָב הייזעריג קול ווי עטליכע קולות מיט אַמאָל וואָלטען פון איהם אַרויסגעלאַכט.

ווען ראובן איז אַרויס פון דער שטוב, האָט איהם זיין ווייב ברייבע, נאָכגעשיקט עטליכע ברכות וועל־כע זענען א הר בעקאַנט געווען פון טייטש־חומש:

— דיין אַרויסגיין זאָל זיין מיט פרידען און דיין אַריינקומען זאָל זיין מיט פרידען, גאָט זאָל דיר אַנגע־גען שיקען גוטע מלאכים דיך צו היטען פון אַלדעס בייזע, אמן.

טוביה האָט איילעבדיג אָפּגעבינדען די לייצען און ענערגיש אַ ציה געטון, מיט די הינטערשטע צוויי פיס, האָט זיך דאָס פערדעל האַסטיג א גליטש געטון אויפ'ן נאַסען ברוק און עטליכע פונקען האָ־בען זיך א שאָס געטון און דער וואַגען, האָט פון אָרט געריהרט. ברייבע איז נאָך געשטאַנען ביים פענסטער, נאָכגעקוקט דעם וואַגען, איהרע ליפּען האָבען נאָך עפּעס געפּליסטערט און אַז דער וואַגען, האָט פערקירעוועט אין א זייטיג געסעל און גע־וואָרען פערשוואונדען, האָט זי נאָך לאַנג געקוקט, אויף דעם ליידיגען נאַסען שטיק ברוק און זיך איינגעהערט, צום שווערען סקריפּען פון די רעדער, וואָס איז אַלץ ווייטער, שטילער און שוואַכער געוואָרען.

א פּאָר שעה דערנאָך, ווי טוביה מיט ראובנען

זענען אוועקגעפאָהרען, איז אין שטעטעל א גערודער געוואָרען, היבדע די געזלערקע, איז אַרויס אין מאַרק מיט די הענד צעשפרייט, ווי די פליגעל פון א געטרי־בענע גאַנז, מיט בענומענע קולות האָט זי געשריגען:

— אוי ווי אַ בראָך, אוי ווי אַ בראָך איז גע־שעהען! יודען רחמנים; פיהרט אַרויס זאָל ער כאָטש נישט ליגען, צווישען בלויז ערלים.

באַלד האָבען זיך טירען און פענסטער, ראש אויפגעפראַלט, מיט בלאַסע געגריגזעלטע פנימער און צעשראָקענע אויגען, זענען פון אַלע זייטען מענשען אָנגעלאָפען, ווי בעת א שרפה, און אין עטליכע מינוט, איז שוין דאָס גאַנצע שטעטעל געווען, אין מאַרק אַרומריגעלענדיג היגדען, ווי דעם אַלטען פויקער פון ראַט־הויז ווען ער קומט, עפּעס ביינעס דעם שטעטעל אָנזאָגען.

מיט א ווייבענדיג קול, האָט היגדע געבומען דער־ציילען פאַר די אָרומיגע, דאָס אומגליק וואָס האָט פאַסירט:

— מיין יונג, איז היינט אַרויסגעפאָהרען מיט מיין אַלטען, ר'זאָל מיר געזונד זיין אויפקויפען אַביסעל געגז בייכ לאָקושקער פריץ אין דאָרף לאָקושקי נעבען וואַלד, מיין אַלטער האָט בעצאָהלט ס'געלד און איז געקומען אהיים, נאָר דער יונג האָט אהיים געטריבען די געגז און איז ערשט יעצט געקומען, האָט ער דערציילט, אַז כוליגאַנעס האָבען ראובנען דעם קאָפּ געפּלעט און טוביה איז קוים מיט'ן לעבען אַרויס.

— און יאָך זאָג ענג אַז ס'איז גאָרנישט — האָט לייביש בעקער א זאָג געטון, אדורכשטופּענדיג זיך אַנ'איינגעמעלטער דורכ'ן געדיכטען מענשען גע־זעמעל און מיט ברייטע, שפּרינגענדיגע שפּרייזען, אין די ווייסע פערקלעפּטע, לויזע לאַטשען איז ער פון מאַרק בעלם געוואָרען.

דערווייל איז נחמן, דער יודישער סטראַזשאַק אין שטעטעל, שוין געווען גרייט אין זיין סטראַזשאַצקע אוניפאָרם, אַרויסצופאָהרען אין וואַלד אַריין, מען האָט געכאַפּט ביי בעריש'ען דעם דאָזאָר צוויי געזונטע פערד, איינגעשפּאַנט אין א פלאַטפאָרמע און באַלד איז די פלאַטפאָרמע פול געוואָרען, פון די קצבים און סתם וואוילע יונגען די שטאַרקע פון שטעטעל, וועלכע זענען צו יעדער צייט געווען גרייט אויפ'ן רוף און בעפעהל פון נחמן דעם סטראַזשאַק, אין געאייל ווי צו א שרפה, איז די פלאַטפאָרמע צום שאָסעע אוועק, לאָזענדיג הינטער זיך דאָס קליינ־וואַרק, וואָס איז נאָכגעלאָפען און בייס שאָסעע, ווי א מחנה קורטשאַקלעך אין אַלע זייטען זיך צעלאָפען.

פאַר ברייבעס פענסטער, זענען אַלעמאַל אַנדערע פערבייגעגאַנגען און פערדעכטיג אַריינגעקוקט, איז דאָס ברייבען אויפפאַלענד געוואָרען, האָט זי די טיר געעפענט, דעם קאָפּ אַרויסגעשטעקט און דער־עהענדיג רייזלען די אויפטוערין, האָט זי איהר מיט א בעהאַלטענער שרעק געפרעגט:

רייזעלשי, כ'בעט איהן וואָס איז, דאָס סאָראַ גערודער הייבט אין מאַרק?

— עך גאָרנישט, גאָרנישט. ברייבעשי — האָט רייזעל מיט אַ געבראָכענער שטים געענטפערט און נישט קוקענדיג איהר אין פנים אַריין, איז זי ווייטער געגאַנגען. האָט ברייבע צוריק די טיר פערמאַכט און זיך געגומען גרייטען דאָס מיטאָג, פאַר'ן מאַן וועלכער דאַרף אָקאָרשט אָנקומען. פון צייט צו צייט, האָט זי געוואָרפען א פריידיגען בליק צום קינד, וואָס איז אין וויגעלע געשלאָפען. פלוצים עפענט זיך די טיר און עס פאַלט אַריין פריידע די טיקערין:

—גוטעבאָוונט ברייבע!! — גוטבאָוונט גוט יאָהר, אַ גאַסט,

— לאָזען זי מיך שוין אָפּ: אַ גאַסט, א גאַסט זאָלען קומען געסט אויף פרייד און שמחות, כ'בעט איהן, איבס מאַן האָט נאָך איצט נישט בעד־דאַרפט דאָ זיין? כ'זויס, ליין האַרץ איז מיר עפּעס היינט שטאַרק בעשוערט — האָט פריידע די טיקערין, איהר געקוקט פאַרשענדיג א'ן די א יגען אַריין:

— פון וואַנעט ווייס איך? ער דאַרף קומען, אָדער איצט, אָדער שפּעטער, ס'איז נישט אויס־געזעצט.

אוי הליאי, הליאי! רחום וחנון! האָט פריידע די טיקערין מיט פרומע פערגלאָצטע אויגען אויס־געשריגען, באַלד האָט זי זיך האַסטיג א שטעל אויפ־געטון, אַגוטע נאַכט געזאָגט און אין געאייל פון שטוב אַרויס.

פריידע די טיקערינס ווערטער, האָבען ברייבען איצט, ווי גליהענדיגע נאָדלען געברענט, א שרעק איז איהר בעפאַלען און פאַר איהרע אויגען, האָבען זיך געשטעלט, מוראדיגע בילדער. זי איז אַלע ווייל צום פענסטער געלאָפען, מיט שרעק זיך איינגעהערט צו יעדען שאָרך.

פלוצלונג האָט זיך א געפּאָהרעריי דערהערט און אין דער דערזעלבער רגע, האָט זיך א מיש־מאַש פון קולות, געשרייען און געוויינען דערהערט און אין ברייבעס פענסטער האָבען זיך מיט געדראַנג א מענגע פנימער בעוויזען. א שויב איז מיט א געבראָזגעריי פון פענסטער אַרויס, באַלד א צווייטע און באַלד אַ דריטע. ברייבע איז אַ ציטערדיגע און אַ טויט־בלייכע פון פענסטער צוריק געשפּרונגען.

באַלד האָט זיך די טיר, אין דער גאַנצער ברייט א יאָרך אויפגעטון, א גאַנצער מענשען־קנויל האָט זיך ווי איין שטיק אַריינגעשאַרט מיט שווערע טעמפּע טריט און האָבען א לאַנגען שווערען גוף מיט ליים און בלוט אויסגעשמירט, אויפ'ן דיל אַנידערגעלייגט.

— ראובן! — האָט ברייבע מיט א פערשטיקט קול א פערצווייפעלטען געשריי געטון און איז אויפ'ן דיל נעבען איהר מאַן, אין חלשות געפאַלען.

דאָס קינד אין וויגעלע האָט זיך מיט א ראַשיג געוויין אויפגעכאַפּט, ווי עס וואָלט בעוויינט זיין יונגען טאַטענס טויט, זיין מוטער די וויסטע אלמנה, און זיך אליין וואָס איז אַזוי יונג א יתום געוואָרען.

רבי נחמן בראצלאווער

פון היסטאריק...

— 9. —

וועגען גלויבען, לערנען און דענקען

ס'איז איבעריג צו זאָגען, אז דער עיקר פון אלע געדאנקען און פון דער גאנצער לעהרע פון רבי נחמן בראצלאווער איז דער גלויבען און בטחון אין גאָט. דאָס מורא האָבען פאר איהם, דאָס פערלאָזען זיך אויף איהם, דאָס ערוואַרטען פון איהם אלע ישועות און דאָס געפינען אין דעם האָזיגען גלויבען אלע נחמות.

דער גלויבען, די אמונה שטעהט ביי איהם העכער פון אלץ, ער האָט געזאָגט:

„די גאולה העננט אָפּ אין דער אמונה. דורך דעם מאנגעל אין גלויבען זענען מיר פערטריבען געוואָרען אין גלות".

די אמונה איז ביי איהם אויך א זעלבסטשטענדליכע זאך. רבי נחמן האָט געזאָגט:

„אמת'ער גלויבען נויטיגט זיך נישט אין בעווייזען אָדער פאָרשונגען".

„דער גלויבען בריטערט זיך אויס אין מענשען און גיט איהם געדולד, פרייד און פלייסיגקייט. אט אזא גלויבען בעקומט מען איבערהויפּט אין ארץ ישראל".

„דער מענש וועלכער גלויבט באמת פיהלט די זאכען, אין וועלכע ער גלויבט, ווי גליך זיי וואָלטען געווען ממשותדיג, און ער וואָלט זיי פערנומען מיט זיינע חושים".

רבי נחמן הייסט אויך דעם גלויבען פערשפּרייטען. ער זאָגט:

„דער גלויבען זאָל נישט בלויז רוהען אין הארצען, נאָר ער זאָל אויך אויסגעדריקט ווערען מיט דעם מויל, דאָס אויסדריקען דורך דעם מויל דעם גלויבען שטארקט איהם אין הארצען".

דער גלויבען מוז פערשטעהט זיך זיין אין גאָט:

„גלויב אז גאָט שטעהט איבער דיר און הערט יעדעס וואָרט פון דער תפילה וואָס דו זאָגסט ארויס".

„גלויב, אז יעדע ענדערונג וואָס דו בעמערקסט איז נישט צופעליג, נאָר זי איז דורך דעם ווילען פון גאָט".

כאראקטעריסטיש איז אויך דער פאָלגענדער געדאנק פון רבי נחמן:

„דער מענש זאָל גלויבען אין גאָט מעהר דורך דער אמונה גופא, ווי דורך נסים".

און אז מען גלויבט אין גאָט דארף מען אויך מורא האָבען פאר גאָט. רבי נחמן זאָגט:

„דער מענש דארף זיך בעפרייען פון יעדער אויסערליכער שרעק. ער זאָל נישט מורא האָבען פאר קיין זאך אין דער וועלט, נאָר פאר השם יתברך."

עס פערשטעהט זיך אז דער וואָס האָט מורא פאר גאָט שטעהט ביי איהם זעהר הויך. ער ערקלערט:

„אזעלכער וואָס האָט מורא פאר השם יתברך קריגט אמת און שלום".

„אזעלכער וואָס האָט מורא פאר השם יתברך איז פעהיג צו בעזיגען חוצפהדיגע הערצער; ער ציהט צו זיך די שכינה און האָט אין זיך דעם גייסט פון אונטערטעניגקייט".

„אזעלכער וואָס האָט מורא פאר השם יתברך האָט נישט וואָס מורא צו האָבען אין אומרוהיגע צייטען".

וועגען לערנען תורה האָט ער געזאָגט:

„דורך דאָס לערנען תורה ערמעגליכען מיר, אז אונזערע תפילות זאָלען אנגענומען ווערען".

„דורך לערנען תורה געפינען מיר דעם וועג צו דינען איבעראל גאָט".

„דאָס לערנען תורה שטארקט אונזערע גוטע מידות, אז זיי זאָלען קענען מנצח זיין איבער דאָס שלעכטע".

„דאָס לערנען היילט טרויער־קראנקהייטען, וועלכע ווערען פעראורזאכט דורך זינד".

„דורך דאָס לערנען תורה שארפט דער מענש זיין חכמה און ער פערשטעהט בעסער די גרויסקייט פון גאָט; ער פיהלט אין דעם פאל גרעסערע שאנדע פאר זיינע זינד, און ער ווערט פעהיג צו טון תשובה און זיך צו דערהויבען אין אמת".

רבי נחמן האָט אָבער אויך געהייסען אז „מען זאָל לערנען מיט א מאָס, כדי מען זאָל נישט ווערען צומיישט. עס מוז דעם מענשען זיין קלאָר, אז ער קען נישט לערנען אלץ וואָס ער ברויך צו וויסען".

דאָס לערנען מוז אויך האָבען א צוועק, רבי נחמן האָט געזאָגט: „דער צוועק פון לערנען איז צו קענען אמתע ווערטען און צו בעקומען די פעהיגקייט ריכטיג צו אורטיילען".

דורכן לערנען ווערט מען אויך דערהויבען און מען דערהויבט די גלאָריע פון גאָט, רבי נחמן'ס ווערטער וועגען דעם זענען געווען:

„דער וואָס לערנט אונטערמידליך די תורה אזוי לאנג ביז ער פערשטעהט איהר, היילט זיין נשמה, דערהויבט די תורה צו איהר מקור, און פערגרעסערט די גלאָריע פון דער שכינה".

אויך האָט ער געזאָגט:

„יעדעס פיצעל וויסען פון דער תורה, די ס'איז וועגען עפּעס א דין, צי ס'איז וועגען דער בעציהונג פון מענש צו מענש, אָדער פון מענש צו גאָט, טראָגט ביי צו דעם ערפאָלג פונם גייסט".

רבי נחמן האָט געוואָרענט נישט צו לערנען אַזעלכע ספרים, וואָס גרינדען זיך בלויז אויף דעם פערשטאנד, נאָך זיין מיינונג, איז געפעהלט; ער קען קיין זאך נישט גרינדליך פעסטשטעלען, און ער קען איבערהויפּט נישט געפינען דעם ריכטיגען צוועק פון דער זאך. אט דערפאר טאקע האָט ער געהייסען לערנען תורה, און ספרים איבער דער תורה, ווייל זיי גרינדען זיך נישט נאָר אויף פערשטאנד, נאָר אויך אויף אמונה.

רבי נחמן האָט אָבער נישט געהייסען אָננעהמען בלויז די טייטשען פון דער תורה, וואָס זענען שוין פאראן. אט אזא קאָנסערוואטיזם, אז מען זאָל זיך פערלאָזען בלויז אויף די טייטשען און די חכמות פון די אלטע, האָט ער נישט בעזעסען, ער האָט געהייסען זוכען און פאָרשען, כדי צו געפינען נייע טייטשען אין דער תורה. ער האָט געזאָגט:

„דער וואָס געפינט א נייעם טייטש אין דער תורה זאָל האָבען צוטרויען, אז השם יתברך איז צופרידען דערפון, און ער זאָל דערפאר פאָרשען אלץ טיפער און טיפער, און זאָל פערעפענטליכען זיינע נייע טייטשען אין א ספר".

„צו לערנען תורה און צו געפינען אין איהר נייע טייטשען, פערשאפט אזא הנאה וואָס קען נאָר פערגליכט ווערען צו די פערגעניגענס פון עולם הבא".

ר' נחמן האָט אויך געזאָגט:

„מען מוז אויך געדענקען, אז די פיינסטע ווערטער פון דער תורה פערלירען זייער אמתע קלאָרע מיינונג, תיכף ווי זיי ווערען נאָר אנגעשריבען. דאָס שרייבען פערהיטעט און פערדרעהט דעם אמתען פערלען מיין פון די ווערטער. אט דערפאר דארף דער מענש שטענדיג זיך בעמיהען צוריקצוגעפינען און צו ענטפּלעקען זייער אינערליכע מיינונג".

רבי נחמן האָט איבערהויפּט שטארק געהאלטען פון דענקען. ער האָט געזאָגט:

„דאָס דענקען איז טייערער ווי אלע חושים".

עס פערשטעהט זיך, אז ער האָט געלערנט צו היטען פון שלעכטע געדאנקען און נאָר צו האָבען גוטע געדאנקען. אט זענען וועגען דעם אייניגע זיינע ערקלערונגען:

„אומהייליגע געדאנקען לאָזען נישט צו פרומקייט און פרייד".

„דאָס בעפרייען זיך פון שלעכטע מחשבות פיהרט צו דער פערפאָלקאָמונג פון דעם גייסט".

„הייליגע געדאנקען ברענגען הייליגקייט צו די נשמה".

„גוטע געדאנקען פיהרען דעם מענשען צו גוטע מעשים; ער קען אויך צוליב זיי מתפלל זיין פון דער טיפעניש פון זיין הארץ און תשובה טון".

כאראקטעריסטיש זענען אויך די פאָלגענדע ווערטער זיינע:

„ערינערט אייך נישט וועגען איהר האָט שלעכטע געדאנקען; דאָס ערטערן זיך דורך זיי פערשטארקט זיי נאָך מעהר".

אט דעם געדאנק וועט אויך בעשטעטיגען דער מאָדערנסטער פּסיכאָלאָג.

די רפואות מיט וועלכע מען זאָל זיך היילען פון שלעכטע געדאנקען זענען לויט רבי נחמן:

„דאָס דענקען צו גאָט פערמיידעט בייזע מחשבות".

„צדקה ראטעוועט דעם מענשען פון שלעכטע געדאנקען".

„פאר די ערנסטע געדאנקען ביי דעם מענשען ערקלערט רבי נחמן די תאווה פון זנות און די תאווה צו געלד".

חנוכה־מנהגים ביי די ספרדישע יודען

(ספעציעלע קארעספּאנדענץ)

פון ש. שטערן

די ספרדישע יודען, יענע וועלכע רעדען שפּאַניאָליש און פיהרען זייערע טראדיציעס דירעקט פון שפּאַניען, זענען אמאייסטען קאָנצענטרירט אין די באלקאַנישע מלוכות און טערקיי. דער קאָפּ און לעבעדיגסטער נערוו פון די שפּאַנישע יודען איז די שטאָט סאלאָניקי, טאָך ביז היינט דער גרעסטער יודישער צענטער אין גאנצען נאָהענטען אָריענט, ארץ ישראל אריינגערעכענט. אין דער דאָזיגער שטאָט האָט זיך אויך בעסער, ווי אין אנדערע ערטער, אויסגעהאַלטען די אלטע, און פיל פאלען אויסטערלישע פאר אונז אשכנזישע יודען, טראדיציעס. וועלכע איז שוין היינט כמעט אָפּגעמעקט פון דעם לעבען, אָבער איז נאָך עטוואָס, גאנץ שטענדיג פערבליבען אין דעם זכרון פון אלטע, גרייז גרויע חכמים אָדער פרומע יודען פון אמאָליגען דור.

אין ארץ ישראל וואָס איז אַן'אמת'ער קבוץ גליות זענען אויך פאראן זעהר פיל ספרדישע יודען, און די דאָזיגע האָבען קיינמאָל נישט פערגעסען זייערע לאקאלע מנהגים און זיך געפיהרט ווי אין זייערע אלטע היימען. זיי האָבען זייערע בעזונדערע מנהגים פאר די ימים־טובים, ראש השנה, יום־כפּור, סוכות און זאָגאר אויך פאר חנוכה.

און ס'קומט חנוכה, דערצעהלט הר. יוסף ריכלין אין זיין ארטיקעל „הגיגה בחנוכה" אין עטנאָגראַפּישען זשורנאל „ציון", וואָס ערשיינט אין ירושלים (2־טער יאָהרגאנג, העפט 8) געהען ארום די מלמדים מיט די קינדער איבער די היזער און מען בעט פערשידענע עסעוואַרג: יעדע פרוי האַלט עם פאר א מצוה צו געבען פרוכטען, קיכלעך, ווין, ראָזשינקעס, און אנדערע פערשידענע זיסקייטען, און דערנאָך טעהרמען די מלמדים צוזויף די קינדער אין שול און מען מאכט א סעודה. דערביי זאָגט מען עפּעס א פסוק פון תהילים זעהר אסך מאָל.

אין ירושלים איז אויך פאראן ביי א טייל ספרדים א מנהג צו געהען חנוכה צו דעם קבר פון שמעון הצדיק. דערביי ווערען שוין דערצעהלט פערשידענע מעשיות, ווי אראבער האָבען אמאָל א ספרדישען צדיק וואָס איז געגאנגען צום קבר, בעוואָרפען מיט שטיינער און די אראבער זענען באלד אויסגעפאלען ביז דער צדיק האָט מתפלל געווען פאר זיי. די דאָזיגע ספרדי מעשיות זענען אלע ענליך איינע צו די אנדערע. דאָס זעלבע האָב איך געהערט וועגען קבר רחל, מערת המכפלה, קבר שמעון הצדיק און אנדערע.

די ספרדישע מקובלים זענען וואך גאנצע נאכט פון חנוכה און זאָגען זוהר צוזאמען מיט א מנין און דערנאָך טרינקט מען שווארצע קאַווע און מען עסט פרוכטען.

אין טייל ספרדישע קרייזען איז א מנהג, פונקט ווי ביי אונז פּורים זיך צו פערשטעלען אין חנוכה, אז מען געהט ארום אין די גאסען און מען זינגט און מען געהט פון שטוב צו שטוב און מען שטעלט פאָר פערשידענע סצענעס, די מעשה פון יהודית און אליפורנוס וכדומה.

יצחק יאַנאַסאָוויטש

אויף גייער'ס מארק

(רעפּאָרטאַזש)

אונזער שטאָט האָט, ווי בעוואוסט, נישט שטאַרק געפונען חן ביי דעם גרויסען פּוילישען שרייבער סטאַניסלאַוו ריימאָנט, בעזונדערס יענער טייל פון דער שטאָט, וואו עס געפינען זיך די קאַזאַרמע־אַרטיגע, ציגעל־רויטע פאַבריקס־געביידעס, מיט די הויכע קוימענס, וואָס רייסען זיך אין הימעל אַריין און שפּייען אויס געדיכטע וואָלקענס גרויען רויך. איך וויל נישט אַריינטראַכטען, צי ריימאָנט איז גערעכט געווען און צי ער האָט ריכטיג געהאַנדעלט לגבי דער שטאָט, וואָס שפּילט אַזאַ גרויסע ראָל אין דער ווירטשאַפט פון אונזער לאַנד. איך בין אָבער זיכער, אַז ריכטיג געהאַנדעלט האָבען די יעניגע, וואָס האָבען בעשלאָסען אָנצורופען אַ סקווער אויפ'ן נאָמען פון דעם אויבענדערמאָנטען פּוילישען שרייבער און דווקא אין יענער געגענד, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר אונזער פאַבריקס־שטאָט.

דעם דאָזיגען פּלאַץ רופען יודען נאָך עד־היום גייער'ס מאַרק. מיט דעם דאָזיגען נאָמען בעצייכענען די לאָדזשער יודען נישט בלויז דעם „פּלאַץ ריימאָנטאַ", נאָר אויך די גאַנצע געגענד אַרום.

גייערס מאַרק איז כאַראַקטעריסטיש פאַר לאָדז. זי דערציילט וועגען די ערשטע גרויסע דאַמף־פאַבריקען און איז נאָך היינט־צו־טאָג אַן'אָרט, וואו עס געפינט זיך די לאָדזשער גרויס־אינדוסטריע. ביי דעם אַלעם אָבער וועט אַפשר אויסזעהן מאָדנע ווען איך וועל זאָגען, אַז גייער'ס ראַיאָן איז עפּעס אַזוי ווי איזאָלירט און אָפּגעריסען פון דער שטאָט. נישט בלויז די שטעטישע יודען רעדען וועגען גייער'ס מאַרק איז זעהט אויס נישט ביים גוטען הומאָר, אָדער לאָדז, נאָר אפילו די איינוואוינער פון גייער'ן, זענען ביי דער זעלביגער מיינונג און דריקען זיך אויס, אַז זיי וואוינען ערגעץ אין אַ העק.

— ווי אַזוי פאָהרסטו? — פרעגט איין יוד דעם צווייטען ביי דער טראַמוואַי־סטאַציע.

— ווי זאָל איך פאָהרען? — ענטפערט יודישלעך מיט אַ פראַגע דער צווייטער יוד, וואָס איז בעלאָדענט מיט אַ וואַליזקע, אַ טעקע און אַ פּעקעל — איך פאָהר אין שטאָט אַריין פאָהר איך. אַז כ'זאָג שטענדיג, אַז גייער'ס מאַרק איז אַזוי ווי אַ קליין שטעטעל. דאַרפסט עפּעס, זיי זיך מטריח, לאָז אַלץ שטיין און ליגען און פאָהר אין דער שטאָט אַריין. יאָ צייט, נישט צייט, אַז וואָס מ'דאַרף קריגט מען נישט, מוז מען האַלטען אין איין פאָהרען.

דער יוד, וואָס רעדט אַזוי אויס אויף גייער'ס מאַרק איז זעהט אויס נישט ביים גוטען הומאָר, אָדער האָט אַפשר סתם קיין געפיהל נישט פאַר „ראַיאָן־פּאַטריאָטיזם". פונדעסטוועגען איז נאָך חלילה נישט אַזוי שלעכט. עס געפינען זיך אַנדערע, וואָס זענען גאָר ביי אַן'אַנדער מיינונג: און לויט ווי עס האָט מיר דערקלערט איינע אַן'אַלטיטשקע באָבעשי, קריגט מען אויף גייער'ס מאַרק אַלץ, אַפילו פון אַ נאָדעל ביז אַ שטרודעל.

אַז מ'זאָל אויף גייער'ס מאַרק טאַקע אַלץ קריגען, אויף דעם האָבען שוין געזאָרגט אונזערע יודען. זענען טאַקע אויפ'ן מאַרק און אַרום מאַרק פאַרהאַן כל'ערליי געשעפטען און געוועלבער, וואו איהר קאָנט קויפען אַן'אַנצוג און אַ פּאָר שיך, אַ העמד און אַ פּאָר הענטשקעס. דערנאָך, אַז איהר ווילט קויפען מעבעל, קאָנט איהר דאָס אויך. איהר קאָנט זיך קויפען אַ שטייפען צילינדער־הוט, זיך לאָזען אָפּראַזירען, אויפעסען אַ גוט מיטאָג און אויב איהר האָט געלד, קאָנט איהר, אַרויסגעהענדיג פון דעם רעסטאָראַן, אַריינגיין צום פאָטאָגראַפיסט און זיך אָפּפאָטאָגראַפירען.

ס'איז אַפשר נישט אַזוי דערפרייענדיג דאָס, וואָס נעבען דער שווער־אינדוסטריע פערנעמען זיך יודען מיט האַנדעל און האַנדווערקעריי, ס'איז אָבער זיכער נישט פאַר קיין נחת. די יודען, וועלכע האָבען נישט געהאַט קיין צוטריט צו די פאַבריקען, האָבען אויך געוואָלט לעבען און געמוזט זיך נעהמען צו דעם, וואָס זיי האָבען געקאָנט. אַגב האָבען די יודישע הענדלער און האַנדווערקער פערלייכטערט דאָס לעבען פון די פאַבריקס־אַרבייטער, פאַר וועלכע עס וואָלט זיכער שווער געווען נאָך יעדע זאַך צו לויפען אין שטאָט אַריין.

אַמאָל האָבען די פאַבריק־אַרבייטער דאָס גוט אָפּגעשאַצט. די יודישע געשעפטען זענען געווען געפּראָפּט מיט פּוילישע און דייטשע קונים. ווער שמועסט די געשעפטען, וואָס האָבען געגעבען „באַוויפלאָט" האָבען זיכער געהאַט גרויס דערפאָלג. ווי אין יעדער אַנדערער אַרבייטער־געגענד. אָבער דאָס איז געווען אַמאָל... צייטען בייטען זיך. אונטערן איינפלוס פון דער „אַנטי־יודישער אַגיטאַציע האָבען זיך אויך די בעציהונגען פון פּוילישען אָדער דייטשען קונה געביטען אין בעצוג צום יודישען קרעמער.

— אַוועקגעפלויגען אַזוי ווי אַ פייגעלע פליהט אַוועק — זאָגט אַ יודישער פריזיער — יענע צייטען מיין איך. זיי זענען שוין נישטאָ. איך וואוין שוין דאָ עטליכע צוואַנציג יאָהר און דאָס וואָס היינט, איז נישט געווען. שייך צו זאָגען עס איז נישט געווען! ס'איז געווען אויך. ס'האָט זיך געטראָפען צייטען, ווען מ'האָט אונז נישט געגלעט איבער די באַקען, מ'האָט זיך מיט אונז נישט געצערטעלט, נאָר צו פרנסה איז דאָס נישט געקומען. פרנסה איז געווען. ס'איז „זיי" גאָרנישט איינגעפאַלען, אַז מ'קאָן גיין נישט צו אַ יודישען קרעמער קויפען לאָמיר זאָגען אַ פּאַלטען, אָדער אַז מ'קאָן קויפען ליווענט אויף העמדער ביי נישט קיין יוד.

אַ פאָטאָגראַפיסט האָט מיר אַזוי געזאָגט:

— אונזער פאַך זאָל אַרויסקוקען אויף דעם יודישען קונה בלויז, וואָלט עס שיין אויסגעזעהען. ווען מאַכען זיך יודען פאָטאָגראַפיעס, ווען מ'דאַרף אַ פּאַס, אָדער אַז מ'דאַרף שיקען אַ פאָטאָגראַפיע אַ רייכען קרוב קיין אַמעריקא, ווייל מ'וויל ער זאָל שיקען די עטליכע דאָלאַר, דאָס גאַנצע אַרום און אַרום איז בעשטאַנען נאָר אויף די אַרבייטער פון די פאַבריקען. אַרבייטער האָבען זיך ליב צו פאָטאָגראַפירען. ביי יעטוועדער געלעגענהייט און נישט אַזוי ווייט די אַרבייטער, ווי די אַרבייטערינס. נאָר וואָס דאַרפט איהר מעהר? מען איז שוין פערבליבען ביים יודישען קונה אויך. פאַרוואָס? קוקט אַריבער, איהר זעהט דעם פאָטאָגראַפישען אנשטאַלט, וואָס דער אייגענטימער רעקלאַמירט זיך אַזוי מיט זיין פּוילישען אָפּשטאַם? איצט פערשטייט איהר שוין? מיינט נישט, אַז מיט דער דאָזיגער שילד האָט ער זיך בעגנוגען געלאָזען. עס זענען שוין געווען אַזעלכע, וואָס האָבען איהם צוגעהאָלפען... און איצט איז מען געבליבען אָהן אַרבייט. מען וואַרט, אפשר וועט אַ זעלנער פערבלאָנדזשען.

און דאָס איז חלילה נישט דער איינציגער פאַל. אַ יעדע גאַסע און געסעל, יעדער יודישע קרעמעל, יעדעס געשעפט קאָן אייך אָנווייזען אויף אַזאַ קעגענאיבערדיגען פריש־געבאַקענעם קאָנקורענט און יעדער פון די דאָזיגע קאָנקורענטען האָט שוין אַזעלכע, וואָס ווירקען אויף די נאַציאָנאַלע געפיהלען פון די קונים.

— פונדעסטוועגען — האָט מיר געזאָגט אַ יודישער קרעמער אויף גייער'ס מאַרק — פונדעסטוועגען קויפט דער קריסטליכער קונה ליבער ביי אונז, איידער ביי „זיי" און גלויבט מיר, עס איז נישט מאהבת מרדכי, נאָר גאָר פשוט: אַ פּאָר גראָשען ביליגער איז אויך אַ קרן. מיר פערקויפען ביליגער און מיר לייגען אויך נישט צו, כאָטש אונזערע „קאָנקורענטען" מאַכט אַלץ אויס ביליגער. פונדעסטוועגען קאָנען מיר בעשטיין און זיי נישט. אפשר מיינט איהר, אַז מיר גענאַרען חלילה אויף דער סחורה, האָט איהר אויך נישט געטראָפען. די גוטע יאָהר זאָל איך האָבען, וואָס מיר גיבען בעסערע סחורה. אי, וואָס דען? וועט איהר פרעגען. אין דער תירוץ, אַז האַנדלען מוז מען אויך קאָנען. עס איז טאַקע אויך אַ פאַך. איך פערזיכער אייך, פערטרייבט די צוהעלפער פון אונזערע קאָנקורענטען, וואָס דרייען זיך און רעדען דעם קריסטליכען קונה צום געוויסען און אַלע וועלען זיך אַ לאָז טון אין אונזערע געשעפטען. מ'וועט לייזען ווי אַמאָל...

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

זונטאג, 13 דעצעמבער

כ"ט כסלו תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 3.23
זון-אויפגאנג 7.49

יודיש-בירגערליכע פראקציעס אין נייעם שטאט-ראט

זייער שטעלונג צו די איבעריגע פראקציעס

אנקעטע ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט"

מיר האבן זיך געווענדעט צו די פארשטע-הער פון די יודישע בירגערליכע פראקציעס אין שטאט-ראט וועגן זייער פרינציפיעלער שטעלונג אין די פראגן, וועלכע וועלן ארויפשווימען אין שטאט-ראט.

דער פארשטעהער פון די פאלקיסטן אדוו. ווייצמאן האט געענטפערט קורץ:

אין הסכם מיט אונזער אלגעמיינער שטלונג און טעטיגקייט איז קלאהר, אז מיר וועלן אין לאדזער שטאט-ראט אונטערשטיצן די סאציאליס-טען און אין דער ערשטער רייהע די יודישע סא-ציאליסטען, פערשטעהט זיך, אז דאס איז די אל-געמיינע שטעלונג. מ'קען דא נישט רעדען וועגען קיין פרטים. דאס איז אנבעלאנג אין דעם לויף פון דער ארבייט.

דער פארשטעהער פון „התאחדות" ראטמ. ד"ר ז. עלענבערג האט אונז ערקלערט: מיר וועלן בילדען אין שטאט-ראט א זעלבסשטענדיגע פראקציע. אין נאציאנאל-יודישע פראגען וועלען מיר זיך בעמיהען צו געהן האנד ביי האנד מיט די איבריגע יודישע פראקציעס. האבענדיג אין זין דעם שטארקסטן קאמף געגען דער ענדעציע, וועלכע וועט וואהרשיינליך פרובען צו פיהרען אויפ'ן פארום פון שטאט-ראט אנטי-יודישע פאלי-טיק.

אין סאציאלע פראגען וועלען מיר געהען צוזאמען מיט דער סאציאליסטישער מעהרהייט.

דער פארשטעהער פון דער „אגודה"-פראקציע ראטמ. ליבערמאן האט ערקלערט די אגודה-פראקציע וועט פיהרען א זעלבסשטענדיגע פאלי-טיק. פערשטעהט זיך, אז מיר וועלען זיך בעמיהען שטענדיג צו געפינען א פערשטענדיגונג מיט די איבריגע יודישע פראקציעס. ס'איז אויך פער-שטענדליך, אז ווען ס'וועט זיין די טובה פון דער שטאט און דערביי וועלען אפגעהיטען ווערען די אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג וועלען מיר שטימען מיט די סא-ציאליסטען, בעזונדערס ביי די וואהלען פון פרע-זידיום א. א. וו.

צו ראטמ. אדוו. שטרויך פארשטעהער פון דער ציונ. פראקציע האבען מיר זיך נאך נישט געווענדעט, ווייל זיין שטעלונג איז זעלבסטפערשטענדליך פון דער פאליטישער קאמיסיע פון דער ציוניס-טישער ארגאניזאציע. די זיצונג וועט פארקומען די נאהענטסטע טעג, נאך דער זיצונג וועלען מיר ברענגען די שטעלונג פון אדוו. שטרויך און צו דערמאהנטע פראגען.

* * *

אדוו. ווייצמאן האט נעכטען צוגעשיקט א בריף אין פרעזידיום פון דער שטאט-פערוואלטונג, אין וועלכען ער טיילט מיט, אז ער וועט בילדען אין שטאט-ראט א זעלבסשטענדיגע פראקציע.

* * *

ווי מיר דערוויסען זיך וועט די טעג פאר-קומען א געמיינזאמע זיצונג פון די בירגערליכע יודישע פראקציעס וועגען ברענגען צו א דהסכם די שטעלונג צו פערשידענע פראגען.

ווי מען אינפארמירט אונז, איז די אלגע-מיינע טענדענץ צווישען די יודישע בירגערליכע גרופירונגען אויסצומיידען אלע אינערליכע קאמפען צווישען די יודישע פראקציעס, ווען אפילו די בירגערליכע ראטמענער וועלען נישט שאפען קיין איינהייטליכע פראקציע.

פאר 150 מיליאן זל. וועט נויטיג זיין

צו אימפארטירען רויען באנוועל אין 1937

פון וואנען וועלען גענומען ווערען דעוויזען צו דעקען דעם אימפארט

(אג) אין דער נאהענטסטער צייט הויבט אן איהר טעטיגקייט א קאמיסיע פאר טעקסטיל-רויה-שטאפען אונטער דער לייטונג פון דירעקטאר פון דעפארטאמענט פון האנדעלס-מיניסטעריום קאנדל. די קאמיסיע וועט אויסארבייטען די יסודות פאר די רויה-שטאף-ווירטשאפט אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע. איינע פון די אויפגאבען פון די קא-מיסיע וועט זיין די לעזונג פון פראבלעם פון באנ-וועל אימפארט, וואס דארף אין יאהר 1937 בע-טרעפען 80 טויזענד טאן. דאס בעטרעפט א סומע פון 150 מיליאן זל. די אינדוסטריע גיט זיך אפ א חשבון פון די נויטווענדיגקייט צו געפינען מיט-לען אויף צו דעקען דעם אימפארט, און עס זאל גלייכצייטיג נישט שאפען קיין דעוויזען-שוועריקי-טען דער מלוכה. איינס פון די מיטלען וואלט גע-ווען דער אימפארט פון באנוועל אין דער עקס-פארט פון פוילישע סחורות. אזעלכע טראנזאקציעס וואלטען אבער געווען צוועקמעסיג נאר אין פאל ווען דער באנוועל-אימפארט וואלט נישט בעלאס-טעט געווארען מיט איבריגע אבצאהלונגען. די קאמפענסאציע אפמאכען אויף באנוועל אין אמע-ריקא און עגיפטען זענען דורך דער רעגירונג גע-קינדיגט געווארען, ווייל זיי האבען נישט בעקומען דעם פאזיטיווען רעזולטאט וואס מען האט ער-ווארט. דער קאמפענסאציע אפמאך מיט טערקיי קאלקולירט זיך נישט, ווייל דער טערקישער באנ-וועל איז מיט 70 גראשען טייערער אויפ'ן קילא און די קוואליטעט א בעדייטענד ערגערע.

די צווייטע מעגליכקייט אין איינשפארען דע-וויזען וואלט געווען דאס בענוצען קאלאניזירטען פלאקס אדער קאנאפיע און טעקסטרא (א פראדוקט פון קינסטליך זייד) אבער דערווייל קאן מען נאך נישט חלומען וועגען דעם. אז די דאזיגע ארטיק-לען זאלען קענען פערטרעטען באנוועל. פוילען איז נאך טעכניש דערצו נישט צוגעגרייט.

דאס לעצטע מיטעל וואלט געווען די פער-גרעסערונג פון פוילישען טעקסטיל-אימפארט. די אלע דריי מיטלען וואלטען געקענט אין א געווי-סער מאס לעזען דאס פראבלעם פון דעוויזען אויף רויען באנוועל.

קיין שטעטישע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאסטעקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאלענע קאסטקעס. זיכער און גוט פראצענטירט

זאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימנים פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען!

לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווע געזעץ (Dz. Ust. str. 55/34)

וועלכע פערוועהרט צו ערטיילען אינפארמאציעס הן אמטליכע הן אנדערע ארגאנען.

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדזש נור פעטריקאווער 29

צוויי רעפעראטען

פונם לאדזער וויצע-פרעזידענט פאנטשעק

(א) דער בילדונגס-אינסטיטוט אויפ'ן נאמען פון זשעראמסקי האט לעצטענס אנטוויקעלט א לעב האפטע טעטיגקייט.

לויט דער איניציאטיוו פון דעם דאזיגען אינסטיטוט, וועט דער לאדזער וויצע-פרעזידענט די טעג האלטען 2 רעפעראטען: א.ד.ט. „פאליטישע בריליען" און „די וועלט און פוילען".

אויף 100 מענשען רויכערן 99

די איינציגע אונשעדליכע פאר'ן געזונד פאטענ-טירטע 4-וואטקאווע גילזען זענען

„OSMAN"

פאבריקס-סכסוכים

(א) אין פראנקענבערג'ס פאבריק אויף לימא-נאווסקיעגא 41, איז אויסגעבראכען אן אקופאציע-שטרייק, מחמת דעם, וואס די פירמע האט געוואלט רעדוצירען א טייל ארבייטער און איז נישט איינ-געגאנגען אויף אן ארבייטס-פערטיילונג.

נאך א קאנפערענץ אפער אין ארבייטסראיאנ-ספעקטאריאט איז געקומען צו אן אויסגלייך אין דעם זין, אז די פירמע איז איינגעגאנגען אויף דער ארבייטס-פערטיילונג און דער סכסוך איז ליקווי-דירט געווארען.

— (א) דער לאנגדויערנדער אקופאציע-שטרייק אין דער פאבריק פון דער פירמע „ברידער ציטרין" (וואלבארסקא 44) ווערט פארטגעזעצט, ווייל לעת עתה איז נאך נישט געקומען צו קיין הסכם אויף די קאנפערענצען אין ארבייטס-אינספעק-טאריאט.

— (א) א נייער אקופאציע-שטרייק איז אויס-געבראכען אין וויספעלד'ס פאבריק אויף פאמאר-סקא 106.

די סיבה איז, וואס די פאבריקס-דירעקציע האט רעדוצירט די לוינען.

— (א) נעכטען איז נאך אן אויסגלייך אין אר-בייטס-אינספעקטאריאט, ליקווידירט געווארען דער אקופאציע-שטרייק פון די 20 ארבייטאריגס אין דער גילזען-פאבריק „בריסטאל" (זאקאנטנע 40). די ארבייטעריגס האבען בעקומען געהעכערט און אויסגעגליכען די לוינען.

זאקען-הורטאווניקעס ווערען אליין פראדוצענטען

(אג) אויפ'ן זאקען-מארק אין לאדז האט מען לעצטענס אבסערווירט א זעהר אינטערעסאנטע ערשיינונג פאר די ענטוויקלונג פון דער זאקען-אינדוסטריע.

נארמאל הויבען זיך אן אין דער זאקען-בראנזשע די טראנזאקציעס צווישען די פראדוצענ-טען און הורטאווניקעס אין דעצעמבער. די הור-טאווניקעס קויפען שוין דאן זאקען אויפ'ן זומער-סעזאן.

איצט קויפען אבער די הורטאווניקעס פון די פראדוצענטען, נישט ווי אין די פערגאנגענע יאהרע, פערטיגע זאקען, נאר אזוי גערופענע „רויהע זאקען" ד. ה. אזעלכע, וועלכע ער דארף נאך שפעטער אויספערטיגען און פארבען. אזוי ארום נעהמען אויף זיך די הורטאווניקעס די פונק-ציעס פון די פראדוצענטען, איינקויפענדיג פון די פאבריקאנטען אייגענטליך נאר האלב פאבריקאטען. דער הורטאווניק ווערט אזוי ארום צום טייל אינ-אפהענגיק פון פראדוצענט, ווייל ער פערטיגט אויס דעם אסארטימענט פון זאקען נישט אפהענגיק פון דעם קאנקרעטען בעדערפניש פון זיינע קליענטען.

סאניטאר-קאנטראלע פון בעק-רייען, פיש-געוועלבער א. א.

(א) אין שייכות מיט די ערב-חנאות האט די אדמיניסטראטיווע מאכט פעראָרדענט א גרינדלי-כע קאנטראלע פון די בעקערייען, פון די פיש-געשעפטען און פון די ערטער, וואו ס'ווערען פערקויפט שפייז-ארטיקלען.

די שולדיגע אין נישט אפהיטען די נויטיגע סאניטאר-פארשריפטען וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט.

ערב דער דערעפענונג פונ'ם באלוטער שחט-הויז

(א) אין רעזולטאט פון דער לוסטראציע, וואס איז אדורכגעפיהרט געווארען דורך דעם שטאטישען סטאראסטע אין דעם שטאטישען שחט-הויז אויף אינזשעניערסקא גאס, איז—צוליב דעם מאנגעל אין פלאץ — ארויסגעגעבען געווארען א פעראָרדענונג וואס שנעלער צו לאזען אין גאנג דעם באלוטער שחט-הויז.

ווי מ'אינפארמירט אונז ווערען שוין אין דעם לעצטען געפיהרט אין א פערשנעלערטען טעמפא, די נויטיגע צוגרייטונגס-ארבייטען!

נעכטען האט שוין די שטאטישע מאכט אנ-געזשירט א רייהע פערזאנען צו די ביורא-און טעכ-נישע ארבייטען אינ'ם באלוטער שחט-הויז, וואס וועט געעפענט ווערען דעם 16 ד. ח. און וואו עס וועט פראקטיצירט ווערען סיי מעכאנישע סיי רי-טועלע שחיטה.

סוחרים בעקלאגען זיך אויף די „רעשטלעך-אויספערקויפען"

(אג) אין דער לעצטער וואך האבען זיך אין ...דז אנגעהויבען די טראדיציאנעלע נאך-סעזאן ...ויספערקויפען פון רעשטלעך. אין די פריהערדיגע ...יאהרען האבען די אויספערקויפען געהאט א גרוי-...ן ערפאלג. די סוחרים האפען דעריבער, אז ...יך אין לויפענדען יאהר וועט דער סעזאן זיין ...געלונגענער. די רעשטלעך זענען געווענליך אויף 2... פראצענט ביליגער ווי בעת דעם סעזאן.

פון איין זייט געניסען די קונים פון די ...זיגע אויספערקויפען, ווייל עס מאכט מעגליך ...ך צו פערזעהען אין די נויטיגע סחורות פאר ...ליג געלד. פון דער צווייטער זייט בעקלאגען ...ך די סוחרים, אז איצט, בעת דעם ערב-חנאות-...דיון, מאכען זיי די „רעשטלעך-אויספערקויפען" ...ן שאדען.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 15-טען דעצעמבער ד. י. דארפען זיך ...מעלדען די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1915 און ...לטערע, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט ער-...ידיגט די דינסט פליכט, וואס וואוינען אויפ'ן שטח ...ון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאטען.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) שטעקעל (לימאנאווסקיעגא 37), יאנקע-...וויטש (אלטער מארק 9), סטאנקיעוויטש (פא-...ברסקא 91), באדקאווסקי (זאוואדזקא 45), גלו-...ווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמבורג (גלובנא 50), ...ואווסקי (פיעטריק. 307).

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

אנהויב 4 נאכמיטאג.

היינט און פאלג. טעג!

די פרעכ-טיגע Chirley TEMPLE

אין פילם א. נ.:

„דער קליינער בונטאווניק"

ווי אויך דאס

ציגיינער-מיידל

אין די הויפט-ראלען:

FLIP i FLAP

היינט ווערט אין לאדז געעפענט די ראדיא-וואך

אונטערן פראטעקטאראט פון וואיעוואדע ה' האוקע - נאוואק

אונטערן פראטעקטאראט פון לאדזער וואיעוואדע ה' האוקע נאוואק, הויבט זיך אן אין לאדז די ראדיא-וואך, וועלכע וועט דויערן ביז'ן 20-טן דעצעמבער.

די וואך הויבט זיך אן היינט 130 מיט דער פייערליכער ערעפנונג פון דער ראדיא-אויסשטעלונג אויף זשעראמסקיעגא 115.

די אויסשטעלונג וועט געעפענט ווערען דורכן וואיעוואדע ה' האוקע-נאוואק אין דער אנוועזנהייט פון ביסקופ יאשינסקי, גענ. לאנגנער, שטאט-פרעזידענט גאדלעווסקי, פערטרעטער פון דער הויפט-דירעקציע פון פוילישען ראדיא אין ווארשא און פערבעטענע געסט.

אינדערפריה וועט די סטודיע אין א טראמווײ-וואגאן בעזוכען פאביאניץ, רודא-פאביאניץ, זשגאוו און טושין. די סטודיע וועט אויך בעזוכען אנדערע שטעט און שטעטליך אין לאדזער סביבה.

פראפאגאנדע פאר דעם פוילישען ראדיא אין לאדז

דאס פוילישע ראדיא אין לאדז גרייט צו דאס ערשטע מאל אין אונזער שטאט א פראפאגאנדע-וואך, וועלכע וועט פארקומען פונם 13 ביזן 20 דעצעמבער ד. י. אונטערן פראטעקטאראט פונם ה' וואיעוואדע אלעקסאנדער האוקע-נאוואק.

אין משך פון דער פראפאגאנדע-וואך זענען פאראויסגעזעהען א גאנצע רייהע אימפרעזעס. די אינטערעסאנטסטע פון זיי וועט געוויס זיין די ראדיא-אויסשטעלונג, אין וועלכער עס נעהמט אנטייל די ראדיא-אינדוסטריע פונם גאנצען לאנד. אויף דער אויסשטעלונג וועלען אויך ארגאניזירט ווערען ראדיא-סטודיעס, צוגענגליכע פאר דעם ברייטען פובליקום.

צוליב טעכנישע סיבות וועט די אויסשטעלונג פארקומען נישט אין די אויסשטעלונג-פאוויליאנען אין סטאשיץ-פארק. נאר אין די זאלען פון דער מלוכה'שער טעקסטיל-שול אויף זשעראמסקעגא 115.

א בעוועגליכע סטודיע, א אימפרעזע פאר די איינוואוינער פון דער פראווינץ, די ראדיא-אויסשטעלונג. די דאזיגע סטודיע וועט גרייכען קיין זגערזש, אזארקאוו, לוטאמירסק, אלעקסאנדראוו, קאנסטאנטין, רודא-פאביאניץ, פאביאניץ, זשגוב און מושין.

עס זאלען ארגאניזירט ווערען א רייהע גרעסערע קאנקורסען.

ספעציעלע עקסקורסיעס פאר שול-קינדער.

איין אימפרעזע האט זיך שוין אנגעהויבען, דאס איז א גרויסער קאנקורס וואס וועט דויערן פון 1 ביז'ן 20 דעצעמבער פאר אלע איינוואוינער פון לאדז און פאר די ניי רעגיסטרירטע ראדיא-צוהערער.

מען דארף ענטפערען אויף דער פראגע: „פארוואס בין איך געווארען א ראדיא אנהענגער!” אין איבערשיקען אין דער לאדזער ראדיא ראד-וואנסקא 70 אויפ'ן אדרעס צום ראדיא קאנקורס (נא קאנקורס ראדיאווי) ביז'ן 21 דעצעמבער, פאר געלונגענע ענטפערען וועלען די קאנקורס אנטייל-נעהמער בעקומען ווערטפולע מתנות.

לאדזער וואיעוואדע ה' האוקע - נאוואק פארן מיקראפאן

היינט גרויסע זאמעל-אקציע פאר דער ווינטער-הילף

קאמוניקאט פון שטאטישען בירגער-קאמיטעט

דער בירגער - קאמיטעט פאר ווינטער-הילף אונטער דעם הויכען פראטעקטאראט פון מלוכה-פרעזידענט און מארשאל רידז-שמיגלי האט שוין אנגעהויבען אדורכצופיהרען די אקציע צו ערטיילען הילף או ביטסלאזע און אָרימסטע.

דער לאדזער שטאטישער קאמיטעט האט געעפענט קוכען, וואס געבען ארויס העכער 5 טויזענד מיטאגען טעגליך, ס'זענען שוין צעטיילט געווארען עטליכע טויזענטער צענטנער קארטאפעל. אין די נאהענטסטע טעג וועט מען אנהויבען ארויסגעבען הייץ-מאטעריאלען.

די רעגיסטראציע פון די נויט-לײַדענדע וואס נויטיגען זיך אין הילף האט פעסטגעשטעלט, אז אנ-מעלדונגען פון ארבייטסלאזע און פאראָרימטע איז אזא בעדייטענדע, אז ס'וועט אוממעגליך זיין נאכ-צוקומען די אלע, וואס האבען זיך געווענדעט נאך שטיצע. כדי די אקציע זאל קענען אדורכגעפיהרט ווערען, און אז די אלע רעגיסטרירטע זאלען קענען בעקומען די שטיצע, איז אויף דער פערזאמלונג פון קאמיטעט דעם 9. ד. ח. בעשלאסען געווארען, איינ-צואָרדנען דעם 13-טען (היינט) א ספעציעלע געלד-זאמלונג אונטער דער לאזונג: „נאנץ לאדז טראגט הילף די ארבייטסלאזע”.

כדי די זאמלונג זאל ברענגען די בעסטע רעזול-טאטען, מוזען זיך אין איהר בעטייליגען די אנגע-זעהענסטע פערזענליכקייטען פון דער אינדוסטריע, ווירטשאפטליכע קרייזען, פרייע פראפעסיעס, א.ד.גל.

די ארגאניזאציעס, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט אנגעמאלדען זייער אנטייל, קענען זיך פער-שטענדיגען מיט די אונטער-קאמיטעטען, וועלכע האבען זייער זיץ-ארט אין די פאליציי - קאמיסאר-יאטען.

אינפארמאציעס גיט דער סעקרעטאריאט פון שטאטישען בירגער-קאמיטעט. טעלעפאנען 265-25 און 163-15.

דער שטאטישער בירגער-קאמיטעט רופט צום פראנט אין קאמף מיט'ן הונגער!

היינט, זונטאג, די יום-טוב-זאמלונג פאר די אָרימסטע!

ארבייטסט, פערדינסט, טא געדענק אין די אר-בייטסלאזע!

זעטיגען הונגעריגע, איז א בירגערליכער חוב! ראטעוועט פאטערס און מוטערס! ראטעוועט קינדער!

שיק נישט קיין יום-טוב און ניי-יאהר-גראטו-לאציעס — אנשטאט דעם גיב נדבות פאר די אָרימסטע!

מ'טאר זיך נישט אפזאגען פון בעשטייערן זיך פאר דער ווינטער-הילף-אקציע!

שפענדען אויף דער ווינטער-הילף איינצאהלען אין פ. ק. א. אין לאדז אויף קאנטא 319 ווינטער-הילף, אדער פ. ק. א. 601-500 — וואיעוואדישער בירגער-קאמיטעט אין לאדז!

ווער ס'חשט זיך אויס פון שפענדען פאר דער ווינטער-הילף — טוט אַן אוממענשליכע טאט, און פיינדליך צו דער פוילישער מלוכה!

דער ארבייטסלאזער און אָרימער, איז א מיט-גליד פון דער גרויסער משפחה, וואס רופט זיך פוילען!

ווינטער-הילף איז נישט קיין נדבה — דאס איז א פליכט און א טעטיגקייט פון געוויסען!

לאמיר בעשיצען אונזערע ברידער פון הונגער און קעלט!

הייסע הערצער בעקעמפען די פרעסט!

די אקציע פון דער פאליציי פאר ארבייטסלאזע

(א) דער פאליציי-קאמיטעט פאר ווינטער-הילף פאר ארבייטסלאזע האט איצט אונטערגענומען אנ'אקציע צו ארגאניזירען די הילף אויף א גאר ברייטען אופן.

אין דער צייט פון 14 ביז'ן 23 דעצעמבער ה. י. וועט די דאזיגע אקציע אדורכגעפיהרט ווערען אונטער דעם לאזונג: „אלע-אויף גרויצזדקע פאר די ארבייטסלאזע”.

יובל פון כלל-טוע[ר]

פ. גערשאוווסקי

אין דער איצטיגער צייט פון דעפרעסיע, ווע[ן] חשיבות פון מענש בכלל און די יודישע חש[...] בפרט ווערט דערנידעריגט, ווען די דעפרעסיע א[...] שטערונג צו דער ענטוויקלונג און אויסוו[...] אפילו פאר איינגעבוירענער מענשליכער גוט[...] און צניעות — איז א פרייד צו קאנסטאטירען, עס זענען נאך פארהאן מענשען, וועמענס מידות און ריין מענשליך אלטרואיסטישע נאפ[...] פרעכען זיך אדורך דורך אלע מינים שטערונגען טוען בשלימות אומעטום, וואו זיי געפינען זיך וואס עס ווערט זיי פון זייערע אידעאלען הערציג געפיהלען דיקטירט.

צו דעם מין מענשען געהערט אונזער חש[וב]ער מיטבירגער פנחס גערשאוווסקי.

פנחס גערשאוווסקי ווערט איצט א בן-שש[ים] ביי דער געלעגענהייט איז אונזער חוב אויסצ[ו]נען כאטש א קליינעם טייל פון זיינע מעשים, אויף אזא אופן אנצוהערען אנדערע, אז אט די שים פון ה' גערשאוווסקי זאלען פאר זיי דיענ[ען] מוסטער און ביישפיל.

שווער צו געפינען א יודישע כוצליכע און דוקטיווע אינסטיטוציע, וואו מען זאל זיך אין ערשטער רייהע נישט אנשטויסען אויף פ. גער[שאוו]סקי. העלענובעס, אנדערע יתומים-הייזער, א לייי גמילת-חסדים קאסעס יודישע געזאנג-פ[ער]אי-נען („מנעימי זמירות”, „הזמיר”), סינאגאגע מיטעט, הומאניטארע געזעלשאפט, „בני ברית” דאס גלייכען אינסטיטוציע, אזוי צו זאגען „פ[...]דיגע” און וואו זענען די בלאי-יוחשים'דיגע די שידענע מתנדבים'ס!... אין דערביי איז די [...] מעלה זיינע: ענוות!

פ. גערשאוווסקי שטופט זיך קיינמאל נישט אויבענאן, הגם מען וואלט איהם אומעטום געוואלט זעהן.

אזוי איז ער סיי אין זיין געזעלשאפטליכ[ען] אין זיין פריוואט - לעבען, אזוי, אז ווענ[ן] וועט זיין שווערליך אנצוווענדען די רעזומ[ירענדע] ווערטער פון פסאלמיסט: „אדם להבל דמה כצל עובר”.

עס איז העריבער צו ווינשען דעם חשוב[ן] היובל נאך לאנגע, לאנגע יאהרען פון דעם מ[...] מענשליכער טעטיגקייט.

[...]ski

קיין ארץ=ישראל

דורך טריעסט און קאנסטאנצע

שיפסקארטעס

אויף „הר-ציון” און „הר-כרמל”

פעקלעך קיין רוסלאנד

פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאס וועלט=רייזע=ביורא

Union Lloyd

42 פיעטריקאווער 42

טעל. 107-87.

MATERJAŁY

najprzedniejszej jakości

JANKOWSKI

FABR. SUKNA BIELSKO

SPRZEDAZ DETALICZNA Łódź, Piotrkowska 88.

דער גורל פון אפרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

(30

— איך וויל היינט אין קאבארעט נישט גיין! איך וועל היינט נישט גיין! איך וועל נישט גיין!

ער האט די ווערטער איבערגעחזרט נאך אמאל און נאך אמאל ווי ער וואלט זיך אליין וועלען איבער צייגען אין זייער שטאנדהאפטיקייט...

ער האט זיך ארומגעקוקט וואו ער איז אין דער וועלט און דער זעהען אז ער שטעהט לעבען א קינא ער האט געקויפט א בילעט און אריין אינעווייניג:

— איך וועל שוין דא פערברענגען דעם אָוענד — האט ער זיך אליין געזאגט. — איך וועל נישט גיין

מיט שטארע אויגען האט ער גענומען קוקען אויפן לייוונט, וואו שאטענדיגע מענשען האבען עפעס געטון עפעס איבערגעלעבט נאר ער האט נישט געקענט כאפען וואס.

ער איז נישט אפגעזעסען קיין 5 מינוט אז אזא אומרו האט איהם ארומגעכאפט. אז ער האט מעהר נישט געקאנט איינזיצען אויפן ארט. ער האט זיך ארויס געטון פון ארט ווי ער וואלט צו דעם געוועזן צוגעבונדען און איז ארויס פון קינא

ווי א פערמשפט'ער וואס איז אין די הענט פון א מאכט וואס איז אסך שטארקער פון איהם, האט ער געפיהלט אז גם איז זינלאז זיך צו ווערען: ער מוז זעהען רחלען!

ווי א פערבשופטער ביי ווענען דער ווילען איז אפגענומען געווארען האט ער גענומען שפאנען אין דער ריכטונג פון פאריסער קאבארעט, עס איז פאר איהם געווען אוממעגליך צו טראכטען צו דענקען, צו וויסען, וואס ער טוט... ער איז געגאנגען ... געגאנ-גען.... טיף, טיף אין האַרצען האט איהם געפייניגט א ווייטאג! אזא ווייטאג! ווי ער וואלט הינטער זיך איבערגעלאזט א קרבן.. עמיצען וואס איז איהם טייער און ער האט איהם שלעכט געטון:

— מיין מאמע! — האט איהם אויפגעבליצט אין מוח! אבער ווי אלץ האט זיך דער געדאנק אויס-געלאשען. וואס נעהנטער ער איז צוגעקומען צום קא בארעט אלץ מעהר האט איהם די בענקשאפט צו רח-לען בעהערשט און פערטריבען אלע אנדערע געפיה-לען. א, ווי ער האט געגארט זי צו זעהען, כאטש אויף א מינוט, כאטש פון דערווייטענס...

אזא ליבע צו איהר האט איצט געקוועלט אין זיין ברוסט! אזא איבערגעגעבענקייט! אזא געטריישאפט! א געטריישאפט, אזא צארטע און איידעלע, וואס האט זיך געגרענצט מיט זעלבסטפערלייקענונג:

— איך וועל זיך ראטעווען! איך וועל זיך מקריב זיין פאר איהר! ווענען זיך וועל איך גארנישט טראכ טען! איך בין גישטא אויף דער וועלט!

ער האט די ווערטער כמעט אויסגעשריגען אין פייער פון ליבע און עקסטאז, וואס איז אין איהם אויפגעקוואלען מיט אזא כוח, וואס ער האט נאך קיינמאל פריהער נישט געפיהלט.

— מיין ליבע צו איהר איז אזא היינע! אזא רייניע!

— האט ער מיט טרערען אין די אויגען געשעפטשעט.

ווען ער איז אריינגעקומען אין קאבארעט האט זיך איהם דער קאפ אזוי געדרייט, אז ס'האט איהם אויסגעוויזען אז דער דיל וויגט זיך אונטער איהם. עס איז שוין געווען שפעט און נאך דער פארשטע-לונג. ער האט א קוק געטון אויף דער בינע. דער פאר האנג איז געווען אראפגעלאזען. ער האט דערפיהלט דעם שארפען ווייטאג פון ענטוישונג. נאך אזוי פיעל גארען וועט ער רחלען נישט זעהען. ער האט מיט פאר שענדיגע אויגען גענומען זוכען צווישען די געסט ביי די טישלעך, און געבעטען גאט. ער זאל זי דארט געפינען. ער האט לאנג נישט געזוכט און ער האט זי דערזעהען. זיין הארץ האט גענומען שטארקער קלא פען און ער האט אויף איהר א מינוט געקוקט מיט פערליבטע אויגען.

ער האט געזעהען ווי זי ענטפערט אויף זיין בליק און נעמט פון איהם נישט אוועק איהרע אויגען. א פריי ריגער ציטער איז איהם איבער איבערן גאנצען לייב מיט איהר ביים טישעל זענען געזעסען עטליכע מע נער זיי האבען זי אויפגעגעסען מיט די אויגען. נאר זי האט אויף זיי געקוקט מיט אזא ביטול, אז זי האט זיי א נגאנצען צונישט געמאכט. איהר בענקעל איז געווען אויסגעדרייט אוועק פון טישל און זי האט די מעהרסטע צייט זיך פערקוקט גלאט אזוי אין דער וועלט אריין און עפעס געטראכט. מארים האט אויסגעזוכט א פלאץ ביי א צווייטען טישל פטוואר-נען ער זאל זי קאנען גוט זעהען.

מיט אמאל האט פאסירט עפעס שרעקליכעס. א שיכורער מאטראס האט זיך צוגעוואקעלט צו רחלען און זי אריינגעכאפט אין זיינע ארעמס. די אויגען זענען איהם געווען פערגאסען מיט בלוט און פון מויל א ז איהם ארויסגענען געלע שפייעכץ פון צעקייטען טא באק ער האט זי גענומען קישען וואו נאר ער האט גע-טראפען. רחל האט זיך פון איהם געריסען נאר ער האט זי געהאלטען ווי אין אייזערנע קלאמערן. דער עולם האט זיך נישט אריינגעמישט. זיי זענען געווען געוואוינט צו אזעלכע סצענעס אין דעם [...] דער שיכורער האט געגומען קריכען העגט צו איהר בוזעם הינטער'ן קלייד[ל] [...]סען מיט זיין סלינעגען מויל צו איהרע לי[פן] האט נישט מיט איהר קול אויסגעשריען:

— העלפט! העלפט!

מארים האט זיך א ריס געטון פון ארט איין מינוט האט ער געהאלטען דעם מאט[ראס] קאלנער. ער האט איהם א שטארקען שלעפ [...] איהם אפגעריסען פון רחלען. דער מאטראס בליבען שטעהען געגנטטנאיבער און מיט [...] פויסטען און מיט אויגען פערלאפענע פון [...] מארים האט אויסגעדרייט דעם קאפ צו [...] מיט א פערשטיקטער שטימע צו איהר א [...]

— גייט א היים ס'וועט זיין א שרעקליך[ע...] דער שיכור האט דערוויל געכאפט א [...] טם אויפגעהויבען איבער מארים'ס קאפ [...] עס בעמערקט און ארויסלאזענדיג א ג[...] איז זי צו און ארויסגעריסען דעם בענקעל [...] דאס הענט. ער האט זי א שליידער געט[ון] און זי איז אומגעפאלען אויפ'ן דיל:

— ליג שליוכע! איך וועל זיך נאך מיט [...] רעכענען!

א מינוט איז רחל געלעגען אויפ'ן דיל [...] זעכען איהר געהרענע פון די אויגען און [...] פארב אין שווארצע פלעקען. ווען מארים [...] איהר א קוק געטון האט זי אויפגעהויבען איהרע פערווייינטע אויגען און פון איהר [...] לייד'ענדיג געקוקט אויף איהם מיט געבעט[...] מיט אמאל האט זי זיך צוכליפעט און א[...] דיק דעם קאפ אין די הענט ליגענדיק א [...] אויפ'ן דיל האט זי ביטער געיאמערט:

— מאמע... מאמע... מאמע...

(פארטזעצונג קומט)

טעאטער „פילהארמאניע"
20 נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

היינט זונטאג 4 נאכמ.
נחת פון קינדער
רעבענס-פיעסע אין 2 אקטען מיט פראלאג.
ווער עס קויפט פריער א בילעט בעקומט א נעהנטערע רייה.
אלע פארטער-בילעטען 1.09 גאלעריע 40 גר.

צום שלוס: א גרויסער קאנצערט, וואו יעדער אקטיאר וועט געבן דאס בעסטע פון זיין רעפערטואר.

לעצטע נעזעגנונגס-פארשטעלונגען פון טעאטער-סעזאן!
ווילנער יודישע אפערעטען-טרופע
נחמה • קאדיש • חאש • קוטנער
געזעגענען זיך מיט'ן לאדזשער עולם!
היינט זונטאג 9 אוונט
גאליציאנער מויד
אין 2 אקטען מיט פראלאג. מוזיק! — טענץ! — געזאנג! — הומאר!
מוזיק, כאר-אנפירונג: דוד בייגעלמאן. דעקאראציעס, קאסטיומען, און א סך איבערראשונגען.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

היינט רעפעראט פון רעד. אוגער

אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

היינט 8.30 אוונט קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פארלעזונג פון רעד. י. אוגער אויף די אקטועלע טעמא: "פראבלעמע. יודען און די אראבער פראגע".

דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

גרויסע פערזאמלונג פון קליין-הענדלער

געווידמעט אקטועלע פראגען

היינט, 5 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין סאלאנ יאל - הענדלער פעראיין א גרויסע פערזאמלונג געווידמעט אריה אקטועלע פראגען ווי: צענטיקעס, פאטענטען, מילך־האנדעל און דעם 20־יאהריגען יובילעאום פון פעראיין:

מיט רעפעראטען וועלען ארויסטרעטען ארוו. ציממערמאן, ד"ר א. מארטאקאווער א. אא.

קאנפערענץ צווישן בעלי-עגלות און אנטרייבערס

(ז) נעכטען און אוונט איז פארגעקומען א קאנפערענץ צווישן דעם צענטראל-פעראיין פון וועגען-און - דראשקעס - איינהאבער (פילסודסקיעגא 43) און דעם פראפעסיאנעלען פעראיין פון קריסטליכע אנטרייבערס.

עס איז בעהאנדעלט געווארען די פראגע פון א קאלעקטיווען אפמאך.

די קאנפערענץ איז אבגעלעגט געווארען אויף דער קומענדיגער וואך.

ליטעראריש זאמעל-בוך „אות"

א גרופע היגע יודישע ליטעראטען און דיכטער האבען ארויסגעגעבען א ליטעראריש זאמעל-בוך א. נ. „אות". אין דעם זאמעל-בוך זענען אריין לידער, דערצעהלונגען און ליטעראריש-פשאצונגען פון עלטערע און אויך א רייה יונגע שריפטשטעלער און דיכטער. א חוץ דעם געפינען זיך אין'ם בוך צייכנונגען און בילדער פון בעקאנטען מאלער.

פאר פאסטמארקען

מאר מען נישט נעהמען מעהר, ווי זייער פרייז איז

(ז) אזוי ווי עס זענען לעצטענס פארגעקומען פאלען, ווען קיאסקען-אינהאבער געהמען ביי'ם פערקויפען פאסטמארקען צו 2 גראשען און מעהר, ווי עס איז זייער נאמינאל - פרייז, ווערט געמאלדען, אז די געהעריגע מאכט וועט בעשטראפען די אלע, וועלכע וועלען זיך נישט צופאסען צו די פארשריפטען און נעהמען העכערע פרייזען פאר פאסטמארקען, ווי עס זענען די נאמינעלע פרייזען.

בעזייטיגט פון דער פארטיי

אלאדזער ראטמאן — א קאנדידאט אויף א לאווניק

(א) דאס פארטיי-געריכט פון דער דייטשער סאציאליסטישער ארבייטס-פארטיי האט אויף זיין לעצטער זיצונג אויסגעשלאסען פון די פארטיי-רייען דעם איצטיגען ראטמאן עדווארד גאנצקע (קאנדידאט אויף לאווניק) פאר נישט-סובארדינאציע צו דער פארטיי-מאכט.

ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
הערליכער פראגראם פון דער פוילישער פראדוקציע א. נ.:
זיין גרויסע ליבע
אין דער הויפט-ראלע:
Stefan Jaracz
אויסער'ן פראגראם ???
אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמיטאג,
שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

דער גרעסטער ערפאלג אויף דער גרעסטער מאדע-רעוויע

האט געהאט די פירמע א. אגורעק, זאוואדזקא 11

פארן אנהויב פון קארנאוואל גרייטען זיך צו די מאדע-פירמען צו בעווייזען דאס נייעסטע, שענסטע און סאמע מאדערנסטע פארן פובליקום. די קונים און ספעציעל די, וועלכע זארגען דערפאר, אז זיי זאלען שטענדיג זיין אנגעטאן זארגפעלטיג און מיט געשמאק, מיט אונגעדולד ערווארטען בעזונדערס די מאדערנע דאמען, די יעהרליכע קארנאוואל־רעוויע.

די הייזיגע רעוויע איז פארגעקומען פערגאנגענעם זונטאג אין שטאטישען טעאטער. ס'וועט זיין איבעריג צו דערמאנען, אז אויף דער רעווי זענען געווען פערטרעטען אלע, וואס גיבען דעם טאן און דיקטירען אין דער מאדע אויף אלע געביטען, די רעווי איז האס מאל ווירקליך געווען אן'אמפאזאנטע. יעדער אויסשטעלער האט געהאט אונגעהויערען בייפאל. ענטציקונג און בעוואונדערונג האבען אבער ארויסגערופען די מאדעלען און אויסארבייטונגען פון דער שיך-פירמע א. אגורעק. מ'האט געמוזט די מאדעלען בעווייזען צו עטליכע מאל און אלע האבען געמוזט מודה זיין, אז דאס, וואס די פירמע אגורעק, זאוואדזקא 11 האט געוויזען אויף דער גרעסטער מאדע-רעווי ביי אונז אין שטאט, האט קיין שום פירמע ביז איצט נישט דערגרייכט. דער בעסטער בעווייז דערפאר איז געווען, וואס די אפטיילונגען אין דער רעווי אויף אלע געביטען זענען געווען וואונדער. אויף דער גרעסטער מאדערעווי האט דעם גרעסטען ערפאלג געהאט די שיך-פירמע א. אגורעק.

Pomoc bezrobotnym to nie jałmużna, to obowiązek i nakaz sumienia.

בריף אין רעדאקציע

חשוב'ער רעדאקטאר!

איך בעהס צו פערעפענטליכען אין אייער ח' צייטונג פאלגענדען בריף, וועלכען איך האב איבערגעשיקט צום פרעזעס פון לאדזער קהלה-ראט.

צום פארזיצער פון קהלה-ראט אין לאדז.

אין דער איינלאדונג, וואס איהר האט מיר צוגעשיקט צו דער קהלה-ראט-זיצונג פון 13. דעצעמבער, געפינט זיך אייערס א צושריפט, וועלכע איך האלט פאר אונבעגרינדעט.

ס'איז אמת, אז איך בין אויסגעשלאסען געווארען דורך א צוויי־דריטעל מעהרהייט אויף איין זיצונג, אבער דער בעשלוס איז געווען חל אויף דער זיצונג, ווען דער בעשלוס איז אנגענומען געווארען. דעריבער האלט איך, אז איך האב דאס פולקאמע רעכט בייצוואוינען די היינטיגע זיצונג.

היות אבער, ווי דאס געזעלשאפטליכען געריכט אין ענין מינצבערג—ווייצמאן, וואס איך האב פארגעלעגט איז דורך דער מעהרהייט נישט אנגענומען געווארען לאז איך איבער א ישוב הדעת אין מיין ווייטערדיגער האנדלונג אלס פרנס פון קהלה-ראט.

פ. כארי.

געגען דעם אויסנוץ פון פאלקס-לעהרער

(א) ווי מען גיט אונז איבער ווערען לעצטענס די לעהרער אין א רייה פריוואט-פאלקס-שולען זעהר אויסגענוצט, און דערביי שטארק געקריוודעט מיט'ן אויסצאהלען זייערע פענסיעס. חדשים לאנג ווערט דערמיט אפגעשלעפט.

די בע'עוולהטע לעהרער האבען אינטערווענירט אין דער שול-מאכט, וועלכע וועט וועגען דעם ענין ארויסגעבען ענטשפרעכנדע פעראָרדענונגען. אויך דער ארבייטס-אינספעקטאריאט האט צוגעזאגט צו אינטערווענירען.

פאר'ן דערמארדען דעם „קעניג פון באלוט"

(א) נעכטען זענען דורכ'ן קרייז-געריכט געמשפט געווארען די דריי ברידער זאמלינסקי פאר'ן דערמארדען מיט העק דעם בעקאנטען סקאנדאליסט און כוליגאן מיכאל סטאנישעווסקי, וועלכער איז אין דער אונטערוועלט בעקאנט געווען אלס „מיטשיא" אדער „קרול באלוט".

די דריי ברידער האבען איהם דערהרג'עט דערפאר, ווייל ער האט זיי טעראריזירט, פאסירט האט עס דעם 3 יוני ה. י.

פערמשפט זענען געווארען: יוזעף זאמלינסקי — אויף 8 יאהר טורמע, פעליקס זאמלינסקי — אויף 6 יאהר, און דער יונגסטער ברודער, פראנצישעק זאמלינסקי איז פריי־געשפראכען געווארען.

בעשטראפטע מוטער'ס

(א) פאר'ן איבערלאזען זייערע קינדער, אינטערווארפענדיג זיי האט דאס קרייז-געריכט נעכטען בעשטראפט צוויי מוטער'ס: פראנטשישקא סאלטישיאק און פוגעניע יאשקעוויטש — ביידע צו 6 חדשים טורמע מיט'ן אפלייגען די שטראף.

דער מילדער אורטייל איז ארויסגעגעבען געווארען, מחמת דער זעהר שווערער נויט פון די נעמשפט'ע.

וויכטיג פאר די וואס ארדנען איין פערוויילונגען!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן קארנאוואל-סעזאן דערמאנט די שטאט-פערוואלטונג דעם סטאטוט וועגען בעשטימטע פערשידענע אימפרעזעס:

1. פערזאנען און געזעלשאפטען, וועלכע ארדענען איין פערוויילונגען און די, ביי וועלכע די פערוויילונגען קומען פאר זענען פערפליכטעט שפעטסטענס אויף 2 טעג פאר דער פערוויילונג מעלדען וועגען דעם די שטייער-אפטיילונג (זאוואדזקא 1).

2. ביי דער אנמעלדונג מוז מען צושטעלען אן ערלויבניש פון דער סטאראסטווע און צושטעלען צום אפשטעמפלען די בילעטען.

3. מ'טאר נישט פערקויפען קיין שום אויסטערישע בילעטען, קופאנעס אדער עהנליכע בילעטען. יעדער בילעט מוז זיין אפגעשטעמפעלט דורך דער שטייער-אפטיילונג.

ביי די וועש-נעהער און שטיקער

אין צוזאמענהאנג מיט דעם וואס די וועש-נעהער מוזען אויך בעזיצען האנטווערקער-קארטען, האט דער צענטראלער יודישער האנדווערקער פערבאנד, עקספאזיטור לאדז פיעטריקאווער 45 גערופען אויף היינט א פערזאמלונג פון אלע יודישע וועש-נעהער און שטיקער. עס וועט ארגאניזירט ווערען א סעקציע פון אויבערדערמאנטען פאך.

צוגאב-צוגען אויף דער צייט פון חגאות קיין ווארשא, זווארדען און זאקאפאנע

דער טוריסטיק - רעפעראט ביי דער דריטער אפטיילונג פון האנדעלס - בעוועגונג טיילט מיט, אז אויף דער צייט פון חגאות וועלען א חוץ די נארמאלע, געלאזט ווערען צוגאב-צוגען פון ווארשא קיין לאדז און צוריק, ווי אויך פון לאדז קיין זווארדאן און זאקאפאנע און צוריק.

די צוגאב-צוגען וועלען אפגעהן פון ווארשא דעם 22, 23, 24 און 31 דעצעמבער 13.10 א זייגער און אנקומען קיין לאדז אין די זעלבע טעג 15.43. די צוגען פון לאדז קיין ווארשא וועלען אפגעהן פון לאדז - פאבריטשנע דעם 23, 24 און 28 דעצעמבער ווי אויך דעם 4 יאנואר 8.55 קיין ווארשא וועלען די צוגען אנקומען 11.08.

א געמייזאמער צוג קיין זווארדאן און זאקאפאנע, דורך סאסנאוויץ, קאטאוויץ און דזשיעדזשיץ וועט ארויסגעהן פון לאדז דעם 22 און 23 דעצעמבער לאדז-פאבריטשנע 21.55 אין אוונט און וועט אנקומען קיין זווארדאן אויף צומארגענס 6.38; קיין זאקאפאנע 9.12, א צוריק צוג דעם 27 דעצעמבער און 3 יאנואר, דערביי וועט דער צוג פון זאקאפאנע ארויספאהרען 18.55 און פון זווארדאן 21.22 קיין לאדז וועט דער צוג אנקומען דעם 28 דעצעמבער און 4 יאנואר 6.02 אינדערפריה.

חנוכה-פייערונג אין דער ווילקער שוהל

א גרויסע סענסאציע האט ארויסגערופען ביי די לאדזער יודען בכלל און מנגנים בפרט, דער טראדיציאנעלער חנוכה - יום-טוב אין דער ווילקער שוהל, וואס קומט פאר היינט זונטאג ד. 13. דעצעמבער האלב 5 א זייגער אוונט, מיטן אנטייל פון בעריהמטען חזן ה' ליב ראסקין, ווי אויך מיטן פערשטארקטען גום - אייגשטנדירטען כאר, אונטער דער ליטונג פון דירוגענט און קאמפאזיטאר ה' ליב סאקאלאווסקי.

בעמערקונג: נאכן חנוכה-ליכטצינדען וועט דער חזן מיטן כאר דאווענען מעריב, וואו עס וועט געזונגען ווערען די שענסטע יודישע קאמפאזיציעס.

חנוכה-פייערונג אין „הרצליה"

היינט 11.30 פארמיטאג קומט פאר אין קינדער-היים „הרצליה", נארוטאוויטשא גאס 41 א חנוכה-פייערונג. דאס פראגראם וועט אנגעפיהרט ווערען דורך די קינדער פון דער אנשטאלט.

חנוכה-פייערונג אין „העלענובעק"

היינט ווערט אין אינטערנאט „העלענובעק" איינגעארדענט א חנוכה-פייערונג, צווישען אנדערן וועלען די קינדער אין אינטערנאט אויפפיהרען א העברעאישע פאר שטעלונג. אין דער פייערונג וועלען זיך בעטייליגען די פערוואלטונג, מיטגלידער און געסט.

א ליטער 40-פראצענטיגער ליקער פאר אונגעפעהר 5 זל.

א האלבער ליטער וואסער	— 0 זל.
¼ קילא צוקער	— 0.32 „
א האלבער ליטער ספירט	— 4.55 „
א פלעשעל רייכעלס עסענץ	— 1.75 „
גיט 1 און א פערטעל ליטער ליקער	6.62 זל.
אדער 1 ליטער ליקער פאר	5.29 „

מען דארף פארען נאר ריי׳ כעמ'ס עסענץ — די נאטירליכע ליקער-רויה-שטאפען — פון וועלכע מען בעקומט די הויכווערטיגע און דעליקאטע ליקערן

מען בעקומט אויך פלעשעלעך אויף א האלבען ליטער ליקער, אז עס וועט זיך איינגעבען אין פאר. דער שטענדיג גוטער קוואליטעט גאראנטירט די בעריהמטע מארקע „דאס שטראהלענדע הארץ" („פראמיענגע סערצע"). דאס מאכען איז אזוי ליכט, ווי פערבריהען קאווע. אויב מען זאל נישט קריגען אין קאלאניאל-בראנזשע-געשעפטער און דראגעריעס ליפערט:

Ch. Nowomiejski, Kraków. R skrytka 41.

טוסטער-פראבען אומזיסט.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאמוניקאטען)

צוויי בעריהמטע זינגער

יעזשי טשאפליצקי און פאוועל פראקאפיעני אין פילהארמאניע

דאנערשטאג, דעם 17-טען דעצעמבער טרעטען ארויס אין פילהארמאניע מיט א גרויסען קאנצערט צוויי יונגע טאלאנטפולע זינגער יעזשי טשאפליצקי, דער ערשטער באריטאן אין פוילען און פאוועל פראקאפיעני, וועלט-בעריהמטער טענאר, וואס איז בעריהמט אין פוילען פון זיין ארויסטריט אין וואנועל צוזאמען מיט דעם גרעסטען וועלט-זינגער יאן קיעפורא.

דער דאזיגער קאנצערט האט אין די מוזיקאלישע קרייזען ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג.

פאוועל פראקאפיעני איז בעקאנט פון זיינע ארויסטריטען אין ראדיא און אויך ער איז פאפולער געווארען נאך זיין ארויסטריט אין וואוועל נעבען יאן קיעפורא.

בעגלייטען וועט דער בעריהמטער פיאניסט לודוויג אורשטיין.

די ארטיסטישע קאריערע פון פ. פראקאפיעני

דער עולם, וואס איז געווען פערזאמעלט אויפ'ן קאנצערט אין וואוועל, האט געטראפען אן אונגעהויערע איבערראשונג. אין א געוויסען מאמענט האט דער גרויסער מייסטער יאן קיעפורא פארגעשטעלט דעם קראקאווער פובליקום דעם פאוועל פראקאפיעני אלס קומענדיגען בעריהמטען זינגער. נאך גרעסער איז געווען די איבערראשונג ווען פראקאפיעני האט אנגעהויבען צו זינגען מיט זיין פרעכטיגען באס.

פראקאפיעני איז געבוירען ביי אן ארימער פאמיליע אין די מזרח-קרעסען. צו 14 יאהר איז ער אנטלאפען פון דער היים, כדי צו זוכען ברויט און געפאהרען „אויף גאפע" קיין בארנאוויטש. ער האט געמאכט פערשידענע מלאכות ביז ער האט אמאל בעקומען אן'עמפעהלונגס-בריוו צו יאן קיעפורא. קיעפורא האט איהם צוגעזאגט א גרויסע צוקונפט. ער האט געלעבט אין נויט ביז ס'האט זיך מיט איהם פעראינטערעסירט דער בעקאנטער פעדאגאג ארדא זאלעסקי. דאן האט ער בעקומען א סטיפענדיום אויף געזאנג - שטודיום פון דער פילאנטראפקע אירענא ווארדען. אויפן קאנקורס אין וויען האט ער פאר געזאנג בעקומען א מעדאל מיט א דיפלאם. דאן האט ער שטודירט אין מיילאנד. ער האט אין רוימער ראדיא געזונגען 87 קאנצערטען. פון דארט איז ער געפאהרען קיין בערלין און געקומען קיין פוילען.

פון שטאטישען פוילישען טעאטער

היינט 4 נאכמיטאג ווערט געשפילט „נקמה" אוונט 8.30 ווערט געשפילט „פרידריך דער גרויסער" מיט לודוויג סאלסקי אין דער הויפט-ראל.

היינט 12 בייטאג ווערט געגעבען א פארשטעלונג פאר קינדער, עס ווערט געשפילט „צווישען נאכטשטולקיס".

ראדיא - פראגראם

זונטאג, דעם 13-טען דעצעמבער

8 צייט-סיגנאל. 8.18 פליטען, 8.50 ידיעות, 10.30 מוזיק (פליטען, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 פערוויילונגס קאנצערט, 2 רעפארטאזש פון דער ערעפנונג פון דער ראדיא-וואך אין לאדז, 2.15 טראנסמיסיע פון פוזען, 2.30 פאלקס-מוזיק, 3.30 פאלקס-מוזיק, 4 רעקלאמע-קאנצערט, 4.15 שמועס מיט א מאמע - קאנדוקטאר, 4.30 אודיציע, 5 סימפאנישער קאנצערט, 7 ליטעראריש סקיצע, 7.15 קאנצערט, 8.20 ספארט-ידיעות, 8.50 אוונט-ידיעות, 9 „אויף די לעמבערגער פרעהליכע כוואליעס", 9.30 אריעס און לידער פון פראנצויזישע און איטאליענישע קאמפאזיטאר'ען, 10 מוזיק, רעפארטאזש, 10.30 טאנץ-מוזיק (פליטען). 10.55 לעצטע ידיעות פון מעטעאראלאגישער קאמוניקאט.

גרויסער ערפאלג פון דער בילדער-אויסשטעלונג פון טוביה האבער אין זש. ט. ק.

ווי מען גיט אונז איבער ווערט די אויסשטעלונג פון טוביה האבער שטארק בעזוכט פון די יודישע קונסט-ליבהאבער אין לאדז.

דאס דאזיגע ווערט פערשטענדליך ווען מען בעזוכט אליין די אויסשטעלונג, ווי דער קינסטלער — וואס איז אנב געקומען לעצטענס פון פאריז — האט אויסגעשטעלט איבער 50 עקספאנאטען, וועלכע רופען ארויס אויפמערקזאמקייט און דערוועקען אינטערעס.

די אויסשטעלונג איז אפען יעדען טאג פון 12 ביז 3 אוונט אין תערליכען לאקאל פון זש. ט. ק. פעטריקאווער 101.

היינט די חנוכה-פייערונג פון ה' ליטווינ'ס שול בזשעזשינער 5.

היינט זונטאג 3.30 נאכמ. קומט פאר אין בויעס ענגלישען זאל פאלודניאווא 10 א גראנדיעזער חנוכה-פייערונג, אויסגעפיהרט דורך די שילער פון קער אונבענדערמאנטער שול אין העברעאיש, פויליש און יודיש.

עס זאל זיין א גערעכטער אורטייל

(ענדע פון דער 4־טער זייט)

דאס בילד פון היטלער'ן און אנדערע דורך איהם פערהאסטע סימבאלען, וואס זענען געווען פאר איהם דער צייכען פון די יודישע ליידען אין דייטשלאנד. פון דערביינגען צימער האט ער געהערט טעלעפאן־געשפרעכען מיט ווערטער וואס ער האט געקענט פערשטעהן אלס אזעלכע, וואס בעציהען זיך אויף יודען („שווייניהנדע" אדער „שוויינען־יודען")? ער איז ווידער אריינגעפאלען אין א צושטאנד פון דער העכסטער אויפרעגונג. וועלכע האט איהם שוין כמעט זייט מעהרערע טעג.

נאכ'ן אטענטאט איז ער באלד געקומען אין דער פאליציי. שוין אין דעם ערשטען פאליציי־פראטאקאל איז געזאגט, אז „פראנקפורטער איז ארומגעלאפען אין א צושטאנד פון העכסטער אויפרעגונג און זיך פערהאלטען ווי ער וואלט געווען וואהנזיניג".

ער האט אפער נישט געוואלט טרעפען דווקא גוסטלאפען. ער האט צו איהם פערזענליך גארנישט געהאט, און דאס געוויסען איז איהם געווען אומ־רוהיג, קורץ דערנאך, ווען ער איז געקומען צו זיך, האט ער געזאגט: „איך האב דערהרג'עט א מענש".

מען מוז פראנקפורטער'ן גלויבען. ער האט גע־לעבט ווי אין א קאשמאר. וואכען־לאנג איז ער ארום בעגלייטען א קראנקער מיט'ן געדאנק, אז עפעס מוז געשעהן. ער האט געלעבט אונטער א פסיכישען דרוק.

מען קען דאך נישט האלטען פאר א פולאסטענג־דיגען בעווייז די פאר ווערטער אויף דער פאפירלאסען־שאכטעל. ער האט געוואלט דעם טויט אויף זיך. א מענש, וואס טראגט זיך ארום מיטן געדאנק אימי־צען צו דערהרג'ענען, שרייבט נאך פריהער נישט אן, כדי צו לאזען א בעוויז נעגען זיך פאר דער פא־ליציי.

צווישען זעלבסטמארד און מארד

דוד פראנקפורטער האט געהאנדעלט, אין מענש־ליכען הינזיכט, נאך העלדישער ווי ווילהעלם טעל. ער האט נישט געשאסען אין א פענסטער־געסעל, ער האט אפער זיין טאט אויסגעפיהרט אין א צושטאנד פון העכסטער גייסטיגער שטערונג. ער האט זיך פיר טעג פסחר געקוועקעלט, זיך נאך אלץ געוואלט צו־ריקציהען. ער איז געשטאנען צווישען זעלבסטמארד און מארד.

ערשט אין גוסטלאפ'ס קאבינעט, ביים אנבליק פון די אומגליק־בעדייטענדע סימבאלען, האט ער זיך ענטשלאסען אויף זיין טאט.

אבער דאס איז שוין געווען די טאט פון א מענ־שען, וואס דענקט.

הר. קורטי דערמאנט דאן פערשידענע אנדערע אטענטאטען, וואס האבען זיך געענדיגט מיט פריי־שפרעכענדע אורטיילען.

קאנראדי, וועלכער האט אין בערן דערהרג'עט דעם סאוויעטישען געזאנדטען וואראווסקי; שלום שווארצבארד, וועלכער האט אין פאריז דערשאסען פעטלורא'ן, און דער ארמענישער סטודענט טיי־לעריאן, וועלכער האט אין בערלין אומגעבראכט טאלאאט־פאשא'ן.

די מאטיווען פון פראנקפורטער'ס אטענטאט זע־נען געווען די זעלבע, וואס פון יענע אטענטאטען.

עס זאל זיין א גערעכטער אורטייל

הר. קורטי פערענדיגט:

פראנקפורטער'ס טאט איז נישט געווען קיין גע־וועהנליכער מארד־פאל, און ענטשפרעכענד מוז ער אויך בעהאנדעלט ווערען.

הערען ריכטער! דער מאן אויף דער בשולדיגונגס־באנק ערווארט א גערעכטען אורטייל. דער שולדיגער איז נישט ער, נאר די פערהעלטנישען אין דייטשען רייך, וועלכע האבען איהם געטריבען צו דער אויספיהרונג פון זיין טאט.

דער רושם פון הר. קורטי'ס רעדע איז א געוואל־דיגער.

דער פראקוראר האלט אונטער זיין בעשולדיגונג

כור, 12 (יט"א טעלעגראפיש)

נאך ד"ר קורטי'ס פערטיידיגונגס־רעדע בעקומט דאס ווארט דער פראקוראר ד"ר פרידריך בריגנער. ער האלט א קורצע רעדע, אין וועלכער ער האלט אונטער די טענות פון זיין בעשולדיגונג און פאדערט הארב צו בעשטראפען פראנקפורטער'ן.

דר. גרים איז מודה, אז די יודען־רדיפות האבען געטריבען פראנקפורטער'ן צו זיין מעשה

דאס ווארט בעקומט דער רעכטליכער פער־טרעטער פון דער פרוי גוסטלאף, דער נאצי־אדוואקאט פון עסען (דייטשלאנד) דר. גרים.

זיין רעדע־צייט, איז ווי בעקאנט, בעגרע־ניצט אויף 15 מינוט. ער רעדט אבער כמעט א האלבע שעה.

דר. גרים זאגט, אז ער איז א געגנער פון פאליטישע מארדען און אזא איז פלומרשט אויך די שטעלונג פון דער נאצי־פארטיי.

ער איז מודה, אז „די לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד" האט געשפילט א „געוויסע ראל" אין די מאטיווען פון פראנקפורטער'ס טהאט: נישט דא אבער — מיינט דר. גרים — איז דער פלאץ צו רעדען וועגען דעם.

לסוף לעזט פאר דר. גרים א שריפטליכען פראטעסט געגען דער נעכטיגער רעדע פון דר. קורטי, נעהמליך יענע טיילען פון דער רעדע, אין וועלכער קורטי האט געלעזען זיין לאנגע רייהע דאקומענטען וועגען דער אונטערדריקונג פון יודען אין דייטשלאנד און וועגען די גרויל־מעשים פון נאצי־רעזשים.

ד"ר קורטי ענטפערט

ד"ר קורטי בעקומט א ווארט צו א קורצער רעפליק.

ער שטעלט פעסט, אז ער האט אין זיין פער־טיידיגונגס־רעדע באין־אופן נישט איבערגעשריטען די רעכטליכע ראהמען פון פראצעס. ער האט נאך מיט וואכען צוריק בעקומען די ערלויבניש פון גע־ריכט, אויספיהרליך פארצושטעלען די לאגע פון יודען אין דייטשלאנד.

אויב מען וויל ענטפערן, — זאגט ד"ר קורטי — אויף דער פראגע, פארוואס פראנקפורטער איז בעגאנגען זיין טהאט, מוז מען אונטערזוכען די סיבות. און קיינער קען נישט ספק'ן, אז די סיבות ליגען אין דער בעהאנדלונג פון יודען אין דייטש־לאנד. און דאס איז געווען דאס רעכט פון פער־טיידיגער — א רעכט, וואס איז אויסגענוצט גע־ווארען אין פערשטענדיגונג מיט'ן געריכט.

אויב וועך־עס־איז האט איבערגעשריטען זיינע רעכט — זאגט דר. קורטי — איז עס געווען דער פערטרעטער פון דער ציוויל־תביעה דר. גרים, וועמען דאס געריכט האט ערלויבט צו רעדען בלויז 15 מינוט און ער האט גערעדט א האלבע שעה.

proszki dla dorosłych ze zn. fabr.
KOWALSKINA
usuwają się przy uporczywych
BÓLACH GŁOWY
AK

פראנקפורטער זאגט זיך אפ פון זיין לעצט ווארט

דער טריבונאל־פארזיצער, דר. גאנזאני, פרעגט דאן פראנקפורטער'ן, וואס האט ער צו זאגען אין זיין לעצט ווארט.

פראנקפורטער הויבט אן איבערצוגעבען א ניגע פאקטען פון בעליידיגונגען אין דייטשלאנד פון וועלכע ער איז אליין געווען אן עדות.

ער גיט איבער, וואס ער האט געזעהען פערשידענע שטעט אין דייטשלאנד: יודען־העצ־רישע פלאקאטען מיט העסליכע קאריקאטורען אנטיסעמיטישע לאזונגען פון ערגסטען מין. באיקאטירעטען פאר יודישע געשעפטען, אין וועלכע ווערען נישט אריינגעלאזען קיין קליענטען.

דר. גאנזאני רייסט איהם אבער איבער בעמערקט, אז דאס געהערט צו א ריין־פערזענליך לעצט ווארט. צי האט ער עפעס צו זאגען וועגן זיך אליין?

פראנקפורטער ענטפערט, אז פאר זיין ... ועגליכער פערטיידיגונג האט ער שוין נישט ... וואס צו זאגען.

דער אורטייל — מאנטאג אווענט

דר. גאנזאני ערקלערט די זיצונג — ... דערמיט דעם פראצעס אלס געשלאסען.

מאנטאג פריה וועט פארקומען א געה... סענע זיצונג פון טריבונאל.

דער אורטייל וועט ארויסגעטראגען ווערען נישט אויף קיין עפענטליכער זיצונג, נאך ... מאנטאג אווענד מיטגעטיילט ווערען די צדד...

ווארשא (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)

דעפ. דר. זאמערשטיין ביי מין. קאשטשאלקאווסקי

(ווארשא, יט"א טעלעגראפיש)

דער מיניסטער פאר סאציאלען־שוץ ה' מאר־יאן זינדראם קאשטשאלקאווסקי האט אויפגענומען דעפ. ד"ר עמיל זאמערשטיין וועגען פראגען פון יודישע סאציאלע אינסטיטוציעס.

ווארשא, (יט"א טעלעגראפיש)

דער ה' יוסטיץ־מיניסטער גראבאווסקי האט היינט אויפגענומען דעם דעפ. זאמערשטיין וועגען אקטועלע ענינים, וואס זענען נוגע דער יודישער בעפעלקערונג און געהערען צום רעסארט פון יוס־טיץ־מיניסטעריום.

די אינהאבער פון די פאליסען פון דער פערזיכערונגס־געזעלשאפט „ראסיא" וועלען בעקומען 18 פראצ.

ווארשא, 12 (טעלעפאניש)

דאס הויז וואס געהערט צו דער געוו. פער־זיכערונגס־געזעלשאפט „ראסיא", אויף דער מאר־שאלקאווסקא 124, דארף שוין די טעג פערקויפט ווערען פאר 3 מיליאן זל. עס איז דעריבער וואהר־שיינליך, אז די בעזיצער פון די פאליסען אין די געזעלשאפט „ראסיא" וועלען בעקומען 18 פראצ. פון דעם וואס זיי קומט. עס וועט דערביי ארא־גערעכענט ווערען די 6 פראצ. וואס זיי האבען שוין בעקומען.

יודישע אדוואקאטען אין דעם עקזעקוטיוו פון הויפט־אדוואקאטען־ראט אין ווארשא

ווארשא, 12 (ספ. טעל.)

אין ניי־געוועהלטען עקזעקוטיוו פון הויפט־אדוואקאטען־ראט זענען אריין פון די יודישע אד־וואקאטען דעפ. זאמערשטיין און אלעקסאנדער מארגולעס.

ווארשא, 12 (ספ. טעל.)

אין דער ספעציעלער דעלעגאציע, וואס פאהרט ארויס קיין לעמבערג און קראקא, אויסצו־פארשען די לאגע אין די דארטיגע אדוואקאטען־קאמערן, איז אריין אדוו. מארגולעס.

אין ארטיגען קאמיטעט זענען אריין די אד־וואקאטען: זאמערשטיין, לאנדא, אין לעמבערג, און קראס און זיסקינד אין קראקא.

בעגייט די איינשרייבונג אויפ'ן ווארשאווער אוניווערזיטעט

ווארשא, 12 (טעל.)

עס זענען בעגייט געווארען די איינשרייבונגען אויפ'ן ווארשאווער אוניווערזיטעט ... אפצאהל איז א מינימאלער, אזוי צו זאגען ... מאנסטראטיווער, ווייל ער בעטרעפט נאר ...

די למודים וועלען זיך אנהויבען ... יאנואר.

וויכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען געריכט

סוב־לאקאטארען

א סוב־לאקאטאר האט רעכט אונטערצונעהמען אן'אזוי גערופענע אינטער־ווענץ־אקציע אין פאל פון אן'עקסמיסיע־פראצעס געגען לאקאטאר, אויב ער איז צום פראצעס גלייך נישט צוגעצויגען גע־ווארען.

די דאזיגע רעכט פון סובלאקאטאר איז נישט אפהענגיג פון אומשטאנד, צי ער וואוינט לענגער אדער קירצער אין דער דירה.

וועקסלען

הגם דער וועקסעל איז געווען בעציכענט, אז ער איז א טובה־וועקסעל. פונדעסטוועגען ווערט נאך דערמיט אליין דער אונטערשרייבער נישט בעפרייט פון דער פעראנטווארטליכקייט פארן חוב.

נישט געקוקט, וואס די זשירא איז געשטראכען, מעג פונדעסטוועגען דער געשטראכענער איינקלאגען אויפן וועקסעל־חוב.

אפילו אויף די בלויזע פראטעסטקאסטען קאן א וועקסעל ווערען פראטעסטירט.

פארשטעלען דעם פעל־חוב דעם וועקסעל מעג אויך א בערעכטיגטער פערטרעטער, אונטערשרייבען דאגעגען דעם פראטעסט מוז דער חיינט אליין.

דאס אויסשטעלען א בלאנקא־וועקסעל לויט אן'אנדערן צאהל־ארט מאכט נישט דעם וועקסעל פאר אונגילטיג. ס'ווערט נאר קועסטיאנירט די קאמפעטענץ פון געריכט פון אנגעגעבענעם ארט.

אויב די אונטערשריפט אויפן וועקסעל איז גע־מאכט געווארען מיטן וויסען און הסכמה פון אונ־טערגעשריבענעם, פערפליכטעט איהם אויסצודינגט דער וועקסעל־חוב.

אפילו לויט א שפעטערדיגען טערמין, ווי ס'איז אויסגערעכענט געווארען, מאר אויך נישט ארויס־געשטעלט ווערען קיין בלאנקא־וועקסעל.

ס'שאדט נישט, אז דער בלאנקעט־וועקסעל איז ארויסגעשטעלט געווארען מיט א פאר טעג שפע־טער נאכן טויט פון בעל־חוב, וויכטיג איז נאר, אז ר'איז געגעבען געווארען א צייט פריהער.

מ'מעג א וועקסעל אפטרעטען דורך א זשירא נאכן פראטעסט. דער איבערנעהמער טראגט נאר אין אזא פאל די זעלבע פעראנטווארטליכקייט פאר די פארוואורפען וועלכע וואלטען געקאנט געמאכט ווערן דעם אפטרעטער.

דער אומשטאנד אז די זשירא איז געמאכט גע־ווארען נאכן פראטעסט קאן בעוויזען ווערען דורך עדות.

אפילו א' פון סמך פון אנ'אינקאסא־זשירא מעג מען פערפען א וועקסעל־תבועה

אורלויב

די פארשר פט, אז נאך 3 יאהר ארבייט בעקומט מען 15 טאג אורלויב, האט אנ'אנווענדונג בלויז אין דעם פאל, אויב די ארבייט קומט פאר אויף דעם־זעלבען פלאץ 3 יאהר.

קוים ארבייט מען אבער צו 2 יאהר אויף 2 פאסטענס קומט שוין נישט קיין 15 טאג אורלויב.

סאציאלער פערזיכערונג

א פיהרמאן, וועלכער יוט'ס געדינגען דורך אנ'אונטערנעהמער אויף איבערצופיהרען סחורות נישט אויף שטענדיג נאר אויף צייט צו צייט דארף נישט ווערען פערזיכערט אין סאצ. פערז. אינשטאלט.

וועקסלען

די גענעראל־פראקוראטאריע האט פונאנדער־געשיקט אנ'אינסטרוקציע צו אלע אמטען, אז קוים וועט גענומען ווערען פון עמיצען דורך אנ'אמט וועקסלען בכדי צו זיכערען די פארטענציע פון מלוכה אוצר זאל אויפבעדינגט אכט געלייגט ווערען, אז די גענומענע וועקסלען זאלען זיין פערזעהען מיט גוטע זשירעס.

יערענפאלס מוזען נישט גענומען ווערען קיין וועקסלען מיט דער אונטערשריפט פון בלויז שטעלער.

שחיטה־שטייער

אויפן סמך פון א דעקרעט פון מלוכה ... דיענט איז דער מלוכה'שער שטייער פון שחיטה ... ענדערט געווארען אין דעם זין, אז פון ... א בהמה וועט גענומען ווערען 3 גילדען ... שעכטען א קעלביעל 50 גראשען.

ארבייטס־געריכט

לויט א פערארדנונג פון יוסטיץ־מיניס... גייען איבער אלע ארבייטס־ענינים, וועלכע ... נען ביזהער געלעגען אין דער קאמפעטענץ פון ... יישע געריכט אין פאביאניץ, צום לאדזשער ... געריכט.

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט־קראנקהייטען
טראוגוטא 9 טעל. 262-98
נעמט אן פון 8—1 און פון 5—9 אווענד
זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 49-07
ספעציעל־ארצט פאר מענער - שוועכע־בע הא.דלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

1־טע לעטשניצ...
מיט שטענדיגע בעטען
פאר כירורגיע פון ציינער, קיהן־באקען או...
Dr. med. פון Sadokierski
פיעטריקאווער 56, טעל. ...
עמפפאנגס־שעה'ן פון 9 פריה ביז 12 ...

Dr.
...otkowyski
ציגעל־גאס 11, טעל. ...
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט...
בעהאנדלונג פון מענער־...
נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—8 ...

פאַר בח׳ים׳דיגע אורחים

הויבען זיך אָן צו שיצען די האָטעל-בעזיצער

(א) אַזוי ווי עס טרעפען איצט אָפט פאַלען, ווען „געסט" בעצאָהלען נישט פאַר די דורך זיי פערנומענע צימערן אין האָטעלען—האָבען האָטעל-אינהאַבער בעשלאָסען מודיע צו זיין וועגען יעדען בעזונדערען פאַל דעם צענטראַל-ראַט פון דער האָטעל-אינדוסטריע און דאָרט וועלען צונויפגעשטעלט ווערען שוואַרצע ליסטעס פון „באַנקראָטירטע געסט", וואָס וועלען פונאַנדערגעשיקט ווערן אין אַלע האָטעלען, און אַזוי אַדוּם וועט מען בעהיט און בעשערעמט ווערען פון אומזיסטע אורחים...

זעלבסטמאָרד

(א) אין דער וואוינונג פון איהרע עלטערן האָט זיך געסם׳ט מיט סובלימאַט די 18-יאָהריגע צעציליא בלושניאַק. (סטעפאַנא-גאַס 2).

פאַגאָטאָוויץ האָט זי אָפגעפיהרט אין שפּיטאַל.

* * *

(א) אויף פראַנציסקאַנער 26 האָט זיך, נאָך אַ קריגעריי מיט די עלטערן, געסם׳ט דער 17-יאָהריגער משה לערנער.

פאַגאָטאָוויץ האָט איהם ערטיילט ערשטע הילף, אויסגעפּלומפּט דעם מאָגען, און און איבערגעלאָזט אויפ׳ן אָרט.

נייע געזעצן און צירקולאַרן.

אינדוסטריע - געזעץ

דאָס האַנדעל און אינדוסטריע - מיניסטעריום קלערט אויף, אַז דאָס פערדינגען צימערן נעסט (מעבלירטע צימערן, נאַכטלעגער) קאָן בעטראַכט ווערען פאַר אַ זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמונג, בלויז אין יענעם פאַל, אויב דער פערדינג קומט פאַר אויף אַ טערמין, קירצער ווי 3 חדשים, אומאָפּהענגיג פון אומשטאַנד, צו דער פערדינגער איז אַליין דער ווירט פון הויז אָדער בלויז אַ לאָקאַטאָר.

דאָס מיניסטעריום פאַר האַנדעל און אינדוסטריע קלערט אויף, אַז וואַנדערנדע אָרקעסטערס, קאַפּעלעס וועלכע נישט קיין זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמונגען, דעסטגלייכען איז אויך נישט קיין זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמונגען, דאָס אויסהאַלטען סאַלאָנען־היזער.

אויף ביידע בעשעפטיגונגען דאַרף מען נאָר האָבען פּאָליציאַלישע מעלדונגען.

אַ פערמיטלונגס - ביוראָ פון הייזער־פערקויף דאַרף נישט האָבען קיין קאָנצעסיע, ס׳דאַרף נאָר בעזיצען אַ מעלדונגס־קאַרטע פון דער אינדוסטריע־מאַכט פון דער ערשטער אינסטאַנץ.

בלויז בירגער פון אויסלענדישע מלוכות מוזען פאַרשטעלען בעווייזען, אויב זיי ווילען בערעכטיגט ווערען צו פיהרען אַן אונטערנעהמונג אויפן שטח פון פּוילען, אַז אין זייערע פאָטערלענדער ווערען פּוילישע בירגער אין דעם פּרט אויך נישט בענאַכטייליגט.

וואָס שייך אָבער שטאַטלאָזע אָדער אימיגראַנטען דאַרף פון זיי אַזאַ געגענזייטיגקייטס - בעווייז נישט געפאָדערט ווערען.

די לעצטע צוויי אינסטרוקציעס ערטיילט דאָס מיניסטעריום פאַר האַנדעל און אינדוסטריע.

מיליטערישע ענינים

דאָס מיניסטעריום פאַר אינערן - ענינים קלערט אויף, אַז די מיידיצינישע און פאַרמאַצעווטישע שול אין אמין (פראַנקרייך) געהער צו דער קאַטעגאָריע הויכשולען, וועמענס סטודענטען זענען בערעכטיגט צו גענוסען פון אַן׳אָפּלייג פון מיליטער־דיענסט.

קאָנסאָלידאַציע - אָבליגאַציעס

דאָס פינאַנץ - מיניסטעריום ווייזט אָן, אַז די אָבליגאַציעס פון דער 4-פּראָצענטיגער קאָנסאָלידאַציע - הלוואה דאַרפען אָנגענומען ווערען אַלס קויציעס וואַדיומס (ביי ליציטאַציעס) לויט דער פּערזעלמניש 55 גילדען פאַר יעדער הונדערט.

עקסמיסיעס פון די האַנדעלס - לאָקאַלען

אין פאַל, ווען דאָס געריכט האָט צוגעמשפּט דעם ווירט אַן׳עקסמיסיע אויף אַ לאָקאַטאָר פון אַ האַנדעלס לאָקאַל, וואָס איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון לאָקאַטאָרען שוץ און דער בעט־עפ" דער לאָקאַטאָר ווענדעט זיך אין געריכט וועגען אָפּלייגען דעם אויספיהר פון דער צוגעמשפּטער עקסמיסיע, מוז אונבעדינגט דאָס געריכט פאַר׳ן אַרויסטראָגען די דעציזיע פּרובען צו ווירקען אויפ׳ן ווירט, אַז ער זאָל איינגיין אויף אַ נייעם אָבמאַך, אונבעמעהנדיג אין ערגסטען פאַל אַ געוויסע הוספה.

אַזאַ פּראָפּאָזיציע איז אָבער דאָס געריכט בערופען צו שטעלען בלויז אין דעם פאַל, ווען די קינדיגונג פון דינג־אָפּמאַך און די פערהערדעטע עקסמיסיע איז אַ פּועל יוצא פון אַ פערלאַנגטע אָדער נישט בעפרידיגטע הוספה.

קוים איז אָבער די עקסמיסיע פערהערדענט געוואָרען צוליב אַנדערע סיבות האָט דאָס געריכט נישט קיין פליכט צו אינטערוועני׳רען, אַז ס׳זאָל געשלאָסען ווערען אַ נייער קאָנטראַקט.

פיער יוגענדליכע

געמשפּט פאַר איינברוך-גנבות

(ז) נעכטען זענען געמשפּט געוואָרען 4 יונגעלייט, וואָס זענען בעשולדיגט געוואָרען אין דורכפיהרען אַן׳איינברוך-גנבה אין דער קאָלסקיס מאַנופאַקטור-געשעפט אויף נאַוואָמיעסקאַ 21.

יעקב גאָלדשטיין און הענעך ראָזענבערג זענען פערורטיילט געוואָרען יעדערער — אויף 10 חדשים טורמע, אַנטאָני גזשעלאַק און יהודה קאָרן — צו 6 חדשים.

אַזוי ווי זיי זענען נאָך קיינמאָל נישט בעשטראָפט געוואָרען, האָט מען זיי דאָס מקיים פסק זיין אָפּגעלייגט.

די דריי טייערע קאַלעגעז...

(א) בשעתו האָבען מיר געמאָלדען, אַז עטליכע פּערזאָן האָבען אין אַ פינסטערער קאָרידאָר אויף גלובנע 32 געשטאָכען דעם 32-יאָהריגער אַנטאָני טשערניצקי.

איצט זענען די בעל-דבר׳ס אַרעסטירט געוואָרען. זיי זענען קאָלעגען פון׳ם פערוואונדעטען: די שאָפערען יוזעף וואַזשניאַק, סטאַניסלאַוו קוניצקי און פראַנצישעק שטשעפּאַניאַק.

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט-געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוועכע

האָט זיך איבערגעצויגען פון פּעטריקאָווער 10 אויף

161 פּיעטריקאָווער 161

טעל. 245-21.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצאַ-פּרייזען

Dr. med. **Trepman**

ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקהייטען.

בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע.

זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12

נעמט אָן פון 8–11 נאָכמ. און פון 6–8 אָוונד.

Dr. **REICHER**

פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליז

רענטגען-בעשטראַהלונגען ביי הויט-קראַנקה.

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע

האָט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל-גאַס 7 אויף

69 פּילסודסקיעגאָ 69

(רוג נאַרוטאָוויטשאַ) טעל. 141-32

וויכטיג פאַר ברוך=קראַנקע

(רופּטורען) זאָווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס), פּאַראַליזשען, ביין-שווינדזוכט, פּלאַטפיס און פערשידענע אַנדערע פערקריפּלונגען-ליידענדע.

פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די גע‍פערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-באַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילען און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאַגען און קישקע - זענקונג ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב-הייל-באַנדאַזשען.

פאַר הויקערס ספּעציעלע גאָרסעטען און גלייכהאַלטערס.

גענען ביין-שווינדזוכט ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.

גענען שמערצענדע פּלאַטפיס ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען.

גענען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי-שטרימף לויט מאָס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלע הייל-אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט

ספּעצ. אָרטאָפּעד

א. פּעטריקעוויטש, לאָדז

9 פּיאָטראָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגינסקאַ)

אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.

טויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט טייל איך מיט, דאָס מיין לאַגער איז פערגרעסערט מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון קאַלירטע און ווייסע

שאַמאָט=אייוועז

ווי אויך **שאַמאָט-קויכען,**

אַלעס צו געגליכע פרייזען און רעעלע בעהאַנדלונג.

פערקויף פון שאַמאָט-ציגעל.

1-טע שאַמאָט-אייוועז-פאַבריק **י. נ. גרינהאָלץ**

לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 63

(פּיעטריק. 44), טעל. 156.64.

ד״ר ל. שיפמאַן

צאָהנקראַנקהייטען

זאַכאָדניאַ 64

טעל. 106-72 פּראַוו. 2 שטאָק.

אויערען, נאָז און האַלז און לונגען-קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. RAKOWSKI

פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אַ. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט

ביי דער קליניק איז טעטיג

אַ רענטגען-קאַבינעט

פאַר דורכלייכטונגען און אָדער־פאָטאָגראַפיע

Dr. med,

Ignacy Grynberg

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעצ. פאַר האַרץ-קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Cegielniana 17, tel. 174-15.

נעמט אָן פון 6 ביז 7 אָוונד.

Dr.

Wajnberg

ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען

145 פּיעטריקאָווער

טעל. 126-02.

נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אָוו.

DR. MED.

Markowiczowa

choroby skórne i weneryczne

MONIUSZKI 2

tel. 166-35

Godz. przyjęć 8–9, 4–7 po poł.

וויכטיג פאַר אַלע!

בריטמוינען, האָכצייטען, רעגנונגען, מעמאָראַנדומס, חתונה-קאַרטען, פּערש. עטיקעטען, | טיטען-עטיקעטען, מעט-ביכער, בריוו-עטיקעטען, טריקאָ-עטיקעטען, שטרימף באַנדעראָלן און טויזענדערלייען,

מיט די מאָדערנסטע שריפטן

עקספּעדיציע

די שנעל=דרוקעריי

בראַמבערג

לאָדז, צעגעלניאַנאַ 8 טעל. 255-09

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

11 בזשעזשינער 11

טעל. 137-63.

עס נעהמען אָן פאָלגענדע דאָקטוירים:

ד״ר קויפמאַן, ד״ר דינענזאָן, ד״ר רויטער, ד״ר שפּירא, ד״ר פּאַדער, ד״ר י. איציקזאָן, ד״ר סט. פּאַ. ד״ר ראַבינאָוויטש-נינזבורג, ד״ר שמירגעלד נערוועןקראַנקהייטען

און דענטיסטין סטאַראָפּאָלסקאַ.

וויזיטען אין שטאָט. אַלע אַרט מעדיצינישע הילף. קאַבינעט פאַר פיזיקאַלישער טעראַפּיע און רענטגען.

אַלע אַרט אימפּונגען (נעגען דיפטעריט און אַנדערע).

ד״ר ראַבינאָוויטש-נינזבורג

אינערליכע קראַנקהייטען

נעהמט אָן פון 3—4.

Dr. med.

P. KOTOK

CHOROBY WEWNĘTRZNE

przyjmuje od 5–7 wiecz.

Zeromskiego 44, tel. 114-25

POWRóCIŁ.

Dr. med. **J. PIK**

נערוועןקראַנקהייטען, נערוואַזיטעט סעקסועלע שוואַכע

24 זגערזשער

נעמט אָן פון 12 ביז 1.

פּריוואַט אַל. קאָשטשושקי 27

נעמט אָן פון 5—7 אָוונט.

Dr. med.

J. Nadel

ספּעציאַליסט פון אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-92.

נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.

אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאָג.

לעטשניצע

פאַר וועגערישע=קראַנקע מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

45 פּיעטריקאָווער

מעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.

פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פּריוואַטע. פון 11-1 און פון 5-7 אָוונט.

אַ בעראַטונג 3 זל.

זעהר ביליג!

זאַכטעל-טישען פון נייה מאַשינען טוּישען זיך אויס אויף די נייעסטע מאָדעלען אַבינעטאָווע און שראַנקאָווע נעגען אַ מינימאַלער צוצאָהלונג.

PERŁA i POMORSKI, Łódź, Piotrkowska

Szkoła kosmetyki

zatwierdz. przez Minist. Op. Społ. przy instytucie kosmetyki lekarskiej

„MIMAR"

ul. Sienkiewicza 37, tel. 122

Szczegółowe programy i zapisy kursy kosmetyki i masażu leczniczego codz. w kancelarji szkoły od 4–7 wiecz.

Dr. med.

E. WAJNBERGOWA

אויגען-קראַנקהייטען

Dr. med.

M. WAJNBERG

נערוועןקראַנקהייטען

האָבען זיך איבערגעצויגען אויף

LEGJONóW 3 (Zielona

tel. 172-20.

DR.

H. GUTSTAD

אַקושער-גינעקאָלאָג

וואָינט יעצט

זאַכאָדניאַ 66, טעל. 129-52.

נעמט אָן פון 9–11 פאַרמ. און 5–7 אָוו.

Doktór

M. Kalisz

אוניווערזיטעט אין ראַסטאָק

צאָהן-אַרצט

סטאָמאַטאָלאָג - כירורגיע

פּיעראַצקיעגאָ 7 (עוואַנגעליצקאַ)

טעל. 108-26

אויפנאַהמע-שעה׳ן פון 3–7.

די ביליגסטע קוועלע פון אַלערהאַנט

נייַ=מאַשינען,

...ביילען, נאָדלען אַז״וו איז ביי

Skład maszyn do szycia

Singer i Lachman

Łódź, Żydowska 2,

telefon 246-73.

Doktór

A. S. TENENBAUM

אינערליכע קראַנקהייטען

(ספּעציעל לונגען)

Piotrkowska 109

tel. 220-25.

נעהמט אָן פון 6–8 אָוונד.

Dr. med.

F. Turyn

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציאַליסט פון פערדייאונגס-אָרגאַנען

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

ANDRZEJA 9. tel. 133-05

KONSUM
PRZY WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE S.A.
16,10 ראקיטשינער 54. צופאהר מיט טראמוואיע

אונגעהויבן באלטבעקע ערפאלג! דיוועסטווע אין קאנס.
ערפאלג פון די נייע=אויסגעבויטע זאלען אין קאנסים.
פאר=אינווענטאר=פערקויף
ערלעדיגונג פון נייע פעדערווארן אפטיילונגען. רעדוקציאנס פערלוסטען צוליב דעם פון די פרייזן!
מיר שיקען אויף פאסט-פאקעטן קיין סאוו-רוסלאנד
פון דער ווידזעווער וועש=קאנפעקציע

דער גרעסטער און ביליגסטער
וואַרעז=הויז אין לאדז!
ראקיטשינער 54
טעל. 182-10 און 216-17

„SUKNO"
ענגלישע מוסטערן איז דער בעסטער ביליגער קוואליטעט
500 אויף אנציגער און פאלטענס פאר דאמען און הערען
צו זעהר ביליגע פרייזן עמפפעהלט די פירמע
Łódź, PIOTRKOWSKA 27
front I piętro
tel. 214-17

ATA
czyści i
szoruje wszystko!
A185b

קין און מאבער
סימפאניע פון ליבע און מאנען
אנהויב 4 נ״מ, שבת און זונטאג—12 בייטאג
MARJON DAVIES, CLARK GABLE

היינט און פאלגענדע טעג!
אין די הויפט-ראלן:

קלאבג-קינא
CAPITOL
16 זאוואדזקא

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערט איבער
מאכט די אלטע
היטעו
אויף גאנץ נייע
אויף נייע היטען
3.50
„TOLA"
Zawadzka 25

פערשפרייט דעם נייעם פאלקסבלאט

Reputacja mebli
z firmy
ROBERT SCHULTZ
(dawn. W. Thiede)
daje gwarancję najlepszego fachowego wykończenia, doskonałego i solidnego wyglądu oraz długoletniej trwałości. —
Łódź, skład fabryczny, Gdańska 112, tel. 142-65 i 114-80
skład wystawowy, Piotrkowska 90, tel. 263-25.
Firma istnieje od 1882 r.
i wyngrodzona została 3 medalami złotemi: Niżnij Nowgorod 1896, Rzym 1926, Łódź 1936.

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski niniejszym ogłasza, że od dnia 16 grudnia 1936 roku aż do czasu rozbudowy rzeźni miejskiej nr. 1 mrasto podzielone zostaje na 2 obwody urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa, a mianowicie:

I Obwód Rzeźnia Miejska Nr. I przy ul. Inżynierska Nr. 1
II „ „ „ II „ Łagiewnickiej Nr. 63

Do Obwodu I należy południowa część miasta, której północną granicę są ulice: Pomorska i 11 Listopada. Do obwodu II należy północna część miasta, której południową granicę stanowią ulice: Pomorska i 11 Listopada.

Ubój w Rzeźni Miejskiej Nr. 2 przy ul. Łagiewnickiej Nr. 63 rozpocznie się we środę, dnia 16 grudnia 1936 roku, o godz. 7 rano.

Karty legitymacyjne na prawo wejścia do Rzeźni, wystawione dla Rzeźni Miejskiej Nr. 1, będą ważne i dla Rzeźni Miejskiej Nr. 2.

PODSTAWA: Rozporządzenie Ministerstwa Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1928 roku poz. 31 § 1 (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz, 31 z 17. I. 1929 roku).

Łódź, dnia 12 grudnia 1936 roku.

Tymczasowy Prezydent Miasta
(—) M. GODLEWSKI.

בעקומען אויסצייכנונגען און א גאלדענע מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין נראָקאָנע, שטערט פון איירעפע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

(NIE FARBA)
przywraca SIWYM WŁOSOM PIERWOTNY KOLOR
פאדערט אין אלע אפטייקען, אפטייק-סקלאדן און פערפומעריעס.
Fabr. Chem. Kosm.
„Pharmachemja", Bydgoszcz.

א שותף מיט 2 טויזנט זלאטי ווערט געזוכט צו א איינגעפיהרטע געשעפט געוועלב פון קליידער און וועש אין אלט-שטאט. אנבאטן צושריפטן אין רעדאקציע פאר נומער „20".

וויכטיג פאר אלע
גרינדליכע און פראקטישע לערנען פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ, אריטמעטיק אויף מאשין-שרייבן. פרייזן צוגענגליכע. איינשרייבונגען און שריפטן-ביורא פילנאצא 9.

BUCHALTER-PODATKOWIEC
...stanowisku zaprowadza i prowadzi ...ęgi handlowe w większych i mniejszych przedsiębiorstwach. Sporządza ...nse. Organizuje również księgowość ...bilansową. Za uznanie ksiąg gwarancją. Opłata przystępna. LEON ...ELL, Piotrk. 79, m. 40, tel. 145-64.

...tytułowany nauczyciel
...w ciągu 3-ch miesięcy specjalnie ułożoną metodę mówić i pisać ...polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI, ...1-go Maja 77 od 2—5 pp.

קליינע אנאנסען
1 זלאטי אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

פערשידענעס

פרייטאג 3 נאכמ. ביים צופאל מיט׳ן טראמוואי האב איך פארלוירן ביי זגערזשער 8. א פאר ב״ילען אין 20 זל. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטן אפצוגעבן צו פאלצמאן, קאשטשעלנא 5, אין געוועלב.

פרייע פאסטענס

א גוטע שיך-פערקויפערין אין א בעסער שיך=געשעפט ווערט געברויכט. אפערטען אונטער „D. K." אין אדמינ.

קוואליפיצירטע הערען=שניידער-ארבייטער, ווי אויך מיסנייערס, זאפארט זיך צו מעלדען פיעטריקאווער 64, 4-טער א...

ראקאלען

א שטוב אויף א געשעפט אפצוגעבן פיעטריקאווער 19, וואוינונג 16.

אבצוגעבן א צימער צו שלאפען מיט אלע בעקוועמליכקייטען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט, עווענטועל 2 פריילינס. ערפאהרען באזארנא 8, מישפוטען.

1 צימער צו פערדינגען מיט א בעזונדערן איינגאנג צו שלאפען אדער פאר א פראצעוויניע מיט א מאשין. — ציגעל-גאס 35, וואוינונג 165.

א לאקאל מיט קאנצעסיע און מאטאר, געאייגנעט אויף א פאבריקעל פון זאקען אדער עפיס אנדערש, ביליג דירה-געלד, אין צענטר אפצוגעבן. לובליגער. פילסודסקיעגא 40.

א ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס בעקוועמע וואוינונג מיט בעטגעוואנר. פילסודסקיעגא 14 רעכטס, 2. שטאק, 1-טער איינגאנג, וו. 20

א געוועלב מיט א וואוינונג אדער א וואוינונג אליין צו פערמיטען 11 ליסטאפאדא 50 צו ערפאהרען ביי׳ם ווירט

PFAFF
MASZYNY do SZYCIA
gospodarskie i rzemieślnicze
rewelacyjna zniżka cen na m. grudzień
maszyny już od Zł. 300.–
główki już od Zł. 180.–
WISŁA S. A., Moniuszki 2.

א גוטער פעדאגאג אונטעריכטעט: פויליש, יודיש (אויך ליטעראטור), עספעראנטע, סאציאלאגיע, פאליטישע עקאנאמיע פאר גרופען און ענצעל-פערזאנען; פרייזען מעסיגע. — זיך צו דערוויסען: זגיערסקא 28, ביורא פרושב.

KOLUMNA. D-rowa ROBINSON przyjmie na wakacje zimowe młodzież szkolną od 8 do 4 lat pod troskliwą opieką. Inform Pomorska 10, tel. 131-86.

Zagubione weksle: 1) na Zł. 50 — wyst. Józef Probołowski, Łódź, Nowo-Zarzewzka 22, pł. 18/XII – 1936; 2) na Zł. 40,— pł. 8/1—1937, wyst. Ch. F Frajn Łódź, Południowa 59 na zlec. B. Deresza. Zwrócić takowe do L. Szwarcmana. Łódź, 6-go Sierpnia 16. Powyższe weksle unieważniam.

בילינג, אין א קורצער צייט לעהרן איך אויס פויליש, פאר דערוואקסענע מיט א ספעציעלער מעטאדע, פיעטריקאווער 17, וו. 17, לענגא.

צוליב די פאַר חגאות-אויסגאַבען

איז בעשלאסען געווארען צו פערלייכטערן דאס פערזארגען זיך מיט ברילען פערנאנטווארטליכע פערזאנען און אנגעמען בעשטעלונגען אפילו אהן האנדגעלד.

דער דירעקטאר פון אינסטיטוט פילטאַרעקס דע פאריי ה' יאי ראווינסקי, וועט אנגענעמען ביז די חגאות פאר זיין אפאראטען פון לאדז פון 9 ביז 12 און פון 2 ביז 5 אין דער אויגען-קליניק, פיעטריקאווער 86, צווייטער שטאק, וואו ער וועט פערזענליך און בהנם דעמאנסטרירען זיינע בעריהמטע ברילען-גלעזער. די ספעציאליטעט זענען היילגלעזער, ברילען פאר פאכלייט, וועבער, מאשיניסטען, אינקאסענטען א. אז. וו. וועלכע ערלויבען גלייכצייטיג צו קוקען אין דער ווייט און אין דער נאהענט אהן דעם שטענדיג טוישען די ברילען און קאליע מאכען די ראיה דורך נישט ענטשפרעכענדע ברילען. אויפ׳ן ארט וועלען אויך צוגעפאסט ווערען ראציאנעלע ברילען פאר די שוואכסטע אויגען, פעראנטווארטליכע פערזאנען קאנען בעשטעלען פאר די חגאות ברילען אפילו אהן האנד-געלד.

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער וואַרטע-זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע פרייזען.

ד״ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער וואַרטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אוונט
צוריקגעקעהרט

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוונט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Dr. B.Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8 1 בייטאג

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגיערסקא 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.